
April 2020

Evaluering af det sociale fri- kort

Ankestyrelsen

ANKESTYRELSEN

Telefon: 33 41 12 00 mandag til fredag klokken 9-15

Postadresse: Ankestyrelsen, 7998 statsservice

Mailadresse: ast@ast.dk

Hjemmeside: www.ast.dk

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1	EVALUERINGENS BAGGRUND OG FORMÅL	5
	Kort beskrivelse af ordningen	7
	Sammenfatning	8
KAPITEL 2	MÅLGRUPPEN FOR DET SOCIALE FRIKORT	13
	Borgerbeskrivelser	22
KAPITEL 3	FORMÅLET MED DET SOCIALE FRIKORT	24
KAPITEL 4	MOTIVER FOR AT BRUGE DET SOCIALE FRIKORT	28
	Borgernes motivation	28
	Virksomheders motivation	30
KAPITEL 5	KOMMUNERNES ORGANISERING AF DET SOCIALE FRIKORT	33
	Borgerens ansøgning om det sociale frikort	36
	Kommunernes organisering af visitationen	38
	Sagsbehandlingstid	41
KAPITEL 6	INDGANGEN TIL ARBEJDSMARKEDET	42
	Virksomheders ansættelser via det sociale frikort	42
	Erfaringer med den nuværende ansvarsfordeling for at skabe job	46
	Borgeren og virksomhedens samarbejde	53
KAPITEL 7	ADMINISTRATION	56
	Virksomheders oplevelser med administrationen af det sociale frikort	57
	IT-løsningen socialtfrikort.dk	61
KAPITEL 8	GEVINSTER OG UDFORDRINGER VED DET SOCIALE FRIKORT	64
	Gevinster for borgeren	66
	Gevinster for virksomheder	70

Gevinst for samfundet	71
KAPITEL 9 FORSLAG	72
Tværgående forslag	72
Forslag fra borgerne	75
Forslag fra virksomhederne	76
Forslag fra kommunerne	77
Forslag fra NGO'erne	78
BILAG 1 METODE	83
KARAKTERISTIK AF PERSONER VISITERET TIL ET SOCIALT FRIKORT	89

Evalueringsens baggrund og formål

Baggrunden for evalueringen er, at Folketinget i 2018 vedtog lov om forsøg med et socialt frikort, som trådte i kraft d. 1. januar 2019. Det sociale frikort er en ordning, der giver udsatte borgere med særlige sociale problemer mulighed for skattefrit at udføre arbejde med en indkomst op til 20.000 kroner pr. kalenderår. Borgere kan derved udføre ordinært og ustøttet lønnet arbejde hos for eksempel offentlige myndigheder eller virksomheder samtidig med, at borgerne ikke bliver fratrukket i sociale ydelser eksempelvis boligsikring eller kontanthjælp.

Det sociale frikort er implementeret som en forsøgsordning, der kører frem til udgangen af 2020. Evalueringen skal derved indgå i vidensgrundlaget for den politiske stillingtagen til, om forsøgsordningen skal forlænges, gøres permanent eller afvikles. Til ordningen hører it-løsningen www.socialtfrikort.dk, der er indkøbt og forvaltes af Kommunernes It-fællesskab (KOMBIT) og har til formål at sikre registrering af relevante oplysninger om borgere, der har et socialt frikort. Løsningen kan anvendes af borgere, kommuner og virksomheder i forbindelse med administrationen af ansættelser via det sociale frikort.

Formålet med denne evaluering er at give en helhedsforståelse af muligheder, effekter og barrierer ved den nuværende indretning af forsøgsordningen med det sociale frikort, herunder at evaluere om ordningen lever op til hensigten. Derudover skal evalueringen bidrage med viden om virksomheders, borgeres og kommuners oplevelser af og erfaringer med det sociale frikort. Endelig skal evalueringen bidrage med potentielle løsninger på de nævnte barrierer med afsæt i resultaterne fra den kvalitative dataindsamling.

Evalueringen besvarer derved følgende hovedspørgsmål:

- *Hvad karakteriserer de borgere, der visiteres til det sociale frikort?*
- *Hvad karakteriserer udbredelsen af det sociale frikort blandt virksomheder?*
- *Hvad karakteriserer udbredelsen af det sociale frikort på kommuneniveau, og i hvilket omfang visiterer kommunerne borgere til et socialt frikort?*

- *Hvordan har kommunerne organiseret ordningen, og hvordan er visitationen foregået?*
- *Hvilke muligheder, virkninger og barrierer oplever virksomheder, borgere og kommuner i anvendelsen af det sociale frikort?*
- *Hvordan vurderer kommuner, virksomheder og borgere, at barrierer for anvendelsen af det sociale frikort kan løses?*

Evalueringen bygger på kvalitative data, der er indsamlet af Ankestyrelsen, samt en kvantitativ analyse, der er foretaget af Social- og Indenrigsministeriet. Social- og Indenrigsministeriet har i tillæg hertil udarbejdet notatet "Karakteristik af personer, der er visiteret til et socialt frikort", som er vedlagt i Bilag 1. Vi henviser løbende til dette notat i evalueringen.

EVALUERINGS DATAGRUNDLAG

Data (lydfiler og observationsnoter) fra evalueringsworkshop med kommunepanelet for det sociale frikort d. 30. januar 2020. Fra kommunepanelet deltog Aarhus, Odense, Aalborg, Esbjerg og København.

Interview med fire kommuner (Næstved, Tønder, Nyborg og Fredericia)

Interview med 13 borgere, der henholdsvis er og ikke er blevet visiteret til det sociale frikort (optræder anonymt)

Interview med fem NGO'er (Mændenes Hjem, SAND, Varmestuen Nørregade i Odense, Foreningen Oplysning om Gadeliv og Brugernes Akademi)

Interview med otte virksomheder, der henholdsvis har og ikke har ansat borgere via det sociale frikort (optræder anonymt)

I alt beror evalueringsrapporten på 29 kvalitative interviews. Herudover bygger evalueringen på resultater fra den kvantitative analyse, som Social- og Indenrigsministeriet har gennemført på baggrund af registerdata og data fra it-løsningen www.socialtfrikort.dk

Derudover indgår også skriftlige bemærkninger fra Socialt Frikort Vesterbro, der er en sammenslutning af Reden, Mændenes Hjem og Brugernes Akademi i København, samt fra Københavns Kommune.

Vi bemærker her, at Ankestyrelsen ikke ser på, om kommunerne har visiteret borgere til det sociale frikort i overensstemmelse med lovgivningen. Evalueringen belyser alene praksis og erfaringerne med ordningen.

Vi henviser til Bilag 1 for en oversigt og henvisningssystematik for de interviewpersoner, der medvirker i evalueringen. I bilaget beskrives de anvendte metoder mere uddybende.

KORT BESKRIVELSE AF ORDNINGEN

Målgruppen for det sociale frikort er borgere med særlige sociale problemer, herunder psykiske vanskeligheder, der er i målgruppen for afsnit V i Lov om Social Service. Derudover er frikortet målrettet borgere, der er langt fra både arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet, jf. § 1 og 2, i Lov om forsøg med socialt frikort. Det er borgeren selv, der ansøger om det sociale frikort, og borgeren afgør selv, i hvilket omfang han/hun ønsker at arbejde. Når kommunen visiterer til det sociale frikort, skal dette gøres ud fra en individuel vurdering af den ansøgende borgers behov og ressourcer (Socialstyrelsen).

§

LOV OM FORSØG MED SOCIALT FRIKORT

§ 1. Formålet med denne lov er i en forsøgsperiode i 2019 og 2020 at give borgere med særlige sociale problemer ret til at modtage et socialt frikort, hvis betingelserne i § 2 er opfyldt.

§ 2. Kommunalbestyrelsen udsteder på baggrund af en ansøgning fra en borger et socialt frikort.

Stk. 2. Der kan udstedes et socialt frikort til borgere med særlige sociale problemer, som

- 1) opfylder betingelserne for at modtage hjælp eller støtte efter afsnit V i lov om social service,
- 2) hverken har været under ordinær uddannelse eller har haft en arbejdsindkomst på over 10.000 kr. inden for det seneste år forud for tilkendelsen af et socialt frikort og
- 3) opfylder opholdskravet for ret til uddannelseshjælp eller kontanthjælp i § 11 i Lov om Aktiv Socialpolitik.

Stk. 3. Ved et socialt frikort forstås en mulighed for, at borgeren kan tjene op til 20.000 kr. skattefrit pr. kalenderår ved ordinært og ustøttet arbejde for virksomheder, offentlige myndigheder m.v., uden at indtægten fradrages i forsørgelsesydelse eller andre indkomstafhængige offentlige ydelser. En borger, der har fået udstedt et socialt frikort i 2019, kan tjene op til 20.000 kr. skattefrit i hvert af årene 2019 og 2020.

SAMMENFATNING

Langsommere implementering end forventet

I de 82 kommuner, der er data for, er 1642 borgere blevet visiteret til det sociale frikort fra den 1. januar 2019 til den 24. februar 2020. Heraf har 372 borgere anvendt frikortet ved at have en eller flere ansættelser gennem det sociale frikort i 2019. Derved udgør brugerne af det sociale frikort det første år knap 10 procent af den oprindelige skønnede vurdering af brugergruppens størrelse på 4.000 personer. Denne vurdering byggede på en forventning om, at ordningen kunne implementeres hurtigere end realiteten.

Der er i alt ubetalt løn på ca. 3.8 mio. kr. gennem ordningen i 2019, hvilket svarer til ca. 10.000 kr. pr. borger, der har haft indtægt på frikortet.

De offentlige administrative omkostninger har i 2019 udgjort i alt 14 mio. kr., svarende til 37.634 kr. pr. borger med ansættelse i det første år. Heraf udgør administrative udgifter eksklusiv udgifter til it-udvikling ca. 7.5 mio. kr., svarende 20.000 kr. pr. borger med ansættelse.

I forsøgsordningen bliver borgeren visiteret til et frikort for både 2019 og 2020. De administrative udgifter eksklusiv udgifter til it-udvikling svarer derfor til 3 mio. kr. i 2020. De foreløbige opgørelser for 2020 peger desuden på, at flere gør brug af ordningen i 2020 end i 2019. Dette vil reducere de administrative udgifter pr. borger pr. år yderligere.

Frikortets målgruppe spænder vidt

Inden forsøgsordningen trådte i kraft pr. 1. januar 2019 blev det med betydeligt usikkerhed skønnet, at 4.000 personer årligt ville anvende det sociale frikort. Beregningen af antallet af personer blev baseret på antallet af personer, som i 2015 modtog ydelser efter servicelovens afsnit V, og som havde en lønindkomst på mellem 1-10.000 kr. Det havde 3.760 perso-

ner, og de havde en gennemsnitligt indkomst på 2.800 kr. årligt. Af denne gruppe modtog 37 procent kontanthjælp, 50 procent førtidspension, mens resten modtog øvrige midlertidige ydelser.

Betragtes den realiserede brugergruppe, så har langt de fleste borgere, som har anvendt det sociale frikort, vist sig at være i aldersgruppen 18-59 år, har etnisk dansk herkomst og har grundskolen som højeste gennemførte uddannelse. Evalueringen viser, at det sociale frikort i praksis retter sig mod et meget bredt segment af borgere med sociale problemstillinger af forskellig sværhedsgrad. De fleste af de visiterede er udsatte borgere, der gennem længere tid har modtaget kontanthjælp, og som derudover har sociale problemstillinger, der gør, at de er langt fra arbejdsmarkedet. Evalueringen viser, at denne borgergruppe generelt ikke kan forventes på sigt at indgå på arbejdsmarkedet på fuld tid og ordinære vilkår.

Lønnet arbejde kan forbedre livskvaliteten

Samtidig viser evalueringen, at det har positiv betydning for borgerne, at selve arbejdet via frikortet er på ordinære vilkår, fordi det er med til at højne selvfølelsen hos borgeren og har en positiv indflydelse på borgerens integration på arbejdspladsen. Herudover viser evalueringen, at det for særligt de mest udsatte borgere i målgruppen er vigtigt, at lønudbetalingen kan ske kontant og med det samme.

Frikortet placerer sig i snitfladen mellem social- og beskæftigelsesområdet

Evalueringen viser, at frikortet i praksis placerer sig i spændingsfeltet mellem en beskæftigelses- og en socialrettet indsats, og at formålet med ordningen bliver fortolket forskelligt blandt kommuner og NGO'er. Det viser sig også ved, at kommunerne har organiseret ordningen forskelligt, fra en entydig placering i enten social- eller beskæftigelsesforvaltningen til en tværgående implementering.

Visitation af borgere foregår forskelligt kommunerne imellem

Kommunerne har derudover implementeret forskellige visitationsmodeller, som overordnet kan opdeles i en central og decentral visitationsmodel. Herudover viser evalueringen, at kommunerne ikke oplever udfordringer med at fortolke visitationskriterierne eller med den generelle vurdering af, om borgeren er i målgruppen. Dog tyder den kvalitative data på, at der er forskel på, hvordan kommunerne har fortolket både målgruppen og visitationskriterierne. Endelig viser evalueringen, at sagsbehandlingstiden generelt er kort, når først ansøgningen er rettet det rigtige sted hen i kommunen.

Manglende klarhed om frikortets relation til øvrig lovgivning

Dog peger kommunerne på, at der mangler klarhed om det sociale frikorts relation til lovgivning og indsatser på beskæftigelsesområdet. Her peger kommuner især på, at snitfladen mellem det sociale frikort og 225-timersreglen skal gøres tydelig. Derudover viser evalueringen, at der kan være en kommunal incitamentsudfordring for udbredelsen af det sociale frikort, som er relateret til beskæftigelsesindsatsen 'Flere skal med'. Det skyldes, at en indtægt på socialt frikort ikke tæller med i målopfyldelsen til 'Flere skal med'.

Borgere udtrykker bekymring for sanktioner og manglende information

Evalueringen viser, at nogle borgere, der er i målgruppen for det sociale frikort, undlader at søge om dette. Evalueringen peger på, at årsagen blandt andet er, at borgerne mangler information om ordningen, og at borgerne er i tvivl om, hvorvidt de opfylder kriterierne for frikortet. Derudover er en væsentlig årsag, at borgerne er bekymrede for, at ansøgningen medfører sanktioner i deres ydelse eller vil øge sandsynligheden for afslag på en verserende ansøgning om førtidspension.

Behov for bindeled mellem borger og virksomhed

Hele 73 procent af de visiterede borgere har ikke brugt frikortet. Evalueringen viser, at der er behov for klarhed om, hvem der har ansvaret for at matche borgere, der har fået tildelt socialt frikort, med en potentiel arbejdsgiver. Lovgivningen har ikke for nuværende placeret et ansvar for denne opgave hos hverken kommuner eller andre aktører. Her peger evalueringen på, at det er en udfordring, at det i den nuværende ordning er op til borgeren selv at tage kontakt til virksomheden. Andre årsager til den store andel af borgere, som ikke får brugt frikortet, kan være manglende ressourcer hos kommunerne, begrænset kendskab til ordningen blandt virksomheder, og at administrative krav til ordningen kan afholde virksomheder fra at ansætte via det sociale frikort. Evalueringen viser, at det derfor eksempelvis kan være NGO'er, der påtager sig opgaven med at koble borger med virksomhed.

Virksomheder er positive over for idéen med ordningen, men efterspørger mere gnidningsfri administration

Evalueringen viser, at det især er små private virksomheder, der ansætter borgere via det sociale frikort og, at virksomhederne især er drevet af altruistiske motiver samt muligheden for fleksibel arbejdskraft, eksempelvis til akutte eller sæsonprægede arbejdsopgaver. Evalueringen viser dog også, at virksomheder oplever administrative udfordringer i forbindelse med det sociale frikort. Her er den primære udfordring, at virk-

somhederne har vanskeligt ved at udbetale løn til medarbejdere med et socialt frikort via deres lønsystem, eksempelvis fordi lønsystemet automatisk indberetter til eIndkomst. Dette er problematisk, da beskæftigelsen via frikortet er skattefri, og indkomsten ikke skal modregnes i borgerens ydelse. Herudover efterspørger virksomheder mere præcis vejledning til administrationen af ordningen. De administrative udfordringer udgør et væsentligt problem for virksomhederne, og flere påpeger, at udfordringerne afholder dem fra at benytte ordningen.

Generel stor tilfredshed med it-løsningen www.socialt-frikort.dk

Evalueringen viser, at både kommuner og NGO'er er positive over for it-løsningen socialtfrikort.dk, hvor borgerens løn og brug af frikortet administreres. It-løsningen opleves generelt som lettilgængelig, overskuelig og med de rette funktioner. Nogle virksomheder oplever dog indberetningen som en ekstra arbejdsgang, der går ud over lønudbetalingen, som kan blive for omfattende i fremtiden, hvis antallet af medarbejdere med et frikort stiger. Evalueringen peger herudover på, at der er behov for klarhed om, hvem der har ansvaret for at monitorere, om borgerens samlede indtjening overstiger frikortets grænse på 20.000 kroner.

Frikortet giver gevinster for borgere og virksomheder

Evalueringen viser, at det sociale frikort medfører en række gevinster for borgere og virksomheder, og at samarbejdet mellem virksomheder og de 431 borgere, som har haft ansættelse via det sociale frikort generelt er velfungerende. For selv meget udsatte borgere, der er langt fra arbejdsmarkedet, giver ordningen mulighed, at de kan arbejde inden for rammerne af deres ressourcer. For de mest ressourcestærke borgere i målgruppen giver frikortet incitament til at prøve sig selv af på arbejdsmarkedet, hvilket kan fungere som trædesten for videre beskæftigelse eller uddannelse. Evalueringen viser, at borgerne især oplever det som en gevinst at have mulighed for at supplere sin ydelse og lægge penge til side, hvilket giver øget livskvalitet, (en følelse af) empowerment og oplevelsen af at bidrage positivt til og indgå i samfundet. Endeligt peger evalueringen på, at frikortet for de mest udsatte borgere i målgruppen kan reducere borgerens behov for at skaffe penge via kriminalitet eller prostitution.

For virksomheder giver ordningen mulighed for at forbedre virksomhedens CSR-profil og for at skaffe hurtig og fleksibel arbejdskraft på mindre forpligtende vilkår. Dette medvirker til, at virksomheder skaber nye ansættelser til opgaver, der ellers ville have været ekstraopgaver for virksomhedens eksiste-

rende medarbejderstab eller slet ikke ville blive løst. Derudover viser evalueringen, at virksomheder oplever en stor værdi ved at se udsatte borgere udvikle sig via beskæftigelse og ved, at der via frikortet skabes øget kontakt mellem en marginaliseret samfundsgruppe og virksomheder.

Endelig viser evalueringen, at de medvirkende aktører, der har fremlagt deres anbefaling til ordningen, entydigt peger på, at forsøgsordningen bør forlænges eller gøres permanent.

Målgruppen for det sociale frikort

Dette kapitel præsenterer, hvad der karakteriserer de borgere, der visiteres til det sociale frikort, baseret på data fra både den kvantitative og kvalitative analyse. Kapitlet beskriver, at målgruppen for det sociale frikort er meget bred. Det betyder, at borgerne kan have meget forskellige sociale problemstillinger, og at sværhedsgraden af problemstillingerne varierer. Det er især mænd, der bliver visiteret til og benytter det sociale frikort, og langt størstedelen af borgerne har etnisk dansk baggrund. Derudover er det især borgere i alderen 30–39 år, der visiteres til det sociale frikort. Størstedelen af de visiterede borgere modtager kontanthjælp og har grundskolen som den højeste gennemførte uddannelse. Herudover fremgår det, at over halvdelen af de visiterede borgere har eller har haft en diagnose, der kan være forbundet til psykiske vanskeligheder eller fysisk eller psykisk handicap. Selvom der er stor spændvidde i målgruppen, er der generelt tale om borgere, som er langt fra arbejdsmarkedet som forudsat. Dog peger kapitlet på, at der selv for de mest udsatte borgere i målgruppen er potentiale for at få ny forbindelse til arbejdsmarkedet via det sociale frikort.

Oprindeligt var ordningen med et socialt frikort tiltænkt hjemløse borgere som primær målgruppe (regeringen.dk), og ordningen har sine rødder i hjemløsemiljøet, hvor en hjemløs borger var med til at udvikle ideen (Brugernes Akademi). De beskrevne kriterier i Lov om forsøg med socialt frikort betyder, at kommunerne visiterer til en bredere gruppe af borgere, hvis de vurderes at opfylde betingelserne. Evalueringens resultater viser, at den faktiske målgruppe for det sociale frikort spænder bredt. Det blev skønnet med betydelig usikkerhed, at knap 4.000 personer årligt ville anvende det sociale frikort, og at disse borgere ville være langt fra arbejdsmarkedet.

I det følgende præsenterer vi resultater fra den kvantitative dataindsamling, der beskriver de borgere, der henholdsvis er blevet visiteret til og har anvendt det sociale frikort.

Antal visiterede og brugere af socialt frikort

Tabel 1 viser forskellen mellem antal visiterede borgere og antal borgere med en eller flere ansættelser på frikortet.

Tabel 1 Nøgletal vedr. brugen af socialt frikort

2019			
Antal visiterede personer	Antal personer med ansættelse(r)	Udbetalt løn	Gns. indtægt pr. anvendt frikort
1.346	372	3.758.561	10.077

Social- og Indenrigsministeriets egne beregninger på baggrund af data fra it-løsningen om socialt frikort

Borgernes løn på det sociale frikort fordelt på lønintervaller i 2019

Cirka en tredjedel af borgerne har brugt mindre end en fjerdedel af frikortsbeløbet. Dette kan til dels skyldes den løbende visitation henover året. Cirka en fjerdedel af personerne har brugt hele frikortsbeløbet på de 20.000 kr. i 2019 (se tabel 2).

Tabel 2 Løn på frikort fordelt på lønintervaller, 2019

Løn på socialt frikort, 2019

Lønintervaller	Udbetalt løn	Antal personer	Andel
1-4999 kr.	258.862	127	34 pct.
5.000-9.999 kr.	639.119	87	23 pct.
10.000-14.999 kr.	350.354	29	8 pct.
15.000-19.999 kr.	950.225	52	14 pct.
20.000 kr.	1.560.000	82	22 pct.
I alt	3.758.561	372	100 pct.

Social- og Indenrigsministeriets egne beregninger på baggrund af data fra it-løsningen om socialt frikort

Udbetalinger til borgerne via det sociale frikort

Med afsæt i hvad der er blevet udbetalt til personer med socialt frikort i 2019 og foreløbigt i 2020 (24. februar 2020) ses en udvikling i beløb, der bliver udbetalt pr. år. I løbet af de første 8 uger af 2020 er der udbetalt ca. 30 procent af, hvad der blev udbetalt i hele 2019. Det forventes derfor, at der vil blive udbetalt mere løn i 2020 end i 2019 (se tabel 3).

Tabel 3 Løn på frikort fordelt på år

Løn på socialt frikort i, 2019 og 2020 (februar)

	Udbetalt løn	Antal personer med en eller flere ansættelser	Gns. indtægt pr. anvendt frikort
2019	3.758.561	372	10.077
2020 (t.o.m. 24.2.)	1.164.976	194	6.005
I alt	4.923.537	567	8.683

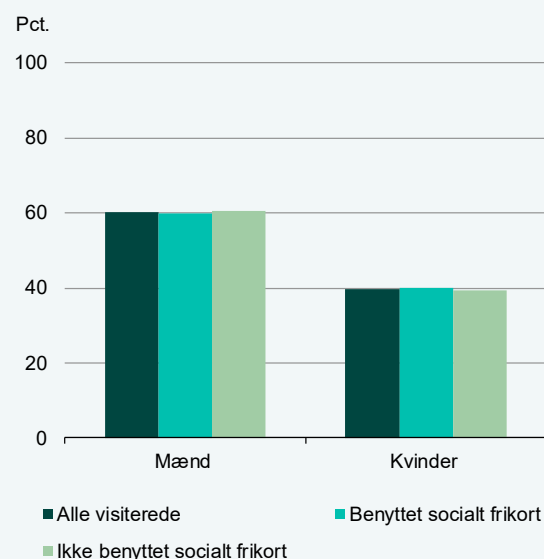
Social- og Indenrigsministeriets egne beregninger på baggrund af data fra it-løsningen om socialt frikort

Kønsfordeling blandt borgerne

Mænd er overrepræsenteret i gruppen af borgere, der bliver visiteret til det sociale frikort (henholdsvis 60 procent mænd og 40 procent kvinder, jf. figur 1). Ser vi alene på de borgere, der har benyttet det sociale frikort, er fordelingen den samme.

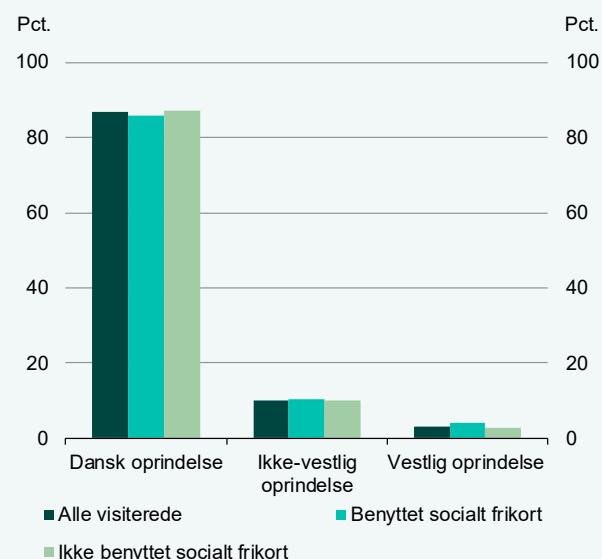
Figur 1

Personer visiteret til et socialt frikort opdelt efter køn

Figur 2

Personer visiteret til et socialt frikort opdelt efter herkomst

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018.

Kilde: Social – og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

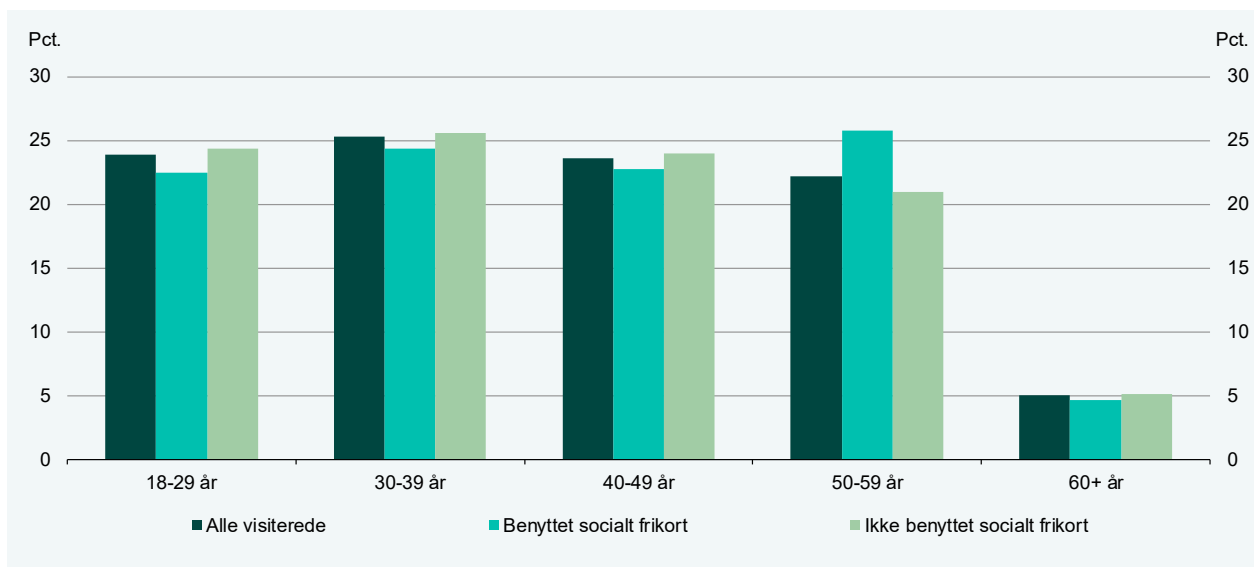
Herkomst

Langt de fleste borgere, der er blevet visiteret til og har anvendt det sociale frikort, er af etnisk dansk baggrund, jf. figur 2. Blandt de visiterede borgere har 87 procent dansk oprindelse, mens 10 procent har ikke-vestlig oprindelse. Endelig har

3 procent vestlig oprindelse. Ser vi på gruppen af borgere, der har anvendt det sociale frikort, er herkomstfordelingen den samme.

Figur 3

Aldersfordeling blandt personer visiteret til et socialt frikort

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018.

Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Alder

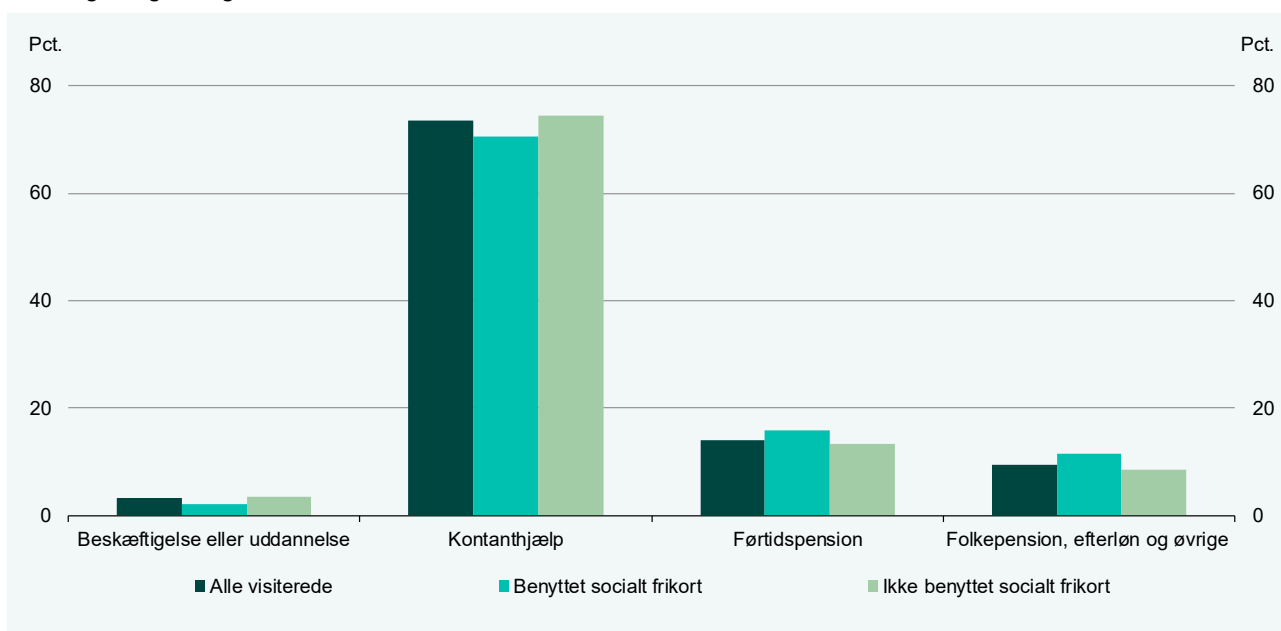
95 procent af det samlede antal visiterede borgere er i alderen 18-59 år (se figur 3). 5 procent af borgerne har en alder på 60 år eller derover. Den største gruppe af visiterede borgere er i alderen 30-39 år. De udgør godt en fjerdedel af alle de visiterede borgere. Som det også fremgår af figur 3, er der ikke betydelig forskel i aldersfordelingen, når gruppen af visiterede borgere opdeles efter, om borgerne har benyttet eller ikke benyttet det sociale frikort. Dog fremgår det, at der er en overrepræsentation af borgere i alderen 50-59 år, der benytter frikortet, sammenlignet med alle visiterede borgere i den aldersgruppe.

Ydelsesfordeling

Langt størstedelen af borgere, der er blevet visiteret til et socialt frikort, modtog kontanthjælp i 2018, jf. figur 4. 73 procent af de borgere, som er visiteret til et socialt frikort, havde kontanthjælp som primær indkomstkilde i 2018. Derudover modtog 14 procent af borgerne førtidspension, 3 procent af borgerne var i beskæftigelse eller uddannelse, mens 9 procent var på folkepension, efterløn eller andet, jf. figur 4. Fokuserer vi på de borgere, der har benyttet det sociale frikort, er fordelingen på forsørgelsesgrundlag stort set den samme.

Figur 4

Forsørgelsesgrundlag i 2018

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Socioøkonomisk status er opgjort på baggrund af den primære indkomstkilde i 2018 (Socio 13). 'Øvrige' i kategorien 'folképension, efterløn og øvrige' omfatter bl.a. sygedagpenge.
 Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

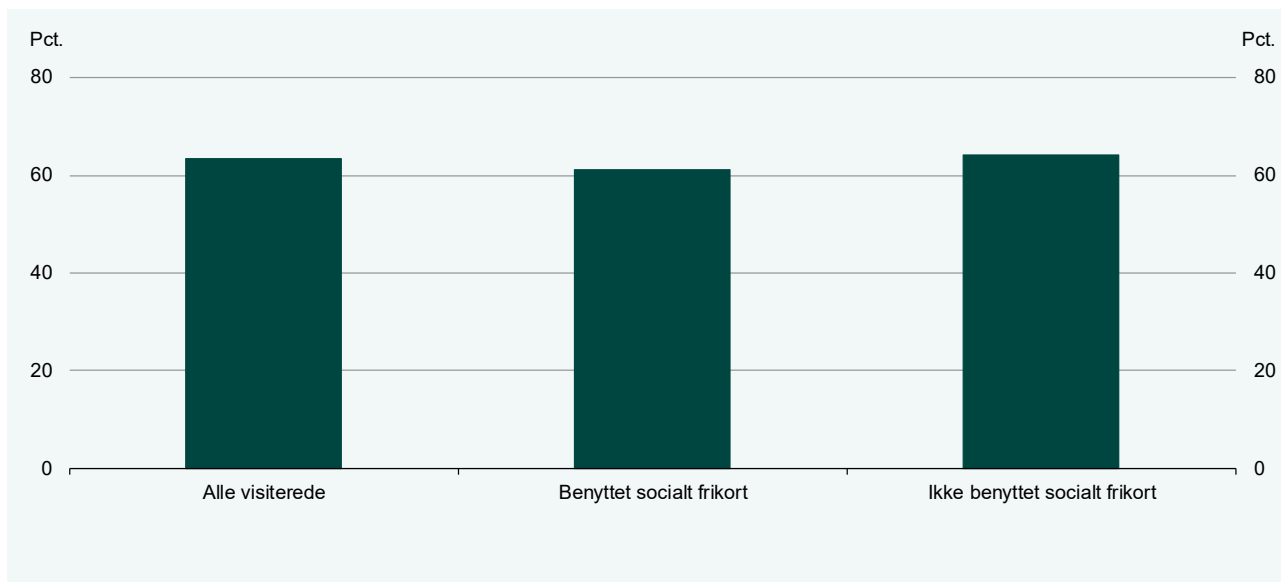
Sociale forhold og udsathed

Over halvdelen af de visiterede borgere har eller har haft registreret en diagnose i forbindelse med somatisk eller psykiatrisk behandling ved sygehuse, som kan være relateret til psykiske vanskeligheder eller et fysisk eller psykisk handicap¹. Som det fremgår af figur 5, har 63 procent af borgerne, der er blevet visiteret til et socialt frikort, en af de udvalgte diagnoser. Her er de hyppigste diagnoser blandt visiterede til frikortet angst, psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser forårsaget af brug af alkohol eller stoffer samt personlighedsforstyrrelser.

¹ Vi henviser til Bilag 1, afsnit 1.2. for en uddybende beskrivelse af metode for opgørelsen af diagnoser, der kan være forbundet med et handicap, samt en liste over diagnoser, der indgår i Social- og Indenrigsministeriets kvantitative analyse.

Figur 5

Andel med en af udvalgte diagnoser, der kan være relateret til psykiske vanskeligheder eller handicap.

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til et socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. 'Diagnose' dækker over en diagnose, der kan være relateret til psykiske vanskeligheder eller et fysisk eller psykisk handicap. Det bemærkes, at opgørelsen af diagnoser ikke er fuldt dækkende. For en nærmere afgrænsning af diagnoser henviser vi til Bilag 1, stk. 1.2, boks 1. Kilde: Social – og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

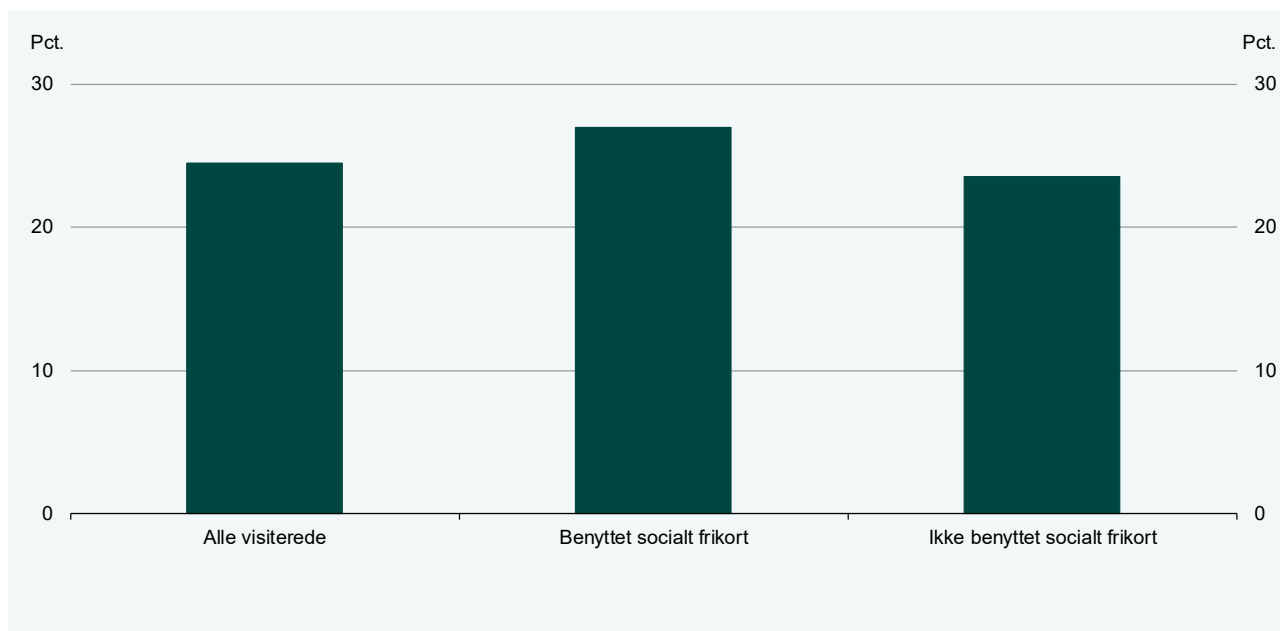
Det er vigtigt at bemærke, at de udvalgte diagnoser ikke udgør en udtømmende liste, og at der kan være stor forskel på omfanget af de fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, som de enkelte lidelser medfører for den enkelte borger².

² Vi henviser til Bilag 1 (Afsnit 1.2, Boks 1) for en liste over de diagnoser, der indgår i Social – og Indenrigsministeriets kvantitative analyse.

Knap en fjerdedel af de borgere, der er blevet visiteret til socialt frikort, har enten været i stofmisbrugsbehandling og/eller været registreret på et forsorgshjem eller herberg i perioden 2016-2018, jf. figur 6. Det fremgår også, at andelen er lidt større for de borgere, der har benyttet det sociale frikort.

Figur 6

Andel som har været i stofmisbrugsbehandling og/eller været registreret på et forsorgshjem eller herberg på et tidspunkt i 2016-2018

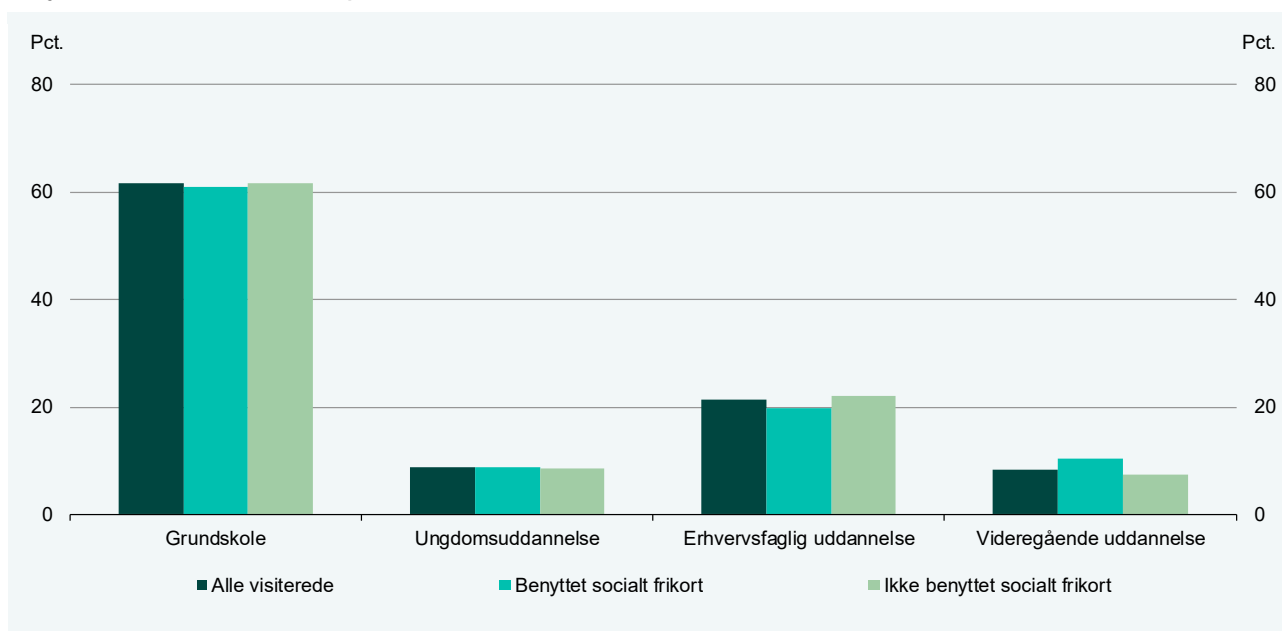
Anm.: Data for 82 kommuner, som har visiteret til socialt frikort, haves. Tallene er opgjort på baggrund af personer fra 66 kommuner der både har godkendt deres indberetninger om stofmisbrugsbehandling i alle tre år 2016, 2017 og 2018, kan genfindes i registeret for forsorgshjem og herberger på et tidspunkt i perioden 2016-2018 og har visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020. Baseret på personer, som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Kilde: Social – og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Uddannelsesbaggrund

Den højeste gennemførte uddannelse er grundskolen for 62 procent af de borgere, der er visiteret til et socialt frikort. Herudover har 9 procent af borgerne en ungdomsuddannelse som højest fuldførte uddannelse, mens 21 procent har gennemført en erhvervsfaglig uddannelse som højest fuldførte uddannelse. Endelig har 8 procent af de visiterede borgere en videregående uddannelse som højest fuldførte uddannelse. Denne andel er lidt højere, når man fokuserer på de borgere, der har benyttet det sociale frikort. Her har 10 procent en videregående uddannelse, mens det til sammenligning kun gælder for 7 procent af de borgere, som ikke har benyttet frikortet jf. figur 7.

Figur 7

Højest fuldførte uddannelse blandt personer, som er visiteret til et socialt frikort

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018.

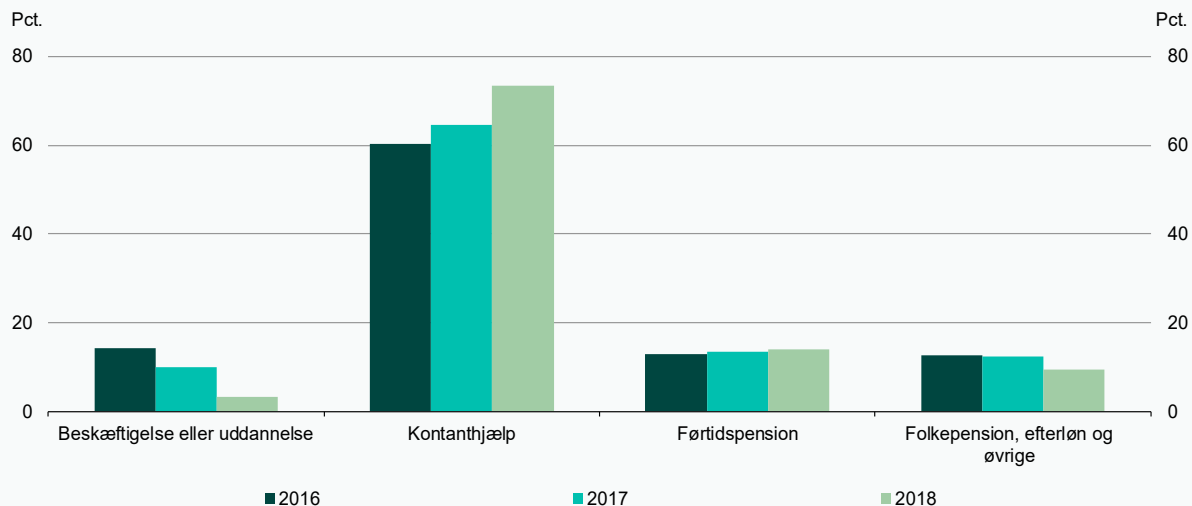
Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Borgernes tidligere beskæftigelse

Borgere, som er visiteret til et socialt frikort, oplevede faldende tilknytning til arbejdsmarkedet i perioden 2016-2018. I 2016 var 16 procent af de visiterede i beskæftigelse eller under uddannelse. Andelen faldt til 10 procent i 2017, mens det kun var 3 procent i 2018 (se figur 8). Modsat ses en tilsvarende stigning i andelen på kontanthjælp fra 60 procent i 2016 til 73 procent i 2018, hvilket modsvarer faldet i beskæftigelse og under uddannelse.

Figur 8

Udviklingen i forsørgelsesgrundlag i 2016-2018 for personer der er visiteret til et socialt frikort

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Socioøkonomisk status er opgjort på baggrund af den primære indkomstkilde i hhv. 2016, 2017 og 2018 (Socio 13). 'Øvrige' i kategorien 'folkepension, efterløn og øvrige' omfatter bl.a. sygedagpenge.

Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

For at få viden om, hvordan målgruppen for det sociale frikort er blevet fortolket, har vi interviewet kommuner, NGO'er og borgerne selv. Samlet set peger de kvalitative interviews på, at det sociale frikort i praksis retter sig mod et bredt segment af borgere med forskellige sociale problemstillinger af divergerende sværhedsgrad. Det er derfor vigtigt at understrege, at der ikke er tale om en homogen borgergruppe, når der tales om den faktiske visitation til og brug af det sociale frikort.

Oplevelsen af målgruppen

I interviewene vurderer kommuner og NGO'er, at borgere inden for målgruppen er langt fra arbejdsmarkedet. Derudover vurderer de, at borgere, der modtager § 85-støtte, som udgangspunkt er inden for målgruppen (Varmestuen Nørregade, Odense; Næstved Kommune; Tønder Kommune). Netop denne borgergruppe kan have særlige udfordringer med at blive integreret i samfundet, herunder på arbejdspladser. Det kan eksempelvis skyldes borgerens tidligere oplevelser: "(..)de har i forvejen erfaret, at de ikke passer ind. Mange af dem er marginaliserede, og har ikke længere en tro på sig selv (..)" (Varmestuen Nørregade, Odense). Derudover bemærker NGO'er, at de mest udsatte borgere i målgruppen kan have fysiske udfordringer, der gør det vanskeligere at integrere sig på en arbejdsplads: "Det er folk, der skiller sig ud, folk som mangler

tænder, som aldrig vil kunne gå ud på en almindelig arbejdsplads (..) vi ville aldrig passe ind” (Brugernes Akademi). En anden udfordring kan være, at borgerne kan være kendetegnet ved ikke at være særligt geografisk mobile (Næstved Kommune; Mændenes Hjem; Borger C, København, har frikort).

NGO'er pointerer samtidig, at der er potentiale i at arbejde med de ressourcer, som denne borgergruppe har, på trods af, at de i udgangspunktet kan opfattes som meget socialt udsatte: *“(..) det kræver meget at være hjemløs eller være udsat, eller skulle skaffe et antal kroner hver dag (..). Der er masser af ressourcer i dem, det er bare med at finde en måde, som de gerne vil bruge dem på” (Foreningen Oplysning om Gadeliv). I modsætning hertil beskriver en kommune, at kommunen opfatter det sociale frikort som en indsats, der er målrettet den mest velfungerende andel af de borgere, der modtager eller har behov for støtte jf. afsnit V i Lov om Social Service (Nyborg Kommune). Her peger kommunen på, at det primært er de stærkeste borgere i målgruppen, der kan gøre brug af det sociale frikort.*

BORGERBESKRIVELSER

På baggrund af den kvalitative dataindsamling har vi konstrueret tre eksempler på beskrivelser af borgere, der har brugt det sociale frikort (tabel 4). Formålet med borgerbeskrivelserne er at give et mere detaljeret billede af, hvordan borgere, der er visiteret til frikortet, kan se ud.

Beskrivelserne bygger på aggregerede baggrundskarakteristika for de borgere, der medvirker i evalueringen, og herudover på udtalelser om målgruppen i interviewene med kommuner og NGO'er. Beskrivelserne beror på en sammenskrivning af det fulde kvalitative datamateriale. Det betyder, at hver borgerbeskrivelse ikke direkte kan henføres til enkelte borgere, der medvirker i evalueringen. Beskrivelserne skal ikke ses som et redskab til kategorisering af borgere, der er visiteret til et socialt frikort, ligesom de ikke er repræsentative for borgerne i målgruppen, da der er tale om en heterogen gruppe.

Eksemplerne illustrerer spændvidden af borgere der er i den faktiske brugergruppe af det sociale frikort. Komplexiteten i borgerens personlige forhold og graden af manglende tilknytning til arbejdsmarkedet er stigende for de tre eksempler. Borger 1 vil formentlig have lettere ved selv at anskaffe sig og varetage et job via det sociale frikort på ordinære vilkår. Derimod vil Borger 2 og 3 have udfordringer, der gør det vanskeligere at tilvejebringe et job og varetage beskæftigelse på ordinære vilkår.

Tabel 4 – Eksempler på borgere i den faktiske brugergruppe for det sociale frikort

Borger 1: Helene, 36 år	Borger 2: Poul, 52 år	Borger 3: Lone, 51 år
<ul style="list-style-type: none"> •Får ressourceforløbsydelse •Bor for sig selv med bostøtte •Har gennemført ungdomsuddannelse og har tidligere været i gang med videregående uddannelse •Forventer snart at skulle starte på ny videregående uddannelse •Har en psykisk sygdom, som hun modtager behandling for, og har derudover kroniske smerter, der udelukker visse typer af beskæftigelse •Har haft vanskeligt ved at gennemføre beskæftigelsesrettet erhvervspraktik •Har tidligere arbejdet frivilligt, eksempelvis på bosteder • Læste første gang om det sociale frikort på internettet •Anvender især det sociale frikort til arbejde med kommunikation eller som underviser •Henvender sig selv til potentielle arbejdsgivere •Er især motiveret af muligheden for at tjene penge ved at konvertere tidligere frivilligt arbejde til lønnet beskæftigelse •Vurderer især, at kommunikationsfaglige jobs vil være relevante for hende via det sociale frikort •Modtager lønnen som lønoverførsel udenom eIndkomst 	<ul style="list-style-type: none"> •Modtager kontanthjælp •Ufaglært. Har gennemført grundskolen •Har været hjemløs i en periode, i andre perioder bosat i egen lejlighed •Har haft et alkoholmisbrug •Har arbejdet, men har været sygemeldt i perioder grundet somatisk sygdom •Hørte om ordningen via sin kommunes Facebookside •Oplever at have en stor arbejdsidentitet og ser det sociale frikort som en mulighed for at bidrage til arbejdsmarkedet på egne præmisser •Henvender sig selv til arbejdsgiver, eksempelvis via Facebookopslag •Fordeler sin beskæftigelse via ordningen ud over et helt år •Har behov for høj fleksibilitet i beskæftigelsen via det sociale frikort. Søger derfor jobs, hvor det er muligt at arbejde på de tidspunkter, hvor han har mest overskud, eksempelvis på en weekenddag eller uden for almindelig arbejdstid, og hvor der er mulighed for at melde fra på dårlige dage. •Har både modtaget løn som kontant udbetaling og som overførsel uden om eIndkomst 	<ul style="list-style-type: none"> •Modtager førtidspension •Har haft et stofmisbrug siden ungdomsårene •Har i perioder levet på gaden, men bor pt. på forsorghjem •Har engang været ansat i rengøringsbranchen •Fik kendskab til det sociale frikort via en ven, der ligeledes er en del af misbrugsmiljøet •Har tidligere på frivillig basis gjort rent på herberger, forsorghjem mv. •Varetager især rengøringsfunktioner i sit arbejde via det sociale frikort •Er motiveret af muligheden for at supplere sin ydelsesindtægt og at have noget at stå op til om morgenen •Oplever herudover, at arbejdsopgaverne har en positiv effekt på både hendes fysiske og psykiske velbefindende •Er ikke selv opsøgende efter jobs og skal i vidt omfang støttes i dialogen med virksomheden •Støttes i at varetage arbejdet og følges eksempelvis til og fra en ny arbejdsplads i opstartsperioden •Modtager lønnen som kontant udbetaling

Formålet med det sociale frikort

Dette kapitel beskriver, hvordan kommuner og NGO'er opfatter formålet med det sociale frikort baseret på kvalitative interviews. Kapitlet bidrager til at besvare, hvad der karakteriserer udbredelsen af det sociale frikort på kommuneniveau. Kapitlet beskriver, at der blandt kommunerne er forskel på, hvordan formålet med ordningen er blevet tolket. Nogle kommuner opfatter primært ordningen som en beskæftigelsesrettet indsats, mens andre kommuner opfatter ordningen som en social indsats. Herudover peger NGO'er på, at der ved borgeres arbejde via det sociale frikort kan skabes synergieffekter, hvor borgerens generelle sundhedstilstand og sociale forhold forbedres gennem beskæftigelsen. Kapitlet viser, at ordningen ses som en indsats, der retter sig mod udsatte borgere, som får mulighed for at indgå på arbejdsmarkedet på egne præmisser og på mere fleksible vilkår end ved almindelige beskæftigelsesindsatser. Generelt vurderer kommuner og NGO'er, at borgere i målgruppen for det sociale frikort som udgangspunkt ikke ville være omfattet af 225-timersreglen. Derudover kan det hæmme kommuners incitament til at prioritere implementeringen af det sociale frikort, at ordningen ikke tæller med i beskæftigelsesindsatsen 'Flere skal med', fordi arbejdet via frikortet går uden om eIndkomst.

I spændingsfeltet mellem en beskæftigelses- og socialrettet indsats

Interviewene viser, at der er forskel på, hvordan kommuner og NGO'er fortolker formålet med det sociale frikort. Nogle kommuner beskriver, hvordan de har tænkt ordningen ind i deres eksisterende indsats på beskæftigelsesområdet, hvor det overordnede mål er at få borgere i arbejde: *"Vi har en strategi hos os om, at flest muligt skal i job og uddannelse, og den går vi jo hardcore ind for. Det er ud fra det paradigme, at vi tror på, at det er en meget vigtig, inklusionsfremmende ting"* (Fredericia Kommune). Andre kommuner har fortolket ordningen som en beskæftigelsesrettet indsats for udsatte borgere på fleksible vilkår: *"Jeg ser, at det [formålet] er, at folk, der ikke har en fast tilknytning til arbejdsmarkedet, får mulighed for at få en form for tilknytning til arbejdsmarkedet, uden at det skal gå hen og blive noget fast. De skal ikke føle for mange krav, men stadig blive del af et fællesskab"* (Næstved Kommune). Andre kommuner har tænkt det sociale frikort ind i en gradvis indsats

"Det sociale frikort er en stærk motivationsfaktor i forhold til at få borgere til at give sig i kast med et småjob på det ordinære arbejdsmarked, da det bidrager til en følelse af ligestilling og påskyndelse, fordi der udbetales ordinær løn"
(Københavns Kommune)

"Så kan det i enkelte tilfælde være en trædesten til noget mere permanent på en anden ordning, flexjob, for eksempel. Men man skal ikke tro, at det er det store springbræt"
(SAND)

for at få borgeren tættere på ordinær beskæftigelse, hvor formålet beskrives som: *" (...) at de stiger i ordinære timer, så de begynder at nærme sig arbejdsmarkedet. Så de nærmer sig dér, hvor de kan leve af det. Så skal det her [det sociale frikort] være incitamentet"* (Tønder Kommune). Jobcenteret i Københavns Kommune anvender i tråd hermed frikortet til at motivere udsatte ledige til at tage et (små)job. Kommunens jobcentermedarbejdere fortæller: *"Det sociale frikort er en stærk motivationsfaktor i forhold til at få borgere til at give sig i kast med et småjob på det ordinære arbejdsmarked, da det bidrager til en følelse af ligestilling og påskyndelse, fordi der udbetales ordinær løn"* (Københavns Kommune).

Kommuner pointerer derudover, hvordan indsatsen kan skabe positive synergieffekter for borgerens generelle sociale forhold: *"Det giver dem livskvalitet, og det giver dem også en identitet om at kunne yde noget. Det kan jo også resultere i på sigt, at nogen frasiger sig pension. Jeg ved godt, det er meget langsigtet, men der sker alt muligt, når folk kommer i job"* (Fredericia Kommune). På samme vis beskriver SAND, hvordan ordningen kan muliggøre at: *"De, der er allerlængst fra arbejdsmarkedet, kan få en lille mulighed for at lave noget, og i den periode, de laver noget, kan de holde op med at drikke så meget (...) de finder ud af, at der er nogle ting, de kan"*.

Samtidig viser interviewene, at de borgere, der er i målgruppen for det sociale frikort, ikke vurderes at være borgere, der kan forventes at kunne overgå til fuldtidsbeskæftigelse. Dog er der potentiale for at en del af borgergruppen vil kunne opnå ordinære løntimer efterfølgende: *"Så kan det i enkelte tilfælde være en trædesten til noget mere permanent på en anden ordning, flexjob, for eksempel. Men man skal ikke tro, at det er det store springbræt"* (SAND). På samme vis beskriver en kommune hvordan: *"de [borgerne] har særlige sociale problemstillinger, som jo gør, at de ikke bare kan gøre ligesom alle os andre og gå ud og tage et job på 37 timer og indgå i de sociale relationer"* (Næstved Kommune). Herudover beskriver en NGO: *"En borger sagde: Jeg kan godt arbejde, jeg kan bare ikke passe et arbejde"* (Varmestuen Nørregade, Odense).

Interviewene peger på, at der er tale om en ordning, som kan indgå som en beskæftigelsesrettet indsats for udsatte borgere, hvorved borgerne får mulighed for at anvende den arbejds-evne, de har, uden at man kan forudsætte, at borgergruppen på sigt ville kunne overgå til fuldtidsbeskæftigelse på ordinære vilkår.

225-TIMERSREGLEN

Jf. Lov om Aktiv Socialpolitik, skal borgere opfylde et arbejdskrav på 225 timers ordinært og understøttet arbejde for at kunne modtage fuld uddannelseshjælp eller fuld kontanthjælp. Kravet gælder, uanset om borgeren er enlig eller samlevende.

Kommunen kan dog undtage borgeren fra arbejdskravet, hvis kommunen vurderer, at borgerens arbejdsevne er meget begrænset.

(Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering)

”Så kan vi jo godt som kommune have en god intention om at lave rigtig mange sociale frikort, men hvis vi så ser i projektet [Flere Skal Med], er vi bare en fiasko, for vi bliver målt på noget andet. Der kan vi godt have et incitament til ikke at lave de sociale frikort, fordi det koster os på den anden klinge” (Tønder Kommune)

Snitflader til beskæftigelsesrettede eller sociale indsatser

Flere kommuner peger på, at der er behov for en tydeliggørelse af, hvordan det sociale frikort er tænkt ind blandt de eksisterende ordninger på beskæftigelsesområdet og i kommunernes implementering af dem (Bemærkninger fra evalueringsworkshop med kommunepanelet). Et element heri er, hvordan ordningen spiller sammen med 225-timersreglen, som en stor andel af borgerne i målgruppen for det sociale frikort er fritaget for. Af denne grund vurderer flere kommuner, at borgerne som udgangspunkt ikke bør blive omfattet af 225-timersreglen (Fredericia Kommune): *”Det er jo ikke meningen, at for en person, der får socialt frikort, at de så kan klare et 225-timerskrav. Sådan som der er lagt op til i målgruppen, ser jeg, at de her personer har det værre”* (Næstved Kommune). Dog pointerer kommunen, at der kan være gråzonetilfælde, og at det hver gang må være en individuel vurdering (Ibid.).

På trods af, at flere kommuner vurderer, at borgerne som udgangspunkt ikke er omfattet af 225-timersreglen, peger NGO'er på, at uklarheden kan hæmme borgernes incitament til at ansøge om det sociale frikort (Foreningen Oplysning om Gadeliv).

Det fremgår således af den indsamlede empiri, at implementeringen af det sociale frikort kan udfordres af andre indsatser og projekter på beskæftigelsesområdet, hvilket hænger sammen med, at det sociale frikort går på tværs af social- og beskæftigelsesområdet. En kommune fortæller, at det kan være sårbart, når de to lovgivninger skal arbejde sammen (Tønder Kommune).

Kommunal incitamentsudfordring

Endvidere peger den indsamlede empiri på, at der kan være en kommunal incitamentsudfordring i forhold til beskæftigelsesindsatsen 'Flere skal med'. Her anfører kommuner, at det, at den optjente løn fra borgeres arbejde via det sociale frikort går udenom eIndkomst, bevirker, at arbejdstimerne ikke tæller med i 'Flere skal med' (Københavns Kommune). Som en anden kommune bemærker: *”Så kan vi jo godt som kommune have en god intention om at lave rigtig mange sociale frikort, men hvis vi så ser i projektet [Flere Skal Med], er vi bare en fiasko, for vi bliver målt på noget andet. Der kan vi godt have et incitament til ikke at lave de sociale frikort, fordi det koster os på den anden klinge”* (Tønder Kommune).

Kommuner bemærker, at dette er en udfordring i forhold til at skabe opbakning til og fokus på ordningen i kommunalt regi.

KLAPJOB

KLAPjob er en indsats, som laver skånejob og fleksjob til mennesker med udviklingshandicap og andre kognitive vanskeligheder, der gør, at de har behov for støtte til at komme ind på det ordinære arbejdsmarked (Landsforeningen LEV)

Konkurrerende ordninger

Herudover viser evalueringen, at implementeringen af ordningen kan udfordres af, at der ifølge kommuner er flere lignende ordninger, der gensidigt modvirker hinanden, hvilket eksempelvis gælder klapjob-ordningen: *"Der er forskellige ordninger, som kan konkurrere om pladserne for virksomhederne. Man skal nogen gange se, om vi kommer til at kannibalisere os selv på arbejdspladserne"* (Næstved Kommune). Dog bemærker samme kommune, at det lave antal timer, der kan arbejdes via det sociale frikort er medvirkende til, at ordningen ikke placerer sig i direkte konkurrence med andre ordninger. Endelig peger NGO'er på, at der for de mest udsatte borgere i målgruppen vil være tale om medarbejdere, der ikke konkurrerer med ledige borgere på tilstødende beskæftigelsesindsatser: *"Det er ikke mennesker, der kommer ud på arbejdsmarkedet. Man stjæler ikke fra arbejdsmarkedet her (...) man vinder på det her på alle mulige måder"* (Brugernes Akademi). Omvendt er der blandt de interviewede borgere en bekymring for, om de kan få adgang til arbejdsmarkedet, fordi ordningen kan konkurrere med andre beskæftigelsesindsatser, hvor borgeren arbejder gratis for virksomheden. Dette kan være medvirkende til at afholde borgere fra at ansøge om det sociale frikort. En borger nævner eksempelvis erhvervspraktik som en konkurrerende ordning (Borger C, Odense, har ikke frikort),

"Det er ikke mennesker, der kommer ud på arbejdsmarkedet. Man stjæler ikke fra arbejdsmarkedet her (...) man vinder på det her på alle mulige måder"
(Brugernes Akademi)

KAPITEL 4

Motiver for at bruge det sociale frikort

Dette kapitel beskriver, hvad der motiverer virksomheder og borgere til at søge og anvende det sociale frikort. På baggrund af evalueringens kvalitative datamateriale bidrager kapitlet til at besvare, hvilke muligheder, effekter og barrierer som borgere og virksomheder oplever ved anvendelsen af det sociale frikort. Kapitlet viser, at borgere især er motiveret til at søge på baggrund af et ønske om at supplere deres ydelse og derved opnå forbedrede økonomiske forhold. Herudover er borgerne motiverede af, at ordningen giver mulighed for at arbejde, uden at borgeren er underlagt faste krav og rammer, som det eksempelvis er tilfældet med beskæftigelsesrettede forløb som praktikophold. Kapitlet beskriver, at ordningen kan være medvirkende til, at de mest udsatte borgere i målgruppen ikke er nødsaget til at ty til eksempelvis kriminalitet for at skaffe penge. Derudover viser datamaterialet, at virksomhederne især motiveres af et ønske om at hjælpe en udsat borgergruppe. Virksomheder oplever, at de med en lille indsats kan gøre en stor forskel for borgere i målgruppen. Det letter matchningen mellem borger og virksomhed, hvis der i forvejen er en kontakt mellem de to parter. Endeligt oplever virksomhederne, at ordningen gør det muligt at tilbyde en type ansættelse, som er mere fleksibel og uforpligtende for både virksomhed og borgere end andre ansættelser. Det betyder, at virksomheder via frikortet kan ansætte medarbejdere til opgaver, der ellers ikke ville blive løst, eller som skulle klares af virksomhedens eksisterende medarbejderstab.

"Den [forsøgsordningen] giver mig lidt bedre økonomi. Jeg får det der lidt ekstra økonomiske, men det betyder så også rigtig meget for mig. Kontanthjælp i ti år, det er sgu ikke noget at leve af" (Borger, Sønderjylland, har et frikort)

BORGERNES MOTIVATION

Økonomisk incitament

Interviewene viser, at borgerne er motiveret til at søge om et socialt frikort af en række forskellige årsager. For nogle borgeres vedkommende beror motivationen på udsigten til at kunne supplere sin ydelse, eksempelvis kontanthjælp, med en ekstra indtægt, uden at blive beskattet eller modregnet: *"Den [forsøgsordningen] giver mig lidt bedre økonomi. Jeg får det der lidt ekstra økonomiske, men det betyder så også rigtig meget for mig. Kontanthjælp i ti år, det er sgu ikke noget at leve af"* (Borger, Sønderjylland, har et frikort).

En vej ud af kriminalitet og prostitution

For de mest udsatte borgere i målgruppen er motivationen herudover drevet af muligheden for at få en indtægt på lovlig vis frem for at begå kriminalitet eller prostituere sig: *"Man vil gerne tjene lidt penge i stedet for at stjæle, ikke? At være kriminel eller et eller andet"* (Borger B, København, har frikort). En anden borger beskriver det således: *"Jeg var hele tiden på jagt efter penge, gik i gaden og... Jeg kunne ikke mere, jeg orkede det ikke... og det der med at sælge mig selv, det kunne jeg heller ikke mere. Jeg kastede op ved tanken... Så da jeg fik fortalt om det sociale frikort, gik det stærkt med at få søgt det"* (Borger A, København, har frikort).

Muligheden for arbejdserfaring på egne præmisser

Andre borgere oplever, at frikortet giver mulighed for at konvertere en allerede eksisterende frivillig indsats eller praktik til et lønnet job. For disse borgere er det både motiverende at kunne få penge for deres indsats og at opleve, hvordan det føles at have reelt, lønnet arbejde (Borger C, København, har frikort; borger C, Aarhus, har frikort). Borger C fra Aarhus, som er frikortbruger, beskriver for eksempel, at hun var motiveret af: *" (...) at jeg også gerne ville prøve at tjene penge på det, jeg gjorde. Jeg har undervist i nogle år, efterhånden (...). Så det var også for at prøve at mærke, hvordan det føles, at det føles som et arbejde"*.

Flere borgere sammenligner arbejde via det sociale frikort med andre beskæftigelsesrettede indsatser og understreger, at frikortet virker som en mere reel og meningsfuld måde at prøve sig selv af i en funktion, der nærmer sig ordinær beskæftigelse. Modsat praktik og andre indsatser oplever borgerne ikke samme pres og krav ved beskæftigelse på frikortet, og derfor opleves det som en mulighed for at gøre sig erfaringer med arbejdsmarkedet på egne præmisser og rent faktisk opnå succesoplevelser (Borger C, Aarhus, har frikort; Borger, Vestjylland, har frikort). Fordi arbejdet derudover er på fleksible vilkår, få timer ad gangen og med den forudsætning, at man kan tage bestik af sin tilstand, oplever borgerne, at det er realistisk for dem at kunne arbejde inden for rammerne af ordningen (Borger, Nordvestsjælland, har ikke frikort; Borger C, Odense, har ikke frikort; Borger, Vestjylland, har frikort; Borger, Sydjylland, har ikke frikort).

Ifølge en NGO har det en stærk motiverende effekt for borgerne, at de netop oplever, at de kan arbejde, når de er klar og blive væk, når de ikke er klar: *"Så man ikke får de der nederlag, fordi kommer du ikke på arbejde, får du ikke penge. Så er det ikke noget med, at man bliver fyret. Men jeg går glip af*

noget (...). Men det er ikke den der fyring, som er ubehagelig at opleve. Fordi præmisserne er ligesom linet op" (SAND).

"Hvis jeg er på førtidspension, og ordningen fortsætter, kunne jeg godt overveje det (...). Det giver en lidt anden hverdag. Det er da fint nok at komme herop [værestedet], men der er også noget rart ved at have kollegaer" (Borger C, Odense, har ikke socialt frikort)

Mulighed for at være aktiv

Endelig er der en del borgere, som er motiverede af tanken om at komme ud nogle timer og gøre en aktiv indsats. Det gælder blandt andre borgere på førtidspension, som udtrykker, at det for dem i mindre grad handler om pengene, men at udsigten til at foretage sig noget og bidrage er tillokkende (Borger, Nordvestsjælland, har ikke frikort; Borger C, Odense, har ikke frikort). Borger C fra Odense, som ikke har socialt frikort, beskriver, hvorfor vedkommende kunne overveje at søge om socialt frikort: "Hvis jeg er på førtidspension, og ordningen fortsætter, kunne jeg godt overveje det (...). Det giver en lidt anden hverdag. Det er da fint nok at komme herop [værestedet], men der er også noget rart ved at have kollegaer".

Som evalueringen vil vise, er der dog en række barrierer, der udfordrer borgernes ansøgning og brug af ordningen. Her henvises til kapitel 5, afsnit "Borgernes ansøgning om det sociale frikort".

VIRKSOMHEDERS MOTIVATION

Virksomheder drives af altruistiske motiver

Interviewene viser, at virksomheders interesse for det sociale frikort først og fremmest er drevet af, at det via ordningen er muligt med en relativt lille indsats at gøre en forskel for en eller flere udsatte borgere. En mindre privat virksomhed, der planlægger at ansætte via det sociale frikort, lægger vægt på, at det er vigtigt, at vi hjælper hinanden – og særligt dem der har det sværest (Lille privat virksomhed A, København, har ikke ansat via socialt frikort). En offentlig virksomhed beskriver det således: "Det var også lidt barmhjertighed, kan man nok godt kalde det. Vi taler om så lille et beløb, det koster os, og kan vi hjælpe en" (Offentlig virksomhed A, har ansat på socialt frikort).

Flere virksomheder ser ordningen som en direkte og håndgribelig måde at tage et socialt ansvar, hvor udbyttet for borgeren samtidig er håndgribeligt. Netop det oplever flere af de virksomheder, der kender til ordningen, som særligt motive-rende: "Det kunne gøre en forskel for dem, der havde det allersværest i det danske samfund (...). Det virker bare som en simpel og let metode at deltage i det på. Helt konkret og håndterbart" (Offentlig virksomhed B, København, har ansat via socialt frikort).

"Det kunne gøre en forskel for dem, der havde det allersværest i det danske samfund (...). Det virker bare som en simpel og let metode at deltage i det på. Helt konkret og håndterbart" (Offentlig virksomhed B, København, har ansat via socialt frikort)

Endelig oplever virksomhedsejere og medarbejdere det som en motiverende faktor, at ordningen giver virksomheden mulighed for at være involveret i et andet menneskes udvikling og positive oplevelser: *"Man får også lov til at se et menneske vokse lidt. Det er fedt både for virksomheder og alle andre omkring det menneske"* (Forening Oplysning om Gadeliv, Aarhus).

Forudgående kendskab til borgeren motiverer

Evalueringen viser, at det for virksomheder kan være en vigtig faktor, at de i forvejen har et vist kendskab til den borger, de vælger at ansætte via det sociale frikort – enten fordi de først har haft borgeren i et praktikforløb, eller fordi de på anden vis har kendskab til borgeren. Det gælder blandt andet for en offentlig virksomhed: *"Jeg tror i øvrigt, vi i mange tilfælde ville have sagt nej, hvis ikke det var, fordi det var en, vi kendte i forvejen"* (Offentlig virksomhed, har ansat via socialt frikort). For virksomhederne betyder det forudgående kendskab til borgeren, at risikoen ved ansættelsen minimeres, både når det gælder udgifter og arbejdsforholdet generelt (Offentlig virksomhed, har ansat på socialt frikort; Lille privat virksomhed B, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort).

Det sociale frikort imødekommer behovet for fleksibel arbejdskraft

For en del virksomheder bunder ønsket om at ansætte borgere via det sociale frikort i, at forhold omkring ordningen, borgernes forudsætninger og ansættelsernes karakter harmonerer med den konkrete opgave, som virksomheden har behov for at få løst.

I nogle tilfælde har borgere med socialt frikort selv henvendt sig til en virksomhed og haft de rette kvalifikationer til en afgrænset arbejdsopgave, som virksomheden havde behov for at få løst (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat via socialt frikort; Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat via socialt frikort). En medarbejder i en større virksomhed beskriver, hvorfor flere af virksomhedens filialer har borgere ansat via ordningen: *"Jeg tror faktisk ikke, at de [filialerne] tænkte så meget over, at de [borgerne] blev ansat på en særlig ordning. Jeg tror mere, de tænkte, at 'vi har brug for en servicemedarbejder, og hende her ansøger og er kvalificeret'"* (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat via socialt frikort). Den fleksible indretning af ordningen har altså medvirket til, at borgerne har kunnet udfylde virksomhedernes behov i en kortere periode, uden at virksomhederne har forpligtet sig i samme grad som ved øvrige ansættelser eksempelvis hvor borgeren har ret til et fast timeantal.

I tilfælde, hvor virksomhedens efterspørgsel på den ekstra arbejdskraft har været mindre direkte, har det været en motiverende faktor, at borgere ansat via det sociale frikort kan løse mindre, sæsonbetonede eller akut opståede opgaver, som ellers ikke ville blive håndteret, og som kan være vanskelige at skaffe arbejdskraft til. For disse virksomheder fungerer ordningen som en aflastning for arbejdsgiver og de øvrige ansatte (Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat via socialt frikort; Lille privat virksomhed B, Sønderjylland, har ansat via socialt frikort; Lille privat virksomhed A, København, har ikke ansat via socialt frikort).

Som evalueringen vil vise, er der dog en række barrierer, der udfordrer virksomhedernes brug af ordningen. Her henvises til kapitel 7, afsnit "Virksomheders oplevelser med administrationen af det sociale frikort".

KAPITEL 5

Kommunernes organisering af det sociale frikort

På baggrund af data fra både den kvantitative og kvalitative del af evalueringen beskriver dette kapitel, hvad der karakteriserer udbredelsen, organiseringen og visitationen af det sociale frikort på kommuneniveau. 84 af landets 98 kommuner har visiteret borgere til et socialt frikort. Ud af de 84 kommuner har borgere i 60 af kommunerne fået en ansættelse via frikortet. Kapitlet beskriver, at kommunerne har en bred fortolkning af målgruppen for og formålet med det sociale frikort, som viser sig ved, at de har organiseret ordningen forskelligt; fra en entydig placering i enten social- eller beskæftigelsesforvaltningen til en tværgående implementering. Der kan være fordele og ulemper ved hver placeringsmodel. Fordelen ved placeringen i regi af beskæftigelse er, at borgeren i forvejen ofte har hyppig kontakt med denne del af forvaltningen. Omvendt kan denne placering være medvirkende til, at det sociale perspektiv i indsatsen mindskes. Empirien viser, at kommunerne har implementeret forskellige visitationsmodeller, som kan opdeles i en central og decentral visitationsmodel. Generelt oplever kommunerne ikke udfordringer med at fortolke visitationskriterierne eller med at vurdere, om den enkelte borger er i målgruppen. Dog identificerer kapitlet en hindring for ansøgning om socialt frikort, som består i, at borgerne er bekymrede for, at ansøgningen får betydning for vedkommendes ydelse eller eventuelle verserende ansøgning om førtidspension. Dette betyder, at NGO'er ofte påtager sig opgaven med at vejlede borgeren i ansøgningsprocessen. Endeligt beskrives det i kapitlet, at sagsbehandlingen generelt går hurtigt, når først ansøgningen er blevet målrettet det korrekte sted i kommunen.

Det følgende afsnit præsenterer en statistisk beskrivelse af udbredelsen af det sociale frikort på kommuneniveau. Dernæst beskriver vi, hvordan kommunerne har valgt at organisere ordningen og tilrettelægge visitationen til det sociale frikort.

Udbredelsen af det sociale frikort på kommuneniveau

84 kommuner har visiteret en eller flere personer til et socialt frikort. I 60 ud af de 84 kommuner har en eller flere personer også fået en ansættelse på sit sociale frikort. I 71 procent af de kommuner, som har visiteret borgere til et socialt frikort, er der således en eller flere af de visiterede personer, som har fået ansættelse(r) (se tabel 5).

Tabel 5: Kommunernes brug af ordningen

Socialt frikort, 2019 og 2020

Antal kommuner med en eller flere visiterede personer	84 kommuner
Antal kommuner med en eller flere personer med en ansættelse	60 kommuner
Andel af kommuner som har visiteret til ordningen og som også har en eller flere personer med en ansættelse	71 procent

Anm: Opgjort på baggrund af personer fra 84 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020
Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af data i it-løsningen om socialt frikort

Københavns Kommune er den kommune, som har visiteret flest, og hvor flest borgere har anvendt deres frikort. Københavns Kommune står for cirka en tredje del af brugerne af det sociale frikort. Anvendelsesgraden blandt de borgere som er visiteret til ordningen er størst i Aalborg Kommune, hvor næsten halvdelen af de visiterede har haft en eller flere ansættelser jf. tabel 6.

Tabel 6: Top 10 Kommuner med flest borgere med en eller flere ansættelser

Top 10 Kommuner

	Antal personer med ansættelse(r)	Antal visiterede personer	Anvendelsesgrad i pct.
Københavns Kommune	127	395	32
Aarhus Kommune	38	127	30
Tønder Kommune	26	75	35
Jammerbugt Kommune	23	79	29
Aalborg Kommune	18	39	46
Brøndby Kommune	18	57	32
Kolding Kommune	18	81	22
Thisted Kommune	17	62	27
Haderslev Kommune	16	55	29
Viborg Kommune	12	81	15

Anm: Opgjort på baggrund af personer fra 84 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020
Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af data fra it-løsningen om socialt frikort

Fordi ordningen med et socialt frikort går på tværs af social- og beskæftigelsesområdet, organiserer kommunerne ordningen forskelligt. Nogle kommuner har valgt at organisere ordningen i socialforvaltningen med udgangspunkt i ordningens forankring i Lov om Social Service (Nyborg Kommune). Kommuner som Tønder og Næstved har organiseret ordningen i beskæftigelsesforvaltningen. Her har kommunerne dog valgt en tværgående implementering af ordningen i form af nedsættelse af arbejds- og/eller styregruppe, der sikrer koordinering og implementering af ordningen på tværs af social- og beskæftigelsesområdet. Flere kommuner oplyser, at der er politisk fokus på ordningen (Tønder Kommune; Næstved Kommune; Fredericia Kommune; Københavns Kommune), hvilket formentlig kan medvirke til at understøtte implementeringen af ordningen.

Fordele og ulemper ved organisering på beskæftigelses- eller socialområdet

Nogle kommuner vurderer, at der er en fordel ved at forankre det sociale frikort i beskæftigelsesforvaltningen, fordi denne forvaltning i forvejen har en lovbunden tæt dialog med borgerne. Ifølge disse kommuner mindskes muligheden for at udbrede ordningen blandt borgerne ved at lægge ordningen under socialområdet, hvor borgerne typisk har mere sporadisk kontakt med kommune/sagsbehandler. Som en repræsentant fra en kommune beskriver: *"Jeg kan se, at andre kommuner har deres forankret i Socialforvaltningen. Det er en kæmpe udfordring, fordi man ikke har kontakten med de her mennesker og har en forventning om, at de kontakter en"* (Tønder Kommune). Samme kommune beskriver, at antallet af henvendelser vedrørende det sociale frikort er væsentligt færre i kommunens socialforvaltning, hvilket kan tilskrives den lavere frekvens af møder og dialog med borgeren.

Til sammenligning har Fredericia Kommune haft ordningen debatteret i Social- og Beskæftigelsesudvalget og efterfølgende placeret den under socialområdet med en sideløbende strategi om tværgående organisering og samarbejde (Fredericia Kommune). Kommunen peger på, at der kan være fordele ved at placere ordningen under socialområdet: *"Jeg har ikke det der rationale, som jobcenteret har, kendskab til virksomhederne osv. Men jeg vælger at tro, at det egentlig er meget godt, for man drukner ikke i rationalet eller bliver hæmmet af det bias, der kan ligge i det"* (Fredericia Kommune).

Uanset om ordningen er placeret under social- eller beskæftigelsesforvaltningen, har en del kommuner arbejdet med at udbrede kendskabet til ordningen ved eksempelvis at uddele materiale på misbrugscentre, varmemøder og herberger (Næstved

"Jeg kan se, at andre kommuner har deres forankret i Socialforvaltningen. Det er en kæmpe udfordring, fordi man ikke har kontakten med de her mennesker og har en forventning om, at de kontakter en"
(Tønder Kommune)

"Jeg har ikke det der rationale, som jobcenteret har, kendskab til virksomhederne osv. Men jeg vælger at tro, at det egentlig er meget godt, for man drukner ikke i rationalet eller bliver hæmmet af det bias, der kan ligge i det"
(Fredericia Kommune)

Kommune; Fredericia Kommune, Tønder Kommune; Københavns Kommune).

BORGERENS ANSØGNING OM DET SOCIALE FRIKORT

Flere barrierer kan begrænse borgernes motivation til at ansøge om socialt frikort

Interviewene viser, at borgerne oplever en række barrierer for at ansøge om det sociale frikort. Barriererne kan deles op i tre overordnede kategorier: 1) Manglende ønske om kontakt til kommunen, 2) Bekymring for eksisterende ydelse eller sag og 3) Manglende information.

"Hvis du vil have noget, skal du også svare på deres [kommunens] spørgsmål, og jeg ved ikke, om jeg har lyst til at gå igennem den proces. Selv hvis jeg er berettiget til det [frikortet], så er processen for at få det så indgribende, at jeg ikke er interesseret i at gøre det"
(Borger A, Aarhus, har ikke frikort)

Manglende ønske om kontakt til kommunen

Et antal af borgerne udtrykker, at de er skeptiske over for at gå i dialog med kommunen om at få et socialt frikort. En borger beskriver kontakten med kommunen således: *"Hvis du vil have noget, skal du også svare på deres [kommunens] spørgsmål, og jeg ved ikke, om jeg har lyst til at gå igennem den proces. Selv hvis jeg er berettiget til det [frikortet], så er processen for at få det så indgribende, at jeg ikke er interesseret i at gøre det"* (Borger A, Aarhus, har ikke frikort). Ligeledes er det NGO'ers erfaring, at en del af denne borgergruppe er skeptiske over for det kommunale system: *"De fleste af dem, der skal ned på et jobcenter, har forsvarsmekanismerne og paraderne helt oppe i forhold til alt, hvad der kommer"* (Foreningen Oplysning om Gadeliv). Denne indstilling blandt borgerne er flere kommuner bevidste om. De påpeger, at det er vigtigt at opnå en tryghed i relationen til borgerne (Næstved Kommune). Endvidere fortæller en NGO, at det, der kræves af borgeren i relation til ansøgning og henvendelse, i sig selv kan virke uoverskueligt (Varmestuen Nørregade, Odense).

Bekymring for eksisterende ydelse eller sag

Flere borgere udtrykker også skepsis over, om en ansøgning kan resultere i en forringelse af deres økonomiske situation. En kommune beskriver: *"Det er lige før, de [borgerne] ikke vil tro på, at de ikke bliver modregnet. Der må ligge noget bag"* (Tønder Kommune). En anden kommune bemærker, at en mulig forklaring på, at nogle borgere ikke ansøger, er bekymring for sanktioner i jobcenteret (Fredericia Kommune).

Herudover viser evalueringen, at en stor del af borgerne undlader at ansøge om et socialt frikort, fordi de er usikre på, om det kan påvirke en eksisterende fritagelse, ydelse eller verserende sag. Det bekræftes af SAND, som fortæller, at nogle borgeres respons er: *"Dét [frikortet] tør jeg ikke at bruge. For*

"Dét [frikortet] tør jeg ikke at bruge. For hvis jeg viser en arbejdsevne, som de hele tiden siger, jeg har, men finder denne her lille lomme, hvor jeg faktisk kan fungere, så vil de sige, at jeg ikke er aktivitetsparat, men jobparat, så det tør jeg slet ikke"
(SAND)

"Jeg ringede til min ydelsessagsbehandler og spurgte, og så sagde hun, at det var jeg ikke berettiget til, fordi jeg ikke var hjemløs (..) og så tænkte jeg nå, jeg har fået afslag"
(Borger, Aarhus, har frikort)

hvis jeg viser en arbejdsevne, som de hele tiden siger, jeg har, men finder denne her lille lomme, hvor jeg faktisk kan fungere, så vil de sige, at jeg ikke er aktivitetsparat, men jobparat, så det tør jeg slet ikke".

Borgere kan eksempelvis være bekymrede for konsekvenserne for deres eventuelle undtagelse fra 225-timersreglen eller verserende førtidspensionssag, hvis de søger et frikort. En borger fortæller: *"Det eneste, der lægger bremsen for mig, det er jo det med den sag [verserende ansøgning om førtidspension], der skal afgøres"* (Borger, Sydsjælland, har ikke frikort), og andre borgere beskriver lignende overvejelser (Borger, Vestjylland, har frikort; Borger, Nordvestsjælland, har ikke frikort; Borger A, Odense, har ikke frikort).

Disse udfordringer gælder især for borgere, der har et aktivt stofmisbrug. En stor andel af dem har været i længerevarende kontanthjælpsforløb, før de ansøger om førtidspension, og tør derfor ikke ansøge om socialt frikort (Brugernes Akademi).

Manglende information

En stor del af borgerne oplever, at de mangler information fra kommunen og deres sagsbehandler om, hvordan de skal ansøge om et socialt frikort. Flere borgere oplyser, at de i en længere periode ikke har været klar over, at ordningen eksisterede, og at de har været i tvivl om, hvorvidt de var inden for målgruppen, og hvor de skulle henvende sig (Borger Tønder, har frikort er; Borger A; Aarhus, har frikort; Borger C, Aarhus, har frikort; Borger, Sydsjælland, har ikke frikort). Nogle borgere beskriver, at de har oplevet udfordringer med kommunens kommunikation om ordningen ved henvendelse: *"Jeg ringede til min ydelsessagsbehandler og spurgte, og så sagde hun, at det var jeg ikke berettiget til, fordi jeg ikke var hjemløs (..) og så tænkte jeg nå, jeg har fået afslag"* (Borger, Aarhus, har frikort).

Flere borgere fremhæver, at informationen skal gives på borgerens banehalvdal, eksempelvis ved at en repræsentant fra kommunen tager ud og fortæller om det sociale frikort på de lokale væresteder, varmestuer, boformer og lignende, hvor borgerne har deres daglige gang og er trygge ved at opholde sig. Derudover beskriver nogle borgere, at det er særligt vigtigt, at jobcentre og borgerens egen sagsbehandler informerer om ordningen (Borger, Næstved, har ikke frikort).

NGO'er påtager sig støttefunktion i ansøgningsprocessen

Flertallet af de NGO'er, der medvirker i evalueringen, hjælper på baggrund af ovenstående barrierer borgerne med at ansøge om et socialt frikort. Foreningen Oplysning Om Gadeliv, som holder til hos Værestedet Jægergårdsgade i Aarhus, og Mændenes Hjem i København har eksempelvis helt overtaget ansøgningsprocessen og ansøger om et socialt frikort på vegne af de borgere, der ønsker det (Borger B, København, har frikort).

"Det, der er med frikortet, er, at det er for folk, som virkelig har brug for det, men dem, som har mest brug for det, er også dem, som er dårligst til at gå igennem bureaukratiet for at få det. Du har brug for en mellemmand - ikke bare til at tale for dig, men også til at få dig til at søge"
(Borger A, Aarhus, har frikort)

Flere borgere fortæller, at de ikke ville have søgt om et socialt frikort, hvis ikke deres lokale NGO havde hjulpet dem (Borger B, Aarhus, har frikort). Som en borger, der har fået hjælp til at søge, fortæller: *"Det, der er med frikortet, er, at det er for folk, som virkelig har brug for det, men dem, som har mest brug for det, er også dem, som er dårligst til at gå igennem bureaukratiet for at få det. Du har brug for en mellemmand - ikke bare til at tale for dig, men også til at få dig til at søge"* (Borger A, Aarhus, har frikort). Her peger interviewene på, at de NGO'er, der bistår borgeren i ansøgningsprocessen, forsøger at varetage borgerens bekymring: *"Vi har været meget skarpe på udformningen af ansøgningen i Aarhus Kommune. At det ikke skal kunne komme med i betragtning som evaluering af borgeren til videre ressourceforløb"* (Foreningen Oplysning om Gadeliv).

KOMMUNERNES ORGANISERING AF VISITATIONEN

Interviewene viser desuden, at der er forskel på, hvordan kommunerne har valgt at organisere visitationen til det sociale frikort. Overordnet kan kommunernes organisering inddeles i en central visitationsmodel og en decentral visitationsmodel.

Central visitationsmodel

Flere kommuner har valgt at placere visitationen til det sociale frikort hos én eller få primærpersoner. Dette skyldes blandt andet et kommunalt ønske om at sikre ensartethed i afgørelserne, hvilket kan være en udfordring, når ny lovgivning skal implementeres. Derudover er det muligt at placere visitationen på få medarbejdere, fordi der på nuværende tidspunkt er få borgerhenvendelser om ordningen.

Nyborg Kommune beskriver deres visitationsmodel således: *"Når vi får en henvendelse, er jeg en af tre, der har stået for at undersøge, om folk opfylder betingelserne. Det gør vi ved, at vi sender dem en samtykkeerklæring, og når vi får den retur, sender vi en fastsat standardmail til vores ydelseskonto, der undersøger, om de har haft indtægt og været i uddannelse. Så*

er det os, der skal lave vurderingen af, om de opfylder betingelserne i Serviceloven for at kunne få et socialt frikort” (Nyborg Kommune).

I Fredericia Kommune er visitationen på samme måde centreret om få (tre) medarbejdere, som repræsenterer tværgående funktioner i form af jobcenteret og socialområdet. Her varetager to af medarbejderne en fremskudt funktion på et misbrugscenter, hvilket har medført, at den største andel af ansøgningerne kommer derfra (Fredericia Kommune). Flere fagprofessionelle peger på, at der netop kan ligge et stort potentiale i at arbejde med fremskudt visitation, dér hvor borgerne i forvejen opholder sig – eksempelvis på herberger og forsorgshjem (Borgermentor, Vestjylland). I Københavns Kommune har projektet 'Socialt Frikort Vesterbro' endvidere skabt én indgang til visitationen, hvor ansøgningerne håndteres af en specifik medarbejder (Mændenes Hjem; Københavns Kommune). Endelig har Næstved Kommune centreret visitationen hos én medarbejder, men har sikret løbende involvering af øvrigt personale for at forhindre, at kommunen havner i en situation, hvor der ikke er en medarbejder til rådighed, der har erfaring med ansøgningerne.

Decentral visitationsmodel

Andre kommuner har valgt at sprede visitationsopgaven ud i kommunen: *”Vi blev enige om, at dem, der havde borgerens sag, var dem, der traf afgørelsen” (Tønder Kommune).*

Evalueringen peger på, at en mulig fordel ved den centraliserede model kan være reduceret sagsbehandlingstid og ensartethed i afgørelser. Omvendt viser evalueringen, at en potentiel ulempe ved en centraliseret model er, at den ikke nødvendigvis harmonerer med den måde, borgere som oftest henvender sig til kommunen. Borgere, der har én eller flere foranstaltninger efter Lov om Social Service, har typisk mere sporadisk kontakt med kommunen, hvorimod borgere, der er i afklarende forløb i jobcenterregi, har løbende dialog med sagsbehandlere. De vil derfor være tilbøjelige til at rette deres indledende henvendelse til deres eksisterende kontakt i kommunen. Flere borgere henvender sig derfor pr. intuition til jobcenteret eller der, hvor de ellers har deres primære indgang til kommunen, og nogle borgere har oplevet at blive afvist, fordi den pågældende afdeling ikke havde kendskab til ordningen (Borger C, Aarhus, har frikort).

Derudover kan den centraliserede model være en udfordring for borgere, der har minimal eller ingen kontakt med kommunen og eksempelvis ikke kender navnet på egen sagsbehandler, og som derfor vil være tilbøjelige til at henvende sig til

kommunens hovedindgange. Endelig kan modellen være sårbar over for medarbejderudskiftning eller længerevarende ferie- eller sygdomsperioder, og nogle borgere påpeger, at det ville være en fordel at brede kendskabet og visitationsopgaven ud over flere medarbejdere (Borger B, København, har frikort).

Kommuners arbejde med prævisitation og telefonisk visitation til det sociale frikort

Flere kommuner har arbejdet med at prævisitere borgere til det sociale frikort. Dette gøres eksempelvis ved, at kommunen gennemfører en præ-screening af borgeren over telefon for at afklare, om vedkommende er omfattet af ordningen. Først herefter indsendes ansøgningen til kommunen. Andre kommuner håndterer den fulde visitation uden ansøgningskema efter at have modtaget samtykkeerklæring til indhentning af oplysninger fra borgeren (Borger, Vestjylland, har frikort; Nyborg Kommune).

Kommuner efterspørger klarhed om praksis for visitation af 'nye' borgere

Evalueringen viser, at kommuner kan være udfordret i tilfælde, hvor den borger, der ansøger, ikke i forvejen har en foranstaltning efter Lov om Social Service. Her efterspørger kommunerne klarhed om, hvorvidt den pågældende borger foruden ansøgningen om det sociale frikort også skal vurderes i forhold til øvrige ydelser efter Lov om Social Service, hvis borgeren vurderes at være i målgruppen for afsnit V. Kommunerne peger på, at hvis det er tilfældet, kan ordningen vise sig at være udgiftsdrivende, hvilket kan hæmme incitamentet til at udbrede ordningen.

Kommunerne oplever generelt klare visitationskriterier, men visse borgere udelukkes

Erfaringerne fra de kommuner, der indgår i evalueringen, er, at en stor andel af de ansøgende borgere er kendt af kommunen i forvejen. Det er nærmere bestemt borgere, der allerede modtager én eller flere ydelser jf. Lov om Social Service og/eller Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats (Fredericia Kommune; Nyborg Kommune; Næstved Kommune). Dog har flere af de ansøgende borgere i Københavns Kommune ikke en social foranstaltning, hvorfor kommunen har været nødt til at: "*(...) finde en form for visiteringsmodel, der går tæt på borgerens særlige sociale problemer, hvilket borgerne oplever som udfordrende*". Generelt oplyser kommunerne, at de ikke har haft udfordringer med at fortolke visitationskriterierne eller med den konkrete vurdering af, om ansøger lever op til kriterierne (Fredericia Kommune; Nyborg Kommune; Næstved Kommune;

Tønder Kommune). En kommune beskriver, hvordan de konkret har vurderet borgerens forhold: *"Så har vi også sagt, at de [foruden de objektive kriterier] skal have flere konkurrerende lidelser. Det må ikke kun være rent psykisk, det skal være en blanding af forskellige ting"* (Tønder Kommune). Dog har Københavns Kommune, der er den kommune, der har visiteret flest borgere til det sociale frikort, en oplevelse af, at den brede målgruppedefinition kan gøre det svært for sagsbehandlernes at gennemskue, hvem der er i målgruppen (Københavns Kommune).

Ser man nærmere på de tre objektive kriterier for vurderingen af en ansøgning, peger NGO'er på, at der er udfordringer med kravet om, at ansøger ikke må have været under ordinær uddannelse i det seneste år ved ansøgningstidspunktet. Her bemærker NGO'er, at en større gruppe, der vurderes at kunne få gavn af ordningen, udelukkes: *"Nogle af dem [borgerne] har været på en uddannelse som HF eller VUC lidt over 12 timer om ugen for at kunne få en indkomst, og så falder de udenfor at kunne få et socialt frikort"* (Foreningen Oplysning om Gadeliv). Samme problematik rejses af SAND. Vedrørende opholdskravet beskriver en anden NGO: *"Dem, der ikke kan få det, er kede af det. Kede af det som i, at jeg har siddet med en svensk mand, som måtte græde op ad mig"* (Mændenes Hjem).

SAGSBEHANDLINGSTID

Generelt oplever borgere og NGO'er, at ansøgningerne behandles hurtigt, så snart ansøgningen kanaliseres det korrekte sted hen i kommunen (Borger, Aarhus, har frikort; Borger, Vestjylland, har frikort; Mændenes Hjem). Næstved og Tønder Kommune oplyser, at de oftest har en sagsbehandlingstid på en uge. I Næstved understøttes sagsbehandlingstiden af, at kommunen har udviklet et digitalt ansøgningsskema, der sikrer, at alle relevante oplysninger indgår i ansøgningen. Erfaringen fra Mændenes Hjem er, at ansøgninger vedrørende deres borgere kan have helt ned til et døgn sagsbehandlingstid.

Er der udfordringer med sagsbehandlingstiden, skyldes det ofte, at der ikke har været en klar indgang til kommunen (Foreningen Oplysning om Gadeliv). Til det bemærker NGO'er og borgere, at vinduet for denne borgergruppes engagement og arbejdsmulighed ofte ikke er åbent særlig længe, hvorfor en langtrukket sagsbehandling kan være en større udfordring (Foreningen Oplysning om Gadeliv; Borger, Vestjylland, har frikort). En anden udfordring kan være, hvis borgeren vælger at påbegynde arbejdet i en virksomhed, før vedkommende har fået sit frikortnummer, og derved oplever at blive trukket i sine ydelser (Mændenes Hjem).

Indgangen til arbejdsmarkedet

Dette kapitel beskriver virksomhedsperspektivet på det sociale frikort. På baggrund af data fra den kvantitative og kvalitative del af evalueringen besvarer vi spørgsmålet om, hvad der karakteriserer udbredelsen af det sociale frikort blandt virksomheder, og hvad virksomhederne oplever er de væsentligste muligheder og barrierer ved det sociale frikort. 314 virksomheder har ansat én eller flere borgere via det sociale frikort i perioden 2019-februar 2020. Det er især mindre private virksomheder, der ansætter. De virksomheder, som ansætter via det sociale frikort, har ofte erfaring med ansættelse af borgere på lignende ordninger, eksempelvis i fleksjob. Der er et stort spring mellem antal visiterede borgere og borgere, der har brugt det sociale frikort, hvilket kommuner, borgere og virksomheder tilskriver, at det som udgangspunkt er op til borgeren selv at anskaffe sig et arbejde via frikortet. Den kvalitative dataindsamling viser, at NGO'er derfor kan få en kernerolle som bindeled mellem borger og virksomhed. Samme data viser også, at der er behov for en mere konkret vejledning til borgerne, der beskriver, hvordan de benytter det sociale frikort, og hvordan de skal henvende sig til virksomhederne. De arbejdsopgaver, som borgere med socialt frikort har varetaget, er især kendetegnet ved at være afgrænsede og fleksible. Derudover har borgere og virksomheder generelt oplevet, at samarbejdet har været godt.

VIRKSOMHEDERS ANSÆTTELSER VIA DET SOCIALE FRIKORT

314 virksomheder har ansat én eller flere borgere via det sociale frikort i 2019 og til og med den 24. februar 2020. Det er de private virksomheder, som står for størstedelen af ansættelserne. Cirka 1 ud af 8 virksomheder er offentlige. Dette mønster gælder både for 2019 og 2020 (se tabel 7).

Tabel 7: Antal virksomheder, der har ansat en eller flere personer med socialt frikort**Antal virksomheder på tværs af 2019 og 2020**

	Offentlig	Privat	I alt	Offentlig andel af virksomheder
2019	45	238	283	16 pct.
2020 (februar)	4	27	31	13 pct.
Samlet	49	265	314	16 pct.

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020.
Kilde: Social – og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af data fra it-løsningen om socialt frikort og CVR-registret.

De private virksomheder, som ansætter personer med et socialt frikort, er relativt små (flestepoststillinger i kategorien 1-9 årsværk), mens de offentlige virksomheder er meget store (flestepoststillinger i kategorien 1000+ årsværk) (se tabel 8). Det er primært kommuner, regioner og større uddannelsesinstitutioner, som udgør de offentlige arbejdsgivere.

Tabel 8: Antal årsværk i virksomhederne, der har ansat en eller flere personer med socialt frikort**Virksomheder på tværs af 2019 og 2020**

	Offentlig	Privat
1-9 årsværk	10	129
10-49 årsværk	9	61
50-199 årsværk	2	31
200-999 årsværk	3	16
1000+ årsværk	30	12
Uoplyst	0	16
I alt	49	265

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020.
Kilde: Social – og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af data i it-løsningen om socialt frikort og CVR-registret.

Af tabel 9 fremgår Top 10 over virksomheder, der har udbetalt mest løn til borgere med et socialt frikort. Top 10-virksomhederne står for cirka en femtedel af alle lønudbetalinger. De to virksomheder, som har udbetalt mest løn, har også i gennemsnit ansat deres medarbejdere i væsentligt længere tid. Særligt NGO'er og offentlige virksomheder er repræsenteret i Top 10.

Tabel 9: Top 10 virksomheder, der har udbetalt mest løn til personer med socialt frikort

Top ti virksomheder				
	Udbetalt løn	Antal ansættelser	Gns. Ansættelseslængde (Antal dage, inkl. weekender)	Udbetalt pr. ansættelse
Københavns Kommune	264.158	33	143,1	8.005
Forbruger-Kontakt A/S	223.006	20	138,2	11.150
Brugernes Akademi	100.900	268	1,0	376
COOP DANMARK A/S	87.722	20	25,9	4.386
Mændenes Hjem	87.275	251	1,2	348
Region Hovedstaden	72.633	22	18,3	3.302
Foreningen HUS FORBI	64.550	16	10,6	4.034
Kofoeds Skole	58.111	68	5,2	855
Sol og Strand Feriehusudlejning	53.826	11	19,1	4.893
Horsens kommune	51.507	19	12,5	2.711

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020.
Kilde: Social – og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af data fra it-løsningen om socialt frikort og CVR-registret.

Fire ud af 10 ansættelser varede kun en enkelt dag i 2019 (se tabel 10). Det kan til dels skyldes forskelle i hvordan arbejdsgiverne registrerer ansættelser. Evalueringen viser også, at flere virksomheder, for eksempel Brugernes Akademi og Mændenes Hjem, kun bruger dagsansættelser i praksis. 80 procent af alle ansættelser med socialt frikort i 2019 varede mindre end 60 dage.

Tabel 10: Ansættelseslængde og lønindkomst for ansættelser i 2019

Socialt frikort 2019			
Ansættelseslængde (antal dage)	Antal ansættelser	Andel af alle ansættelser	Gennemsnitligt løn pr. ansættelse
1 dag	451	40	389
2-7 dage (1 uge)	51	5	2.237
8-14 dage (2 uger)	44	4	4.512
15-21 dage (3 uger)	41	4	2.920
22-30 dage (1 måned)	174	16	3.970
31-60 dage (2 måneder)	151	14	3.788
61-90 dage (3 måneder)	43	4	9.834
91-120 dage (4 måneder)	41	4	7.444
121-180 dage (4-6 måneder)	46	4	10.473
180 dage+ (mere end 6 måneder)	74	7	11.077
I alt	1116	100	389

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020.
Kilde: Social – og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af data i it-løsningen om socialt frikort og CVR-registret.

Herudover viser den kvalitative del af evalueringen, at flere af de virksomheder, som har ansat borgere med et socialt frikort, tidligere og/eller sideløbende har haft borgere ansat i flexjob, arbejdsprøvning, klapjob eller i andre lignende ordninger (Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort; Offentlig virksomhed A, Midtjylland, har ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed B, landsdækkende, har ansat på socialt frikort).

Det ser derfor ud til, at virksomheder, der har erfaring med ansættelser på tilstødende ordninger, er mere tilbøjelige til også at vælge at ansætte borgere via det sociale frikort.

ERFARINGER MED DEN NUVÆRENDE ANSVARSFORDELING FOR AT SKABE JOB

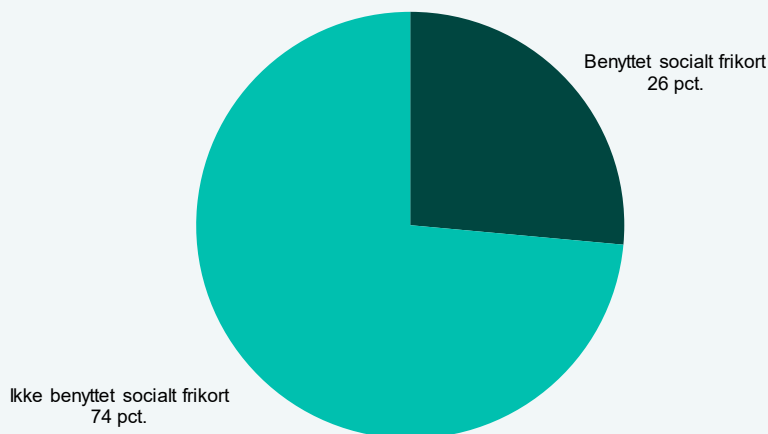
Som forsøgsordningen om det sociale frikort er tilrettelagt på nuværende tidspunkt, er det borgeren selv, der skal ansøge om et socialt frikort og efterfølgende finde et job, hvor borgeren kan bruge frikortet, hvilket fremgår af Socialstyrelsens vejledning til borgere. Evalueringen viser, at det både kan være vanskeligt for borgerne selv at ansøge om et socialt frikort og også selv efterfølgende at finde et job via ordningen. Nedenfor vil vi beskrive denne potentielle barriere for borgerens adgang til arbejdsmarkedet via det sociale frikort.

Stor diskrepans mellem antal visiterede borgere og antal borgere i job via ordningen

De kvantitative resultater viser, at der er en stort diskrepans mellem antallet af borgere, der er visiteret til et socialt frikort, og antallet af borgere i beskæftigelse med et socialt frikort (se figur 9).

Figur 9

Andel af de visiterede, som har benyttet det sociale frikort

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Man skal have tjent over 10 kr. på ansættelsen med det sociale frikort, før man medregnes i gruppen med personer, som har benyttet det sociale frikort.

Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

"Denne her ordning fungerer kun, hvis der er nogen, der hjælper borgeren med at forstå det (...) Der er et socialt frikort, og så kan borgeren bare selv rette henvendelse med et job i hånden. Det kommer aldrig til at ske. Det er den mest sårbare gruppe, vi har (...) Så hvis vi vil dem, er vi nødt til at hjælpe dem"
(Tønder Kommune)

Behov for et bindeled

En NGO beskriver, at det kræver meget af en borger, som er socialt udsat, at etablere kontakten til arbejdsmarkedet: *"Det skal sgu være en stærk borger. Først ansøge om et socialt frikort, finde en virksomhed, og eventuelt have virksomhedskontakten selv. At få stabledet det på benene"* (Forening Oplysning Om Gadeliv, Aarhus). En kommune genkender billedet af, at borgerne kan have svært ved at etablere kontakten til arbejdsmarkedet: *"Det begyndte at rygtes i miljøet; vi kan godt blive visiteret, men der er ingen job. For i virkeligheden lægger det måske lidt op til, at man selv finder et job, og det er bare rigtig svært for de her borgere at bryde dørene ind"* (Fredericia Kommune). En borger, som er visiteret til et socialt frikort, beskriver selv, hvordan det var at tage kontakt til en virksomhed: *"Det var da grænseoverskridende bare at tage telefonen og så ringe for at høre om det"* (Borger, Vestjylland, har frikort).

En stor del af de interviewede fremhæver behovet for et bindeled mellem borgeren og virksomheden. En kommune beskriver det således: *"Denne her ordning fungerer kun, hvis der er nogen, der hjælper borgeren med at forstå det (...) Der er et socialt frikort, og så kan borgeren bare selv rette henvendelse med et job i hånden. Det kommer aldrig til at ske. Det er den mest sårbare gruppe, vi har (...) Så hvis vi vil dem, er vi nødt til at hjælpe dem"* (Tønder Kommune). Evalueringen viser dog, at bindeleddet kan se ud på forskellige måder, hvilket beskrives i det følgende.

Forskelle i graden af kommunalt arbejde med virksomhedssiden og borgerne

Nogle kommuner har arbejdet systematisk med både virksomhedssiden og borgerne i forhold til det sociale frikort. En af dem er Tønder Kommune, som ser deres rolle i forhold til borgerne på følgende måde: *"Der, hvor borgeren kan selv, er det vores fornemmeste opgave at støtte, at de selv kan gå ud at finde en virksomhed, hvor de kan bruge deres sociale frikort og få ordinære timer. Der, hvor de ikke kan, er det jo os, der er med til at understøtte dem. Lave et jobmatch mellem en borger og en virksomhed"* (Tønder Kommune). Tønder Kommune fremhæver dog også, at det kræver en del benarbejde på flere niveauer fra kommunens side at udbrede ordningen. Som beskrevet tidligere viser interviewene, at virksomheder, der ansætter borgere via det sociale frikort, ofte førhen har haft ansat borgere på lignende ordninger. Ligeledes bemærker Tønder Kommune, at virksomhederne er mere tilbøjelige til at ansætte med et frikort, hvis de kender borgeren i forvejen (Tønder Kommune). Kommunen har i forlængelse heraf tænkt

"Vi har tit den praksis, at vi starter med en praktik og så egentlig allerede fra starten begynder at tale med virksomheden om, at de opgaver som denne her borger kan løse på ordinær vis, dem skal du betale for (..) når vi så kan sende et socialt frikort med, og borgeren på den måde er endnu mere motiveret, så er muligheden for at lykkes også større"
(Tønder Kommune)

det sociale frikort sammen med andre beskæftigelsesrettede indsats, eksempelvis praktikforløb.

Det giver virksomhederne mulighed for først at have borgeren ansat uden at betale løn, så virksomheden kan afgøre, om der er et godt match: *"Vi har tit den praksis, at vi starter med en praktik og så egentlig allerede fra starten begynder at tale med virksomheden om, at 'de opgaver, som denne her borger kan løse på ordinær vis, dem skal du betale for' (...) når vi så kan sende et socialt frikort med, og borgeren på den måde er endnu mere motiveret, så er muligheden for at lykkes også større"* (Tønder Kommune). Der ligger samtidig en gevinst og motivation for borgeren i at indgå i et praktikforløb, fordi det på sigt kan føre til en ansættelse på få ordinære timer via det sociale frikort, som giver borgeren en ekstra indtægt ved siden af sin ydelse.

Tønder Kommune opfatter derved arbejdet med det sociale frikort som en del af deres beskæftigelsesindsats: *"Vi ser jo ikke det her som noget, der giver os ekstra bøv. Vi ser det som et incitament til at hjælpe folk i arbejde, få rodfæste"* (Tønder Kommune). På virksomhedssiden ser Tønder Kommune deres opgave således: *"Det er vores opgave at hjælpe dem med at se mulighederne i det og sikre, at det ikke er for administrativt bøvlet for virksomhederne. Det er afgørende vigtigt (...) Så vi skal hjælpe dem med at tage de små sten og forhindringer på vejen, der kan være, når vi skal implementere noget nyt"* (Tønder Kommune). Flere af de virksomheder, som er placeret i eller omkring Tønder Kommune, samt en borger fra kommunen fortæller også, at det er kommunens virksomhedskonsulenter, som har kontaktet dem og informeret om det sociale frikort. Samtidig er det også virksomhedskonsulenterne, som har formidlet kontakten mellem virksomheden, borgeren og borgerens sagsbehandler i kommunen (Lille privat virksomhed B, Sønderjylland, har ansat via socialt frikort; Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat via socialt frikort; Borger, Sønderjylland, har frikort).

Andre kommuner fortæller, at de ser et behov for, at én medarbejder dedikeres til arbejdet med at finde jobs til borgere med et socialt frikort: *"Det kunne være sådan en muligheds-skaber; ja nu skal han lige ud at finde et job, og så bruger han al energi på det"* (Fredericia Kommune). En NGO ser på samme måde et behov for, at kommunerne og især jobcentre faciliterer småjobs videre til borgerne (Forening Oplysning Om Gadeliv, Aarhus).

Næstved Kommune har i lighed med Tønder Kommune etableret et samarbejde med deres virksomhedsservice, som har taget frikortet med ind i den vifte af ordninger, der taler med virksomhederne om. Næstved Kommune gør dog opmærksom

“Råd og vejledning kan vi altid give (...) Men det er ikke altid, vi kan tage nogen i hånden og sige; jeg ved, at der er nogen herovre, der har brug for en pedelmedhjælper. Det er der, hvor det går ud over vores jobbeskrivelse, og det ekstra er der på nuværende tidspunkt ikke kapacitet til at give. Slet ikke konsekvent, jo større summen af borgere bliver”
(Næstved Kommune)

på, at arbejdet med det sociale frikort også er et spørgsmål om ressourcer, og at det ikke bør pålægges kommunerne alene at finde jobs til de udsatte borgere: *“Vi kan ikke tage for mange opgaver på os som kommune, for vi skal jo kunne følge med dem, der i forvejen kommer og beder om ting, så jeg synes, det er fint, at det sociale frikort ikke kommer med en opgave om, at vi skal ud at finde et arbejde til dem, der søger”* (Næstved Kommune). Her bemærker kommunen, at det nuværende arbejde med at administrere ordningen og vejlede borgerne skal udføres inden for kommunens eksisterende ressourcer, hvorfor der ikke også er kapacitet til at agere bindeled: *“Råd og vejledning kan vi altid give (...) Men det er ikke altid, vi kan tage nogen i hånden og sige; ‘jeg ved, at der er nogen herovre, der har brug for en pedelmedhjælper’. Det er der, hvor det går ud over vores jobbeskrivelse, og det ekstra er der på nuværende tidspunkt ikke kapacitet til at give. Slet ikke konsekvent, jo større summen af borgere bliver”* (Næstved Kommune). Kommunen fremhæver, at det er vigtigt og en stor fordel, at NGO’erne ude i lokalsamfundene også hjælper borgere, der er visiteret til et socialt frikort, med at finde job.

NGO’ernes rolle i forhold til etablering af jobs

Evalueringen viser, at borgerne ser en stor fordel i, at de lokale NGO’er hjælper dem med at finde et job (Borger, Nordvestsjælland, har ikke frikort; Borger C, København, har frikort). Flere af de NGO’er, som har deltaget i evalueringen, har også påtaget sig rollen som bindeled og jobskaber for de mest udsatte borgere i målgruppen. På Vesterbro i København har Mændenes Hjem, Brugernes Akademi og Reden København under projektet Socialt Frikort Vesterbro arbejdet systematisk med at skabe småjobs til udsatte borgere i misbrugs- og prostitutionsmiljøet. Her der tale om et selvstændigt projekt, der er delvist fondsfinansieret. Disse jobs har dels været internt i organisationerne, dels har NGO’erne stået for at etablere samarbejder med lokale virksomheder. Eksempelvis har Mændenes Hjem fået fremstillet nogle t-shirts designet af en borger, som holder til på Vesterbro. Herefter har de taget kontakt til virksomheder i lokalmiljøet, som har sagt ja til at sælge de producerede t-shirts. Mændenes Hjem fortæller, at det har været en god måde at etablere en kontakt til og samarbejde med virksomheder på (Mændenes Hjem).

Derudover har Mændenes Hjem og Brugernes Akademi selv ansat udsatte borgere med et socialt frikort. Brugernes Akademi fortæller, at de også påtager sig at tage borgere, som ønsker et job via deres sociale frikort, i hånden: *“Hvis de ikke passer ind her, så har vi fulgt dem over i et andet tilbud”* (Brugernes Akademi). For de mest udsatte borgere har det yderligere været nødvendigt, at NGO’en følger borgeren til og fra job

(Mændenes Hjem; Offentlig virksomhed B, København, har ansat på socialt frikort).

Mændenes Hjem arbejder derudover med, at borgerne selv bliver en slags ambassadører, som via deres arbejde med et socialt frikort viser og fortæller andre udsatte borgere om værdien i at arbejde. I den forbindelse fremhæver Mændenes Hjem, at det er vigtigt med synlige jobs, så andre udsatte borgere kan se, hvad det er for konkrete arbejdsopgaver, de kan komme til at udføre, og at de kan få løn for det. De synlige jobs kan på den måde være med til at skabe en adfærdssændring blandt borgerne. Mændenes Hjem fortæller endvidere, at de borgere, der arbejder via deres sociale frikort, er med til at skabe og forme en stor del af de arbejdsopgaver, som kan løses med et frikort (Mændenes Hjem).

I den anden ende af landet har Foreningen for Oplysning Om Gadeliv også påtaget sig rollen som bindeled og jobskaber. Her støttes borgerne i at søge om et socialt frikort og i deres forsøg på at etablere kontakt til virksomhederne. Stedet har blandt andet etableret projektet 'Sydhavns-pedellerne', hvor socialt udsatte holder området rent og samler skrald.

En tredje NGO efterspørger mere vejledning om, hvordan NGO'ere kan hjælpe borgerne i forhold til det sociale frikort (Varmestuen Nørregade, Odense).

Borgernes vej til jobbet

Som beskrevet i kapitel 2 er borgerne i målgruppen for det sociale frikort en heterogen gruppe med varierende grad af udsathed. Det er formentlig en af årsagerne til, at der er stor forskel på, hvordan borgerne får adgang til arbejdsmarkedet via ordningen.

Borgere, der selv har fundet et job

Nogle af de borgere, der medvirker i evalueringen, har selv fundet deres job, mens andre har haft brug for støtte i processen. Flere virksomheder har oplevet, at borgeren selv har henvendt sig om muligheden for job (Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat via socialt frikort; Offentlig virksomhed A, Midtjylland, har ansat via socialt frikort; Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat via socialt frikort). En virksomhed fortæller: *"Jeg havde en medarbejder, som pludselig stod foran mig i butikken og hun siger 'jeg har det her sociale frikort, jeg kunne rigtig godt tænke mig at arbejde her(..) Så [jeg sagde] 'kan du noget blomster-halløj?'. Ja, det kunne hun"* (Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat via socialt frikort). En borger fremhæver, at kommunen

“Vi arbejder meget med empowerment, og (...) de skal jo også nogle gange selv have lov til at gøre tingene, de skal ikke altid holdes i hånden”
(Næstved Kommune)

ikke bør spille for styrende en rolle i matchningen mellem borger og virksomhed, herunder i udvælgelsen af hvilke virksomheder borgeren skal arbejde hos. Borgeren peger på, at der er behov for, at borgerne har frihed til selv at bestemme (Borger, Vestjylland, har frikort).

Næstved Kommune udtrykker også, at der ikke er behov for at hjælpe alle. Her er erfaringen, at nogle borgere godt kan varetage kontakten til virksomheden selv: *“Vi arbejder meget med empowerment, og (...) de skal jo også nogle gange selv have lov til at gøre tingene, de skal ikke altid holdes i hånden”* (Næstved Kommune). Igen peger datamaterialet på, at det letter etableringen af samarbejdet mellem virksomhed og borger, hvis borgeren i forvejen har kontakt til virksomheden (Borger, Sydsjælland, har ikke frikort; Borger, Vestjylland, har frikort; Offentlig virksomhed A, Midtjylland, har ansat på socialt frikort).

En potentiel udfordring for samarbejdet mellem virksomhed og borger er, at det kan være svært for nogle borgere i målgruppen at forpligte sig til en fast mødetid: *“Det kunne godt være nemt at ringe til en restaurant og høre, om de kunne bruge en time en gang imellem eller en halv time (...) Men jeg kan jo ikke planlægge dagen, jeg ved ikke, hvad jeg kan og ikke kan”* (Borger, Nordvestsjælland, har ikke frikort). Nyborg Kommune giver samtidig udtryk for, at det kan være en udfordring for borgerne at finde et job, fordi arbejdsmarkedet for denne borgergruppe generelt er smallere.

Borgere, der har fået hjælp til at finde et job

“Men det er svært, for man går jo ikke lige ud og får et job, altså et normalt job, når man er hjemløs”
(Borger B, København, har frikort)

De borgere, som har haft brug for hjælp til at finde et job, fortæller, at det af forskellige årsager kan være svært selv at finde jobbet: *“Men det er svært, for man går jo ikke lige ud og får et job, altså et normalt job, når man er hjemløs”* (Borger B, København, har frikort). En anden borger fortæller: *“Man kan risikere, at virksomheden ikke engang aner, hvad et social frikort er, så står man der og ligner en idiot, ikke”* (Borger, Vestjylland, har frikort). En tredje borger fremhæver det ukendte som noget utrygt, der afholder vedkommende fra at tage kontakt: *“Hvis jeg skal gå hen til nogen, som jeg ikke kender, og arbejde et sted, hvor jeg aldrig har været (...) det er faktisk umuligt for mig”* (Borger A, Aarhus, har frikort). Flere kommuner kan genkende billedet af, at det kan være for stor en opgave for borgerne selv at finde et job, hvor de kan bruge deres frikort (Nyborg Kommune). Næstved Kommune beskriver det således: *“Så er der jo nogen, som kan have en udfordring med, at de har søgt det sociale frikort, men ikke har gjort sig overvejelser over, hvad de har tænkt sig at bruge det*

til. Så ligger det bare hjemme på hylden, lidt ligesom et gavekort, man også lige skal huske at have brugt" (Næstved Kommune). SAND ser en lignende problematik: "Ellers er min generelle oplevelse, at det er borgeren, der står med ansvaret for at gå ned og sige 'denne her ordning eksisterer', og få kommunerne gjort bevidst om det, hvilket i nogle tilfælde har været svært, og det er borgeren, der så skal ud til virksomhederne" (SAND).

Behov for 'how to' i vejledningsmaterialet til det sociale frikort

Flere borgere efterspørger mere konkret og handlingsorienteret vejledning i forhold til, hvordan de skal bruge deres sociale frikort: "Jeg har haft frikortet i nogle måneder nu, og jeg ved stadig ikke, hvad jeg skal bruge det til" (Borger A, Aarhus, har frikort). Flere borgere foreslår, at der laves en slags brugsanvisning for, hvordan man som borger kan bruge sit sociale frikort, og hvordan man som virksomhed skal gribe ordningen an: "Jeg vil gerne have, at det er sådan, at når jeg bliver godkendt til at få et socialt frikort, at jeg så fik en manual, som jeg kan stikke i hånden på (...) arbejdsgiver" (Borger, Vestjylland, har frikort). En borger, som ikke har brugt sit sociale frikort, fortæller, at det er en barriere, at vedkommende ikke ved, hvordan og hvor det sociale frikort kan bruges. Borgeren giver udtryk for, at vedkommende ikke selv ønsker at opsøge virksomheder, fordi borgeren er bange for at bruge frikortet det forkerte sted og dermed møde modstand: "Jeg tænker at få viden om, hvornår og hvor det [socialt frikort] kan bruges. I bund og grund skal de [kommunen] fortælle mig det. Jeg kommer ikke til at spørge (...) jeg vil hellere lade være med at bruge det et sted, hvor det er upassende og gøre mig selv til grin" (Borger A, Aarhus, har frikort).

"Jeg tænker at få viden om, hvornår og hvor det [socialt frikort] kan bruges. I bund og grund skal de [kommunen] fortælle mig det. Jeg kommer ikke til at spørge (...) jeg vil hellere lade være med at bruge det [socialt frikort] end at risikere at bruge det et sted, hvor det er upassende og gøre mig selv til grin" (Borger A, Aarhus, har frikort)

I forlængelse heraf tyder datamaterialet på, at der er risiko for, at borgerne henvender sig til virksomheder, der ikke har kendskab til ordningen. Mange af de virksomheder, som medvirker i evalueringen, har ikke kendt til ordningen før borgerne eller NGO'erne har henvendt sig. De peger alle på, at det sandsynligvis også gælder for mange andre virksomheder (Lille privat virksomhed B, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed B, landsdækkende, har ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort).

Behovet for bedre vejledningsmateriale vil blive uddybet under afsnittene 'Administration' og 'Forbedringsforslag'.

BORGEREN OG VIRKSOMHEDENS SAMARBEJDE

Mange borgere oplever et godt samarbejde med de virksomheder, de har arbejdet for (Borger A, København, har frikort; Borger C, København, har frikort; Borger, Sønderjylland, har frikort). Ligeledes oplever de medvirkende virksomheder, at samarbejdet har været godt. Dog bemærker nogle virksomheder, at de har kunnet mærke, at der var tale om udsatte borgere: *" (...) så gav hun den faktisk fuld gas, og det gik faktisk rigtig godt, men (...) så kunne jeg godt mærke, at det var en person, som var vant til at gå på kontanthjælp eller noget lignende"* (Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort). I den forbindelse påpeger en NGO, at det er vigtigt, at virksomhederne udviser forståelse for de borgere, de har ansat via ordningen: *"Virksomhederne skal have en forståelse for, hvad det er for nogle mennesker, der går rundt"* (Forening Oplysning Om Gadeliv, Aarhus).

"Selvom man er i praktik, så er man ikke 100 procent en del af virksomheden, men det er man, når man er i timer [timelønnet]. Så kan det også være, at man bliver inviteret til julefrokosten (...) Det betyder bare enormt meget" (Tønder Kommune)

En virksomhed har organiseret arbejdet sådan, at en del af borgerens arbejde er aflønnet via det sociale frikort, mens en anden del af arbejdet kører som et praktikforløb (Lille privat virksomhed B, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort). Netop det at være ansat med et socialt frikort kan medvirke til, at borgeren i højere grad bliver integreret i virksomheden. En kommune beskriver det således: *"Selvom man er i praktik, så er man ikke 100 procent en del af virksomheden, men det er man, når man er i timer [timelønnet]. Så kan det også være, at man bliver inviteret til julefrokosten (...) Det betyder bare enormt meget"* (Tønder Kommune).

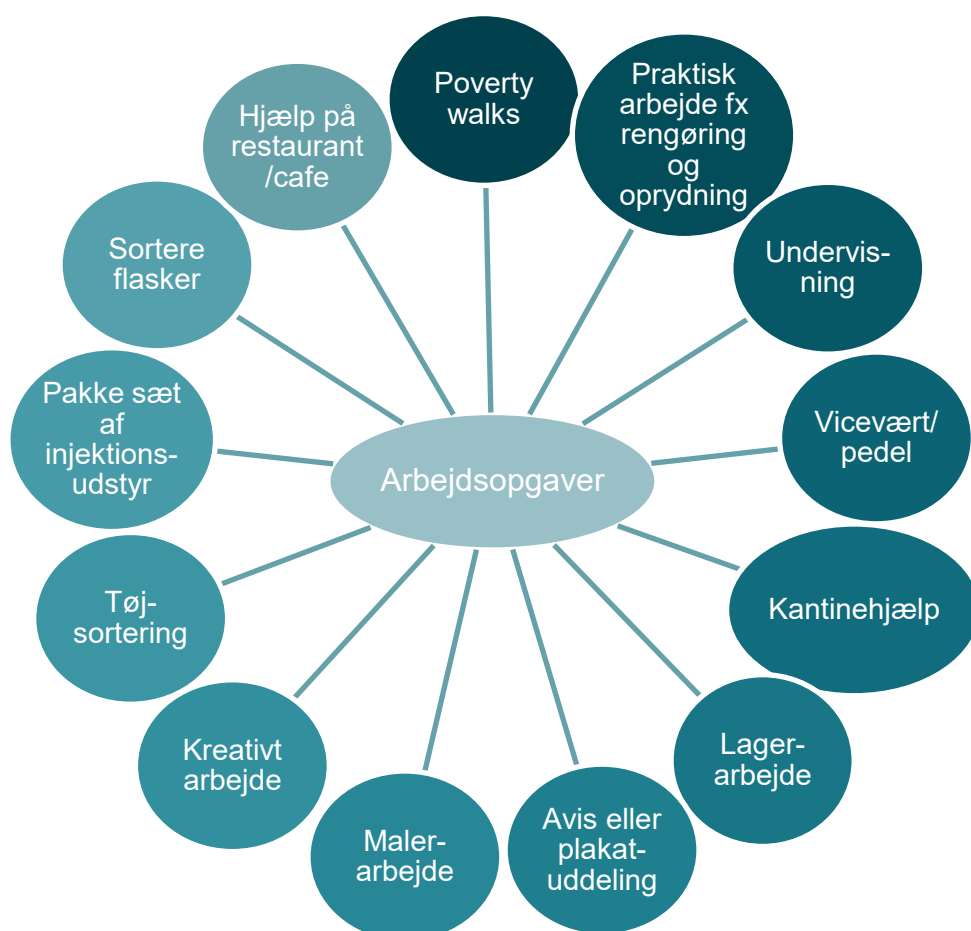
I forhold til samarbejdet understreger flere borgere vigtigheden af, at arbejdet er på fleksible vilkår: *"Nogle gange kunne jeg måske være der én time, og jeg kunne faktisk også nogle gange komme derover, og når jeg så kom derover, så havde jeg ikke overskud alligevel, og så kunne jeg godt køre hjem igen uden, at der var nogen, der sagde noget til det. Og nogle dage kunne jeg så måske tage fem timer, hvis det var en rigtig god dag"* (Borger, Vestjylland, har frikort; Borger A, København, har frikort).

Variationen i arbejdsopgaver

Figur 10 viser et udsnit af de arbejdsopgaver, som borgere med et socialt frikort har fået løn for at udføre.

Fælles for de fleste af arbejdsopgaverne er, at de er overskuelige, afgrænsede og fleksible i den forstand, at de ikke nødvendigvis skal udføres på et bestemt tidspunkt. En NGO beskriver arbejdsopgaverne og det miljø, de udføres i, således: *"De opgaver, de løser, er meget afgrænsede (...) noget, der er lidt hurtigt og lidt nemt at gå til, hvor de kan (...) komme, som de er, og være i nærheden af mennesker de også er trykke ved – det gør en stor forskel"* (Forening Oplysning Om Gadeliv, Aarhus). En borger, som har overvejet at søge om et socialt frikort, fortæller: *"Det skal ikke være noget stressende (...) det skal være noget, hvor jeg kan gå og passe mig selv"* (Borger, Nordvestsjælland, har ikke frikort).

Figur 10: Udsnit af arbejdsopgaver, der løses via det sociale frikort

Betydningen af fast arbejde

Flere borgere nævner det betydningsfulde i at have 'fast arbejde'. Det er dog fast arbejde i en anden betydning end vanligt, fortæller Mændenes Hjem: *"Når jeg hører ordet 'fast arbejde', så er det jo som du og jeg – vi kommer om morgenen og vi går om eftermiddagen og er meget forpligtede (...) men det er altså ikke det, man mener, når man siger fast arbejde her. Det handler om at vide, at dét her, det er noget jeg kan og det er noget (...) der er mit. Når jeg har brug for de penge, så kan jeg gå derhen – det bliver ikke taget af nogen andre"* (Mændenes Hjem).

Som interviewene viser, værdsætter både borgere og virksomheder muligheden for, at borgerne kan arbejde på fleksible vilkår og med akutte og/eller sæsonprægede arbejdsopgaver. For visse typer borgere kan der dog også være en stor efterspørgsel efter en vis forpligtelse mellem arbejdsgiver og borger.

Administration

Dette kapitel beskriver, hvordan virksomheder har oplevet administrationen af det sociale frikort baseret på evalueringens kvalitative datamateriale. Den største barriere for administrationen er forbundet med lønudbetaling udenom eIndkomst. Her er den primære udfordring, at virksomhederne har vanskeligt ved at udbetale løn til medarbejdere med et socialt frikort via deres lønsystem, eksempelvis fordi lønsystemet automatisk indberetter til eIndkomst. Dette er problematisk, da beskæftigelsen via frikortet er skattefri, og indkomsten ikke skal modregnes borgerens ydelse. Herudover efterspørger virksomheder mere præcis vejledning til administration af ordningen. Virksomheder oplever desuden at indberetning af løn i it-løsningen for det sociale frikort er en ekstra manuel arbejdsgang, der går ud over lønudbetalingen. De administrative udfordringer afholder helt visse virksomheder fra at ansætte via ordningen. Interviewene viser dog også, at nogle virksomheder har udviklet forskellige modeller for at håndtere problemstillingen. Det fremgår, at der er behov for klarhed om fastsættelsen af lønniveau, særligt i forhold til overenskomster og ferieregler. Derudover viser kapitlet, at der blandt kommuner, NGO'er og virksomheder generelt er tilfredshed med it-løsningen www.socialtfrikort.dk. Endelig peger kapitlet på, at det er uklart, hvem der har ansvaret for at monitorere borgernes brug af frikortet, herunder om borgeren er ved at nå indkomstbegrænsningen på 20.000 kr.

Forsøgsordningen med det sociale frikort er tilrettelagt således, at den løn, borgeren tjener via det sociale frikort, ikke skal indberettes til indkomstregisteret (eIndkomst) eller skattemyndigheder, idet indkomsten ikke er skattepligtig, og der ikke skal ske modregning i borgerens eventuelle offentlige ydelser. I stedet skal lønnen registreres af virksomheden via en særskilt it-løsning kaldet socialtfrikort.dk. Virksomheden skal samtidig bogføre udgiften til lønudbetaling i eget lønsystem og være opmærksom på at undgå, at der automatisk sendes oplysninger videre til eIndkomst, hvorved borgeren risikerer at blive opkrævet skat eller trukket i sine ydelser. Selve lønudbetalingen kan ske via en kontooverførsel eller kontant.

VIRKSOMHEDERS OPLEVELSER MED ADMINISTRATIONEN AF DET SOCIALE FRIKORT

Evalueringen viser, at den store udfordring i forhold til administration af ordningen ligger i selve lønudbetalingen. Nogle borgere har oplevet at blive trukket i deres ydelse, mens det for andre har været relativt gnidningsfrit (Borger C, Aarhus, har frikort; Borger, Sønderjylland, har frikort). Udfordringerne med administration af ordningen kan deles op i to problemstillinger: 1) Manglende information og vejledning og 2) Tekniske udfordringer.

"De første gange lavede jeg jo almindelig løn til dem, fordi jeg ikke var klar over det her og så bøvlet det er at skulle tilbagebetale inde i eIndkomst. Der synes jeg godt nok, at informationen ud til virksomhederne om, hvordan det her skulle håndteres, har været for dårlig"

(Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat via socialt frikort)

Behov for vejledning og information om lønudbetaling

En stor del af virksomhederne mangler eller har manglet information og vejledning om ordningen. En virksomhed beskriver situationen således: *"De første gange lavede jeg jo almindelig løn til dem, fordi jeg ikke var klar over det her, og så bøvlet det er at skulle tilbagebetale inde i eIndkomst. Der synes jeg godt nok, at informationen ud til virksomhederne om, hvordan det her skulle håndteres, har været for dårlig"* (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort). En anden virksomhed var i dialog med SKAT for at få vejledning. Her fik virksomheden oplyst, at SKAT ikke kendte til ordningen, men at kommunerne skulle være informeret om, hvad virksomheden skulle gøre. Herefter tog virksomheden kontakt til kommunen: *"Så ringede jeg kommunen op, men jeg synes heller ikke rigtig, jeg fik noget svar fra dem. Det, jeg kunne finde ud af, var, at han skulle have sin løn, uden at vi registrede det nogen steder. Og det kan vi selvfølgelig ikke gøre i vores virksomhed"* (Stor privat virksomhed B, landsdækkende, har ansat på socialt frikort). Udfordringen med manglende vejledning til virksomhederne har i nogle tilfælde betydet, at det er blevet borgerens opgave at fortælle virksomheden, hvordan ordningen skal administreres. I det konkrete tilfælde endte det med, at virksomheden takkede nej til at ansætte borgeren grundet administrationsudfordringerne (Borger C, Aarhus, har frikort).

Virksomheder oplever tekniske udfordringer med lønudbetalingen

En stor del af de virksomheder, som har ansat borgere med et socialt frikort, oplever, at det er administrativt bøvlet. En virksomhed beskriver, hvordan lønnen ikke kan køres med de øvrige lønudbetalinger, men skal udbetales separat (Lille privat virksomhed B, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort). Ud over lønnen fremhæver en anden virksomhed også feriepenge og ATP som problematisk: *"Hensynet til sådan noget som feriepenge. Jeg havde fundet noget materiale, hvor der står det,*

men jeg synes, at det står kringlet, og ATP, ikke? Jamen åh gud, jeg havde nogen, der havde så mange timer, at der skulle indbetales til ATP. Det skulle jeg så også lige sidde og bøvl lidt med i mit lønsystem” (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort). Virksomheden fortæller, at der i vejledningen for indbetaling til ATP var brugt vendinger som ‘Du skal som hovedregel’. Her bemærker virksomheden, at der er behov for en mere præcis vejledning til, hvordan ATP og feriepenge skal håndteres i ansættelsen (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort).

Lønudbetalingen udgør en særlig udfordring for mindre virksomheder, fordi mange af disse ikke har en medarbejder ansat alene til at varetage lønudbetalingen til medarbejderne. Her vil det derfor ofte være ejeren af virksomheden, der udbetaler løn, og som enten ikke har tid eller kompetencer til at afvige fra den normale proces for lønudbetaling. En borger er stødt på denne problematik: *”Det skulle der helst laves om på på en eller anden måde, så det blev nemmere for den lille arbejdsgiver. Altså, hvis det er én, som har tre mand ansat, så har du ikke en bogholder ansat” (Borger, Vestjylland, har frikort).*

Tønder Kommune beskriver, hvilken effekt det har på borgerne, når virksomhederne indberetter lønnen forkert: *”Så har vi haft nogle udfordringer med at få arbejdsgiver til at indberette det korrekt. Når det sker, bliver det kompliceret for borgeren, for så bliver de alligevel trukket, og så bliver det utroværdigt, så det giver nogle udfordringer” (Tønder Kommune).*

En anden kommune fortæller, at den største udfordring for ordningen med et socialt frikort er, at virksomhederne skal ændre deres vante arbejdsgang i forhold til lønudbetaling: *”Det er dér, jeg ser, at det sociale frikort har sin største udfordring – det her med virksomhederne; det skal være nemt, og det skal ikke afvige for meget fra det, de plejer at gøre” (Næstved Kommune). Københavns Kommune fremhæver også, at virksomhedernes administration af ordningen i fremtiden bør tilrettelægges på en sådan måde, at arbejdsgiverne ikke skal agere anderledes end ved andre ansættelsestyper – dels for at gøre det lettere at være arbejdsgiver, og dels for at mindske den potentielle stigmatisering, som borgerne kan opleve ved at have et socialt frikort. På den måde skal borgere med socialt frikort selv kunne bestemme, om arbejdsgiver skal kende til, at de har det.*

De tekniske udfordringer med lønudbetalingen ser ud til at være en væsentlig udfordring i forhold til øget brug af ordningen, og barrieren har fået virksomheder til helt at afvise at bruge ordningen, selvom de har arbejdsopgaver, som kunne

“Vi kan heller ikke holde det uden for vores [løn]system, så skal vi have programmeret systemerne til, at lige nøjagtig dén ene medarbejder skal holdes uden for alt andet, og det kan vi altså ikke. Det er standardsystemer, vi har” (Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat via socialt frikort)

løses af en borger med socialt frikort. For størstedelen af disse virksomheder er det udbetalingen uden om eIndkomst, som ikke er mulig. En virksomhed, som har valgt ikke at ansætte en borger med socialt frikort, fortæller: *“Vi kan heller ikke holde det uden for vores [løn]system, så skal vi have programmeret systemerne til, at lige nøjagtig dén ene medarbejder skal holdes uden for alt andet, og det kan vi altså ikke. Det er standardsystemer, vi har”* (Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort). Samme virksomhed støtter op om ordningens intention, men siger videre: *“Det er jo en fin ordning for dem, der får den. Vi kan bare ikke håndtere den i vores systemer (...) Hvis det her beløb bare var lagt oveni frikortet [det ordinære frikort], så kunne man jo sagtens håndtere det. Men det er jo fordi, det ligger sådan helt udenfor, som om det er sorte penge, vi udbetaler”* (Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort). Det er derfor også en udfordring, at ordningen lægger op til lønudbetaling uden registrering, som ikke følger den normale måde at administrere lønudbetaling på.

Fredericia Kommune har også oplevet, at en virksomhed har afvist ordningen udelukkende på grund af den måde, som lønudbetalingen skal foregå på. Tønder Kommune gør derudover opmærksom på en særlig problematik i forhold til vikarbureauer og deres lønudbetaling: *“Ordningen kan ikke bruges i alle vikarbureauer, og det er svært for virksomheder at forstå princippet i det. At de ikke indberetter via eIndkomst, og at det ikke kører automatisk”* (Tønder Kommune).

Eksempler på modeller for udbetaling af løn

De virksomheder, der medvirker i evalueringen, og som har ansat borgere med et socialt frikort, har udviklet forskellige modeller for at kunne håndtere udbetaling af løn.

Den håndholdte model

For at undgå, at lønnen blev indberettet til eIndkomst, har en stor privat virksomhed haft et regneark ved siden af lønsystemet, hvor frikortbrugernes timer er blevet opgjort. Frikortbrugernes timer er efterfølgende blevet slettet manuelt i virksomhedens lønsystem, fordi alle de løndata, der ligger i virksomhedens lønsystem, automatisk bliver indberettet til eIndkomst. Virksomheden beskriver proceduren således: *“Så skal jeg til at slette det hele på dem igen, og så har jeg siddet og lavet mine egne regneark over, hvad er det så, de skal have. Og jeg synes sørme godt nok, det har været bøvllet”* (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort). Det er ikke muligt for virksomheden, at lave en løsning, så det fremgår af lønsystemet, at der er blevet udbetalt løn til en borger med et frikort: *“Det har jeg jo så manuelt ved siden af. Der*

står ikke noget om i mit lønsystem, at de har fået [løn]. For alt, hvad der ligger i mit system, bliver jo indberettet til eIndkomst, og det duer jo ikke” (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort).

Model for lønkoder i lønsystemet

En anden stor privat virksomhed havde, som mange andre virksomheder, ikke mulighed for at undlade at registrere udbetaling af løn til medarbejdere med socialt frikort i sit lønsystem. Virksomheden har derfor betalt sin lønsystemudbyder for at oprette lønkoder i lønsystemet, som virksomheden kan knytte til de medarbejdere, som har et socialt frikort: *”[Vi] fik oprettet nogle lønkoder, som vi kørte den ansatte ind på, så vi ikke indberettede A-indkomst (...) vi kan ikke føre løn uden at det registreres og bogføres som løn” (Stor privat virksomhed B, landsdækkende, har ansat på socialt frikort).* Denne model sikrer, at virksomheden kan udbetale lønnen til medarbejderens NemKonto via lønsystemet, uden at det indberettes til eIndkomst: *”Det, vi fik lavet i [lønsystemet], er nogle koder, hvor bruttolønnen, man udbetaler til medarbejderen, ikke indberettes til eIndkomst. Der bliver heller ikke trukket skat af det. Det, vi ikke har fundet ud af, er, hvordan man får stoppet, når man når det loft på 20.000. Så skal der ske et eller andet i vores lønsystem” (Stor privat virksomhed B, landsdækkende, har ansat på socialt frikort).* Virksomheden står nu overfor at skulle løse problematikken om at stoppe den skattefrie udbetaling af løn, når medarbejderen har tjent 20.000 kr.

Udbetaling af løn

Som nævnt kan selve lønudbetalingen ske via en kontooverførsel eller ved kontant udbetaling. De fleste virksomheder og borgere, som har deltaget i evalueringen, gør brug af en kontooverførsel (Borger B, Aarhus, har frikort; Borger, Sønderjylland, har frikort; SAND, Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort).

Samtidig understreger flere af de mest udsatte borgere vigtigheden af, at der aflønnes med det samme, og at udbetalingen sker kontant (Borger B, København, har frikort; Borger A, København, har frikort; Borger C, København, har frikort; Offentlig virksomhed B, København, har ansat på socialt frikort; Forening Oplysning om Gadeliv, Aarhus). En NGO, som ansætter meget udsatte borgere, understreger ligeså vigtigheden af kontant lønudbetaling: *”Altså, folk skal bruge penge nu, det er det, der er hele humlen i, at de kan få nogle penge i hånden, så de kan overleve” (Brugernes Akademi).* En virksomhed, som også ansætter meget udsatte borgere, fortæller, at det er vigtigt for denne del af målgruppen at få kontanter, fordi det øger deres motivation: *”De bliver en del af et fællesskab, og så får*

”[Vi] fik oprettet nogle lønkoder, som vi kørte den ansatte ind på, så vi ikke indberettede A-indkomst (...) vi kan ikke føre løn uden at det registreres og bogføres som løn”

(Stor privat virksomhed B, landsdækkende, har ansat via socialt frikort)

”De bliver en del af et fællesskab, og så får de værdien med samme i stedet for, at det er noget, der bliver overført til en konto den første. Så er motivationen heller ikke helt så stor”

(Offentlig virksomhed B, København, har ansat via socialt frikort)

de værdien med samme i stedet for, at det er noget, der bliver overført til en konto den første. Så er motivationen heller ikke helt så stor" (Offentlig virksomhed B, København, har ansat på socialt frikort). Interviewene viser dog, at ikke alle virksomheder kan eller vil udbetale lønnen kontant (Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort).

Fastsættelsen af lønniveau udfordrer – særligt for offentlige virksomheder

De fleste af de virksomheder, der medvirker i evalueringen, fastsætter lønniveauet for borgere med socialt frikort efter minimumslønnen eller den løn, deres nyansatte medarbejdere får (Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat via socialt frikort; Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat via socialt frikort; Lille privat virksomhed B, Sønderjylland, har ansat via socialt frikort).

En borger har dog oplevet, at offentlige virksomheder kan være i tvivl, om de selv må ansætte via ordningen (Borger C, Aarhus, har frikort). I forlængelse heraf bemærker Fredericia Kommune, at de har modtaget spørgsmål om, hvordan lønnen skal fastsættes: *"Så var der en anden arbejdsgiver - i øvrigt kommunal - som egentlig havde hørt, at man kunne aftale en løn, men det kan man ikke i det offentlige. Det skal gå igennem organisationerne. Vi har ikke aftaleret som virksomhed"* (Fredericia Kommune). En virksomhed opfatter i forlængelse heraf, at det er imod overenskomsten at afregne feriepenge kontant med det samme (Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort). En borger, som selv har fundet et arbejde med sit sociale frikort, fortæller, at vedkommende er opmærksom på ikke at arbejde til et lønniveau under minimumslønnen: *"Jeg skal ikke ud og lave noget til under 100 kr. i timen, det skal jeg ikke"* (Borger, Vestjylland, har frikort).

IT-LØSNINGEN SOCIALTFRIKORT.DK

Som nævnt skal virksomheder, der har ansat medarbejdere med et socialt frikort, indberette den løn, som er tjent på frikortet, i den særskilte it-løsning socialtfrikort.dk. I it-løsningen skal virksomheden registrere ansættelsesperiode, indtægt og en kontaktperson for virksomheden. Virksomheder kan logge på it-løsningen med en NemID medarbejdersignatur. Frikortbrugerens ansættelse og løn registreres via frikortnummeret.

Positive erfaringer med it-løsningen

Langt størstedelen af de medvirkende kommuner og NGO'er ser positivt på it-løsningen og betegner den som nem, tilgængelig, overskuelig og som en løsning, der indeholder de nødvendige oplysninger (Næstved Kommune; Fredericia Kommune; Nyborg Kommune; Tønder Kommune; Brugernes Akademi; SAND; Offentlig virksomhed B, København, har ansat på socialt frikort). En af de borgere, som selv har været inde i it-løsningen, er også positiv (Borger C, Aarhus, har frikort).

En del af virksomhederne, som er de primære brugere af it-løsningen, er dog i tvivl om, hvordan den skal benyttes. For nogle virksomheder fremstår it-løsningen så simpel og enkel i designet, at de bliver i tvivl om, hvordan de skal gøre. Tønder Kommune beskriver situationen således: *"Den er enormt simpel, den løsning, der er lavet, men den er næsten for simpel til, at virksomhederne faktisk kan finde ud af det. De kan ikke forstå, hvor de skal indberette til skat. 'Jamen, det skal du ikke'. 'Okay, jamen hvordan er det så, jeg skal gøre det?'"* (Tønder Kommune). En virksomhed beskriver deres tvivl sådan: *"Vi var meget i tvivl om, hvad det egentlig var, vi skulle skrive derinde af oplysninger. Om det var bruttobeløb eller nettobeløb"* (Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort).

En frikortbruger fortæller endvidere, at de virksomheder, borgeren har været i kontakt med, alle fejlagtigt har haft det indtryk, at it-løsningen var et lønsystem, som kunne stå i stedet for deres eget: *"Dem, jeg har arbejdet for, har troet, at man indbetaler lønnen via det sociale frikort [it-løsningen]. Der står ikke nogen steder, at man bare skal give pengene på den ene eller den anden måde, og så skal man ud over det også indberette"* (Borger C, Aarhus, har frikort).

En ekstra arbejdsgang for virksomhederne

Flere virksomheder giver udtryk for, at indberetning af løn i it-løsningen er en ekstra manuel arbejdsgang. Tønder Kommune har dog erfaring med, at virksomhederne tager den ekstra arbejdsgang på sig (Tønder Kommune). Flere af virksomhederne understreger, at det ekstraarbejde, der ligger i den manuelle indberetning, kan blive for omfattende for dem i fremtiden, hvis antallet af frikortbrugere stiger (Stor privat virksomhed B, landsdækkende, har ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort). En virksomhed, der har ansat borgere med et socialt frikort, siger det sådan her: *"Jeg sidder og krydser fingre for, at jeg ikke får 10 [frikortbrugere] her til sommer, som jeg skal gøre det for"* (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort).

"Jeg sidder og krydser fingre for, at jeg ikke får 10 [frikortbrugere] her til sommer, som jeg skal gøre det for"

(Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat via socialt frikort)

Af disse grunde foreslår nogle af de virksomheder, som har ansat via det sociale frikort, at den manuelle arbejdsgang med indberetning af løn fjernes, hvis forsøgsordningen forlænges eller gøres permanent (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed B, landsdækkende, har ansat på socialt frikort).

Uklar ansvarsfordeling for monitorering af indkomst

Evalueringen viser forholdsvis entydigt, at borgere, virksomheder og kommuner har forskellige opfattelser af, hvilken part der har ansvar for at følge op på, hvornår borgeren har tjent 20.000 kr. og dermed rammer loftet for lønindkomst via det sociale frikort.

En borger fortæller, at vedkommende regner med, at kommunen følger op på dette (Borger, Sønderjylland, har frikort). Tønder Kommune har også set opgaven som kommunal og har lavet en arbejdsgang for det: *"Hvis du ikke holder styr på, hvor mange penge der er brugt, kan borgeren lige pludselig blive bonnet for det. Det oplevede vi også, så nu har [kontoret for] ydelser lavet en arbejdsgang, hvor de hele tiden tjekker, hvor langt vi er i det, så vi ikke kommer til at lave en fejl"* (Tønder Kommune). En anden borger fortæller, at vedkommende selv tjekker op på sin indtjening (Borger C, Aarhus, har frikort). Nyborg kommune ser det i forlængelse heraf som borgerens egen eller virksomhedens opgave at holde øje med, at borgerens indtjening ikke overskrider maxbeløbet (Nyborg Kommune).

En virksomhed peger på, at der i de tilfælde, hvor borgeren har flere ansættelser på samme tid via frikortet, kan opstå problemer: *"Hvad nu, hvis den anden virksomhed ikke får indberettet i it-løsningen, så sidder jeg og udbetaler noget skattefrit, som egentlig ikke er skattefrit (...) der ligger faktisk en lille faldgruppe der (...) men jeg mener jo ikke, at det er noget, jeg som virksomhed skal sidde og tage mig af"* (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort).

Gevinster og udfordringer ved det sociale frikort

Dette kapitel præsenterer, hvilke gevinster det sociale frikort skaber for de borgere og virksomheder, som anvender frikortet, og samfundet generelt, på baggrund af data fra evalueringens kvantitative og kvalitative datasæt. Kapitlet viser, at det sociale frikort ser ud til at bidrage med en række gevinster for de 431 borgere og 314 virksomheder, der har benyttet ordningen. Ordningen giver mulighed for, at selv meget udsatte borgere, der er langt fra arbejdsmarkedet, kan arbejde inden for rammerne af deres ressourcer, hvilket kan forbedre borgerens mentale og fysiske helbred, samt give borgeren en følelse af empowerment og oplevelse af at bidrage positivt til og indgå i samfundet. For de mere ressourcestærke borgere i målgruppen kan ordningen muligvis være en trædesten til videre beskæftigelse eller uddannelse. Kapitlet beskriver, hvordan de borgere, som opnår ansættelse, især oplever det som en gevinst at have mulighed for at supplere deres ydelse og lægge penge til side, hvilket giver øget livskvalitet og bedre fremtidsmuligheder. Endelig peger empirien på, at frikortet for de mest udsatte i målgruppen kan reducere borgerens behov for at skaffe penge via kriminalitet eller prostitution. For virksomheder giver ordningen mulighed for at forbedre virksomhedens CSR-profil og for at skaffe hurtig og fleksibel arbejdskraft på mindre forpligtende vilkår. Det medvirker til, at virksomheder ansætter arbejdskraft specifikt til at løse opgaver, der ellers ville være ekstraopgaver for virksomhedens eksisterende medarbejderstab, eller som slet ikke ville blive løst. Derudover viser den kvalitative dataindsamling, at virksomheder oplever en stor værdi ved at se udsatte borgere vokse og ved, at der via frikortet skabes øget kontakt mellem en marginaliseret samfundsgruppe og virksomheder.

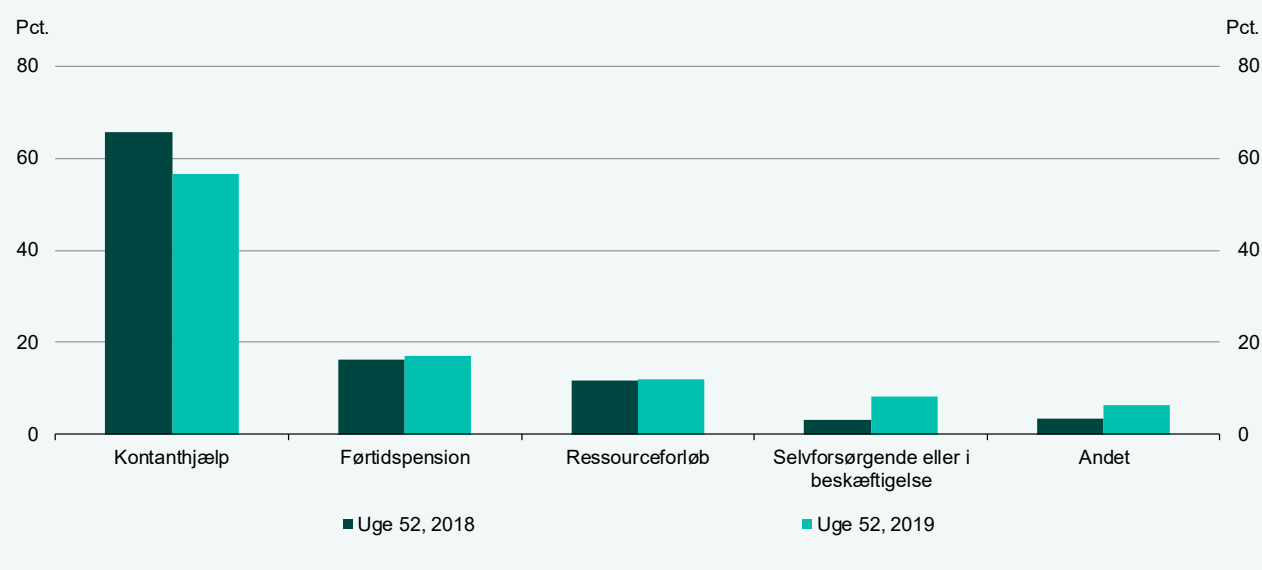
I det følgende præsenterer vi først potentielle sammenhænge mellem borgerens ydelser, beskæftigelse og brug af det sociale frikort på baggrund af det kvantitative datamateriale. Herefter præsenterer vi resultaterne fra den kvalitative dataindsamling.

I figur 11 sammenlignes forsørgelsesydelsen i sidste uge af 2018 for personer, der benyttede det sociale frikort i 2019 med

deres forsørgelsesydelse i sidste uge af 2019 ud fra data fra forløbsdatabasen DREAM. 66 procent var på kontanthjælpsydelse i uge 52 i 2018, mens det samme var gældende for 56 procent i uge 52 i 2019 – altså et fald på 10 procentpoint i det år, hvor borgerne har benyttet det sociale frikort. Andelen, der var selvforsørgende eller i beskæftigelse i 2018, var 3 procent, mens det var 8 procent i 2019.

Figur 11

Forsørgelsesydelse i uge 52 i hhv. 2018 og 2019, for personer der benyttede det sociale frikort i 2019

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i 2019, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Tallene er baseret på de 372 personer, som benyttede det sociale frikort i løbet af 2019. 'Kontanthjælp' inkluderer uddannelseshjælp og integrationsydelse. 'Andet' omfatter bl.a. personer på ledighedsydelse, jobafklaring og flexjob.
Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

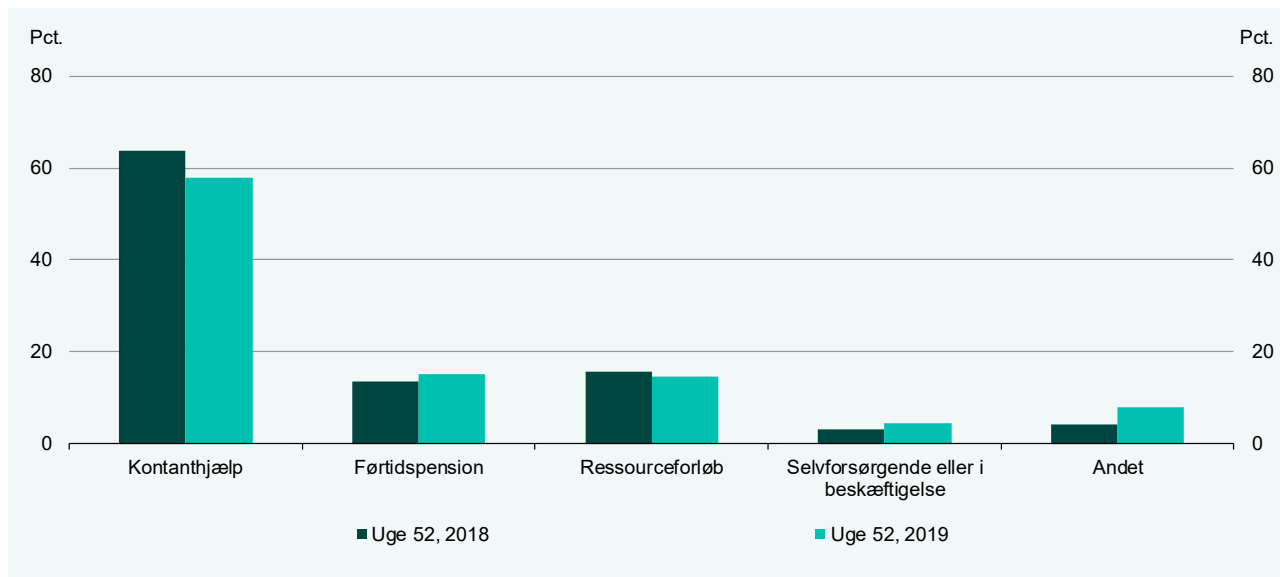
Det skal bemærkes, at dette er en opgørelse baseret på én enkelt uge i hhv. 2018 og 2019.

Udvikling i forsørgelsesydelse for borgere, der har benyttet det sociale frikort

Betragtes figur 12 for gruppen af personer, som blev visiteret til et socialt frikort uden at benytte det i 2019, ses et mindre fald i andelen på kontanthjælp for gruppen, som ikke har benyttet frikortet sammenlignet med gruppen, som har benyttet frikortet. Her var 64 procent på kontanthjælp i uge 52 i 2018 mod 58 procent i 2019, jf. figur 12. Heller ikke stigningen i andelen af personer, som er selvforsørgende eller i beskæftigelse, er lige så stor som for gruppen, der benyttede det sociale frikort. Her var 3 procent selvforsørgende eller i beskæftigelse i uge 52 i 2018, mens det samme var gældende for 4 procent i uge 52 i 2019.

Figur 12

Forsørgelsesydelse i uge 52 i hhv. 2018 og 2019, for personer der ikke benyttede det sociale frikort i 2019

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i 2019, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Tallene er baseret på de 974 personer, som blev visiteret til et socialt frikort men ikke benyttede det i 2019. 'Kontanthjælp' inkluderer uddannelseshjælp og integrationsydelse. 'Andet' omfatter bl.a. personer på ledighedsydelse, jobafklaring og flexjob.
 Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

GEVINSTER FOR BORGEREN

Flere penge til rådighed

Den kvalitative dataindsamling viser, at borgerne i målgruppen oplever det økonomiske tilskud, som det sociale frikort giver, som en stor del af gevinsten ved ordningen. Blandt de mest udsatte borgere i målgruppen udgør den ekstra indtægt: "(...) lidt penge på lommen, simpelthen" (Borger B, København, har frikort). Det er penge, som kan betyde, at de har mulighed for at forsøde hverdagen eller gøre noget særligt for deres børn. For den mest udsatte del af borgergruppen er det ligeledes en mulighed for at undgå at ty til ulovligheder eller potentielt farlige situationer for at finansiere en tilværelse som misbruger (Borger A, København, har frikort; Borger B, København, har frikort; Mændenes Hjem): "Vi har jo også haft de brugere, som bare kommer ned og tjener til et fix og smutter igen, og der er også nogen, der (...) kommer igen og arbejder til det næste fix, og det fungerer fint. Folk sparer sammen til at kunne tage den der biograftur med ungerne eller lomme penge til ferien, eller den rigtige fødselsdagsgave til ungerne. Så det har været en kæmpe forbedring i folks liv" (Brugernes Akademi). Mændenes Hjem beskriver ordningens effekt for udsatte borgere således: "Nogen af kvinderne siger simpelthen ligeud, jamen de dage, hvor de har frijobs, der skal de ikke på gaden. De bytter det.

Så 20.000 kr. kommer jo ikke til at gøre nogen stoffri og kommer ikke til at gøre, at der ikke er nogen, der skal stjæle eller gå på gaden, men det gør, at der er dage, hvor de slipper for det. Og hvor vores naboer slipper for at få stjålet en ting eller to. Det taler frijobberne meget tydeligt om" (Mændenes Hjem).

Selv om der er tale om relativt små beløb, viser evalueringen, at de ekstra penge giver borgerne en stor fornemmelse af frihed i kraft af, at de får mulighed for at tilgodese deres egne behov i højere grad end ellers, hvilket øger livskvaliteten: *"Jeg har mit helbred, og jeg har mine cigaretter, og jeg kan købe noget slik, hvis jeg har lyst til det, og det betyder alt, så jeg er meget taknemmelig for, at vi har fået det her (...) Det hjælper mig langt hen ad vejen" (Borger A, København, har frikort).*

"Det her er arbejde det er ikke bare noget frivilligt, der fylder ovenpå. Så det er nemmere at sige, så kan jeg ikke se mine venner den dag, (...) fordi jeg skal arbejde (...) Det har gjort, at arbejdet kan få lov at fylde lidt mere"
(Borger C, Aarhus, har frikort)

Borgerne oplever, at arbejdet i kraft af at være lønnet har en legitimitet, som det for eksempel ikke ville have haft, hvis der havde været tale om frivilligt arbejde eller praktik. Lønnen gør det nemmere at leve med det afsavn, der kan være forbundet med at overholde arbejdsaftalen frem for eksempelvis at mødes med venner: *"Det her er arbejde, det er ikke bare noget frivilligt, der fylder ovenpå. Så det er nemmere at sige, 'så kan jeg ikke se mine venner den dag, (...) fordi jeg skal arbejde'. (...) Det har gjort, at arbejdet kan få lov at fylde lidt mere"* (Borger C, Aarhus, har frikort).

Råd til opsparing

Flere borgere fremhæver også muligheden for at spare penge op som en gevinst ved det sociale frikort. En række borgere fremhæver muligheden for at spare op til goder som computer, kørekort eller en forbedret boligsituation, hvilket også kan have en bredere positiv indvirkning på deres livsbetingelser (Borger B, Aarhus, har frikort; Borger C, Aarhus, har frikort; Borger, Vestjylland, har frikort; Brugernes Akademi): *"Det er forsødelsspøge. Jeg vil f.eks. gerne have en scooter. Så lægger jeg 500 kr. fra om måneden, og når jeg så har 4500 kr., så køber jeg det (...) Jeg ved, at når jeg sidder på den scooter, så bliver jeg glad"* (Borger B, Aarhus, har frikort).

Her beskriver Brugernes Akademi, at: *"det er folk, der er udmagret materielt, de har ikke købt nyt tøj i 100 år, og sådan nogen ting kan der pludselige blive lidt råd til. Man kan spare lidt op til at få købt de der ting. Det er der ikke til på en konthjælp"* (Brugernes Akademi). Blandt de mere udsatte borgere giver lokale ordninger mulighed for, at borgeren kan lade pengene stå til dagen efter. Sådan en dag til dag-opsparing

gør det muligt at strække indtægten længere end ellers og forbedrer livskvaliteten – også de dage, hvor borgerne ikke arbejder (Borger A, København, har frikort).

Potentiale for bedre fysisk og psykisk velbefindende

Flere borgere understreger, at arbejdet styrker både deres fysiske og mentale trivsel (Borger, Vestjylland, har frikort; Borger A, København, har frikort). Den positive indvirkning på deres mentale helbred gælder både under og efter en vagt: *"Når jeg har været på arbejde nogle timer, så er jeg naturligt træt, og jeg bliver afslappet, og jeg får rensset mit hoved for, hvad der nu end måtte være"* (Borger A, København, har frikort).

Fornyet glæde ved at arbejde

For mange borgere er en direkte gevinst af det sociale frikort, at det føles tilfredsstillende og meningsfuldt at arbejde. Interviewene viser, at arbejdet via frikortet er af en sådan karakter og under sådanne betingelser, at borgerne oplever at kunne varetage det tilfredsstillende. Den anerkendelse, det giver fra både dem selv og andre, bemærkes af både de mest velfungerende og de mest sårbare borgere i målgruppen (Borger C, Aarhus, har frikort; Borger, Vestjylland, har frikort; Borger A, København, har frikort; SAND; Brugernes Akademi; Foreningen Oplysning om Gadeliv).

En borger fortæller eksempelvis, at han på grund af udgifter til at anskaffe sig en bil og transportere sig til arbejdet endte med en stærkt reduceret indtjening, men at han alligevel oplevede, at ansættelsen var det hele værd, fordi det gav ham energi og overskud at yde et stykke arbejde (Borger, Vestjylland, har frikort).

"Jeg nyder at have noget at stå op til (...), det har hjulpet mig både fysisk og psykisk. Det afstresser mig at gøre rent"
(Borger A, København, har frikort)

For mange borgere, der har opnået en ansættelse på baggrund af det sociale frikort, er det også en stor gevinst ved det sociale frikort at få noget at stå op til. Flere understreger glæden ved den sociale kontakt, der er i et arbejdsfællesskab. Desuden kan frikortet medvirke til at give stabilitet og indhold i hverdagen. Som en borger beskriver: *"Jeg nyder at have noget at stå op til (...), det har hjulpet mig både fysisk og psykisk. Det afstresser mig at gøre rent"* (Borger A, København, har frikort).

Anerkendelse

For en del borgeres vedkommende er det lønnen, der opleves som en direkte anerkendelse af borgerens værd (Tønder Kommune, Varmestuen Nørregade, Odense): *"Borgere, som har været i praktik rigtig mange gange, synes, det der med at få*

"Det giver mig sindssygt meget, det der med at føle, at jeg har et arbejde, og at jeg er noget værd, og at afprøve at have et arbejde, afprøve at være i et ansættelsesforhold. Afprøve at forhandle løn"

(Borger B, Aarhus, har frikort)

deres første lønseddel eller udbetaling, så er man virkelig en del af en virksomhed. Så er man ikke bare i praktik. Og så giver det også værdi, at så tænker man, hvis de betaler for mig, så kommer jeg også i morgen, for jeg får faktisk en løn for at være her" (Tønder Kommune). For andre er det arbejdet i bredere forstand, der fører til en oplevelse af anerkendelse. En borger bemærker, at arbejdet via frikortet gav en forøget selvfølelse: *"Det giver mig sindssygt meget, det der med at føle, at jeg har et arbejde, og at jeg er noget værd, og at afprøve at have et arbejde, afprøve at være i et ansættelsesforhold. Afprøve at forhandle løn"* (Borger B, Aarhus, har frikort).

Empowerment

Flere borgere bruger udtrykket 'empowerment' i forbindelse med deres sociale frikort. For dem betyder frikortet, at de får en oplevelse af at have en værdi, at de kan bidrage med en reel arbejdsindsats, og at de på den baggrund oplever, at de er i stand til mere, end de troede. En borger, som har et frikort, beskriver det således: *"Jeg tror, det faktisk har været en ret vigtig ting i forhold til min proces med at tænke, at jeg gerne vil starte på uddannelse, fordi det giver en følelse af at kunne noget. Det er ret empowering, egentlig"* (Borger C, Aarhus, har frikort). For en anden borger er selve tilkendelsen af et socialt frikort 'empowering', fordi ordningen på samme tid anerkender borgerens særlige, udsatte situation og er en tilkendegivelse af, at vedkommende kan bidrage til samfundet (Borger A, Aarhus, har frikort). I forlængelse heraf bemærker en NGO: *"Det, folk får ud af det, er jo langt mere end bare penge i lommen. Det er jo en identitet, og man møder nogen mennesker - nogen ligesindede"* (Brugernes Akademi).

Pause fra aktiveringsindsatser

Flere aktører sammenligner det sociale frikort med beskæftigelsesindsatser og fremhæver, at det sociale frikort adskiller sig på positiv vis. Størstedelen af borgerne i målgruppen for socialt frikort har udbredt erfaring med beskæftigelsesystemet og de forskellige aktiveringsinitiativer og krav, som stilles her. For mange er der tale om negative erfaringer præget af krav, pres og mistillid. I modsætning hertil opleves det sociale frikort som en mulighed for at bidrage på egne præmisser, uden at indsatsen måles og vejes (Borger C, Aarhus, har frikort; Fredericia Kommune; SAND). En kommune beskriver: *"Jeg synes, frikortet giver en slags 'helle' i systemet. Det vil sige, at så bliver de også lidt urørlige. De er sat på pause (...) Så kan man komme videre derfra, hvis man tænker; jeg er klar til mere job"* (Fredericia Kommune).

"Jeg synes, frikortet giver en slags 'helle' i systemet. Det vil sige, at så bliver de også lidt urørlige. De er sat på pause (...) Så kan man komme videre derfra, hvis man tænker; jeg er klar til mere job"

(Fredericia Kommune)

En NGO påpeger her, at det sociale frikort opleves som en ordning, hvor kravene er mere gennemsigtige for borgeren og bedre tilpasset borgerens livssituation: *"De er blevet pålagt alt muligt i tidens løb med at kunne søge arbejde og på fuld tid og så og så mange om ugen og sådan noget. Det giver jo ingen mening for dem. Det her giver mening for dem. Fordi det er konkret og håndterbart"* (SAND).

Det er dog, som evalueringen viser, en barriere for ordningen, at nogle borgere undlader at søge på grund af bekymring for om en ansøgning kan få negative konsekvenser for deres ydelse eller verserende pensionssag (se kapitel 5 afsnit "Bekymring for eksisterende ydelse eller sag"). Derudover er en anden barriere for ordningen, at borgere oplever manglende information om den (Kapitel 5 afsnit "Manglende information").

GEVINSTER FOR VIRKSOMHEDER

Virksomhederne tager et socialt ansvar

For nærmest samtlige virksomheder, som har ansat gennem det sociale frikort, er en af de store gevinster, at de medvirker til og selv oplever en medborgers positive udvikling på nært hold: *"Jeg tror også, det er noget, de får noget personligt ud af. Nogen, der faktisk gerne vil se et menneske vokse"* (Foreningen Oplysning om Gadeliv).

Virksomhederne oplever, at det gør en forskel for det enkelte menneske, og i bredere forstand oplever de, at de på den måde medvirker til at løfte en samfundsopgave: *"Vi gør ikke det her, fordi vi skal have løst et job. Det er bare et dejligt side-kick, at vi får løst noget ved det. Det primære er, at vi gør noget, vi kan se er betydningsbærende for nogle mennesker og er med til at løse en samfundsudfordring"* (Offentlig virksomhed B, København, har ansat på socialt frikort).

At få løst opgaver, som ellers ikke ville blive løst

For en del virksomheder er det også en gevinst ved det sociale frikort, at virksomheden får arbejdskraft, som er specifikt rettet mod opgaver, som ellers enten ville være ekstraopgaver for andre medarbejdere eller slet ikke ville blive løst.

Nogle virksomheder oplever det som en aflastning eller en lettelse af hverdagen, at disse afgrænsede opgaver netop varetages af en specifik medarbejder med begrænset arbejdstid, frem for at de indgår i den større pulje af arbejdsopgaver, som virksomhedens øvrige ansatte varetager (Lille privat virksomhed B, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort).

Ordnningen kan således skabe nye arbejdsopgaver og dermed efterspørgsel på en ny type arbejdskraft. Foreløbig er denne dynamik dog i højere grad et potentiale, som kommuner og NGO'er ser, men som de mener endnu ikke har udfoldet sig til en reel effekt, idet forsøgsordningen ikke har haft tid nok til at slå igennem (Tønder Kommune; Mændenes Hjem).

Som evalueringen viser, er det dog en væsentlig barriere for ordningen, at virksomhederne oplever, at administrationen af ordningen er krævende. Eksempelvis oplever virksomheder udfordringer med lønudbetalingen udenom eIndkomst samt, at det er en ekstra administrativ opgave at registrere i it-løsningen (se kapitel 7 om Administration).

GEVINST FOR SAMFUNDET

Ud over gevinsterne for borgere og virksomheder peger flere aktører på, at det sociale frikort har betydning på et samfundsmæssigt plan – også ud over de afledte effekter af de forbedringer, den enkelte oplever.

Et eksempel er i det nære og sammensatte lokalmiljø på Vesterbro i København. Her bliver de udsatte borgere, der opholder sig i gademiljøet, engageret i det lokale erhvervsliv gennem det sociale frikort, og det skaber forbindelser mellem forskellige samfundsgrupper, som deler området, men ellers sjældent er i berøring med hinanden. For beboere og erhvervsdrivende i bydelen skaber det tryghed at have mødt de udsatte borgere fra nærmiljøet i en anden sammenhæng. For de udsatte borgere giver det en oplevelse af i højere grad at møde omgivelserne i øjenhøjde og føle sig anerkendt og velkommen (Mændenes Hjem; Offentlig virksomhed B, København, har ansat via socialt frikort). En virksomhed fortæller: *"Noget af det jeg kan se er sket, er det at få et ansigt på de mennesker og en samtale med de mennesker, som jeg ellers ikke har (...) Nu har vi lige pludselig et personlighedsforhold til nogen af dem, og det er virkelig en kæmpe værdi"* (Offentlig virksomhed B, København, har ansat via socialt frikort).

Evalueringen viser dog også, at det sociale frikort medfører en række administrative omkostninger for landets kommuner, som de ikke på nuværende tidspunkt er kompenseret for (se kapitel 6 afsnit "Forskelle i graden af kommunalt arbejde med virksomhedssiden og borgerne").

Forslag

Dette kapitel præsenterer forslag til justeringer af det sociale frikort fra interviewpersoner i evalueringens kvalitative datamateriale i tilfælde af, at forsøgsordningen skal forlænges eller gøres permanent. Derved bidrager kapitlet til at besvare, hvordan kommuner, virksomheder og borgere vurderer, at barrierer for anvendelsen af det sociale frikort kan mindskes.

Først præsenteres tværgående forbedringsforslag, der går på tværs af de fire grupper (borgere, virksomheder, kommuner og NGO'er). Derefter præsenteres forbedringsforslag fra hver af de fire informantgrupper.

TVÆRGÅENDE FORSLAG

Mere promovering af det sociale frikort

Både borgere, virksomheder, NGO'er og kommuner foreslår, at det sociale frikort promoveres mere for at udbrede kendskabet til ordningen (Lille privat virksomhed A, København, har ikke ansat på socialt frikort; Borger, Vestjylland, har frikort; Borger B, København, har frikort; Nyborg Kommune; Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort; Næstved Kommune). De foreslår, at promoveringen sker både i medier, lokalaviser, på TV, sociale medier og internettet. Tønder Kommune har eksempelvis erfaring med, at antallet af henvendelser om frikortet stiger ved kampagner i mediernes. Brugernes Akademi beskriver promoveringen således: *"Det kunne være fedt med nogle tv-reklamer, hvor man virkelig understreger; 'Er du udsat, har du været uden for arbejdsmarkedet, altså er du social udsat, har du haft et langt liv med stofbrug, så er du inden for målrammen. Så søg et social frikort'"* (Brugernes Akademi).

Bedre information og vejledning til virksomheder og borgere

Særligt borgere og virksomheder efterspørger mere og bedre information og vejledning om ordningen (Borger, Sønderjylland, har frikort; Borger A, Odense, har ikke frikort; Borger, Vestjylland, har frikort; Borger B, København, har frikort; Borger C, Odense, har ikke frikort; Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort; Stor privat

virksomhed B, landsdækkende, har ansat på socialt frikort; Borger C, Aarhus, har frikort).

En borger foreslår, at borgere, der bliver visiteret til ordningen, får en informationspakke fra kommunen (Borger A, Aarhus, har frikort). SAND foreslår endvidere, at der laves en form for jobbank med job, der kan udføres med et socialt frikort: *"En samlet platform de kunne tilgå via facebook (...) en app eller hjemmeside kunne introducere dem til, hvor de kan se og få et arbejde, så tror jeg, det ville være en hjælp"* (SAND).

Socialt Frikort Vesterbro anbefaler en virksomhedsrettet indsats, der informerer om mulige job og regler, samt hvordan administrationen kan håndteres hurtigt og nemt. Flere af borgerne foreslår derudover, at der laves en manual (Borger, Vestjylland, har frikort) eller blanket – både med vejledning til det, borgerne selv skal gøre, og med vejledning til virksomhederne: *" (...) vejledningen til virksomhederne skal være meget mere grundig. At der skal være en printvenlig udgave, hvor man kan indskrive sit cpr-nummer, sit frikortnummer, sin adresse, sit banknummer, og så skal der stå, at pengene skal overføres, og så kan man (...) aflevere den til stedet [virksomheden] (...) sådan at de har den, så de ikke skal gøre en masse arbejde"* (Borger C, Aarhus, har frikort). En virksomhed, der overvejer at ansætte borgere med et socialt frikort, siger i tråd hermed, at det er vigtigt, at virksomheden får alle nødvendige oplysninger, så ansættelsen ikke bliver for bøvlet (Lille privat virksomhed A, København, har ikke ansat på socialt frikort).

Information på borgernes banehalvdel

En række borgere efterlyser mere information fra deres kommune. En borger siger det sådan: *"Det er især fra jobcentrene, at der mangler information. Og så selvfølgelig information via ens sagsbehandler. Det er faktisk 10 gange vigtigere"* (Borger, Sydsjælland, har ikke frikort). Det er i særdeleshed den mere lavpraktiske information, som borgerne efterspørger. I den forbindelse fremhæver flere borgere, at informationen skal gives til borgerne på deres banehalvdel, forstået på den måde at kommunen skal komme ud og fortælle om det sociale frikort på de lokale væresteder, varmestuer, boformer med videre, hvor borgerne har deres daglige gang og er trygge ved at opholde sig (Borger, Sydsjælland, har ikke frikort; Borger B, Aarhus, har frikort).

Behov for bindeled mellem borger og virksomhed

Som beskrevet peger en stor del af de interviewede på behovet for et bindeled mellem borger og virksomhed. Evalueringen viser, at bindeledet kan se ud på forskellige måder, men flere

virksomheder og NGO'ere efterspørger, at det bliver en kommunal opgave (Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort; Offentlig virksomhed A, Midtjylland, har ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort; Forening Oplysning Om Gadeliv). SAND beskriver det således: "*(...) et eller andet kommunalt ansvar for at sætte det i stand, formidle det, på en eller anden måde i socialforvaltningen (SAND). Tønder Kommune har, som beskrevet under afsnittet "Forskelle i graden af kommunalt samarbejde med virksomhedssiden og borgerne", allerede skabt et kommunalt bindeled i form af deres virksomhedskonsulenter. Nyborg Kommune peger endvidere på, at der er behov for, at jobcenteret bliver involveret i arbejdet: "At man kan få noget hjælp til faktisk at finde et job. Hvis det skal fungere ordentligt, er de fleste af dem nok så dårligt fungerende, at de også har behov for støtte til at finde jobbet. På en eller anden led skal man have involveret jobcentret i det også"* (Nyborg Kommune). I tråd hermed anbefaler Socialt Frikort Vesterbro en borgerrettet indsats, der oplyser om muligheder og begrænsninger ved frikortet samt faciliterer kontakten til arbejdsgiverne. Derudover foreslår Socialt Frikort Vesterbro, at forankringen af frikortet i erhvervslivet bør ske i partnerskaber med NGO'er eller organisationer, som har tætte relationer til borgerne og lokalmiljøet (Socialt Frikort Vesterbro).

Maksbeløbet foreslås sat op

En borger (Borger C, København, har frikort), Brugernes Akademi, Socialt Frikort Vesterbro og offentlig virksomhed A foreslår, at maksbeløbet på 20.000 kr. sættes op. Begrundelsen fra borgeren og Brugernes Akademi er, at borgerne har meget få midler i forvejen. Socialt Frikort Vesterbro fremhæver, hvordan en fast tilknytning til arbejdsmarkedet skaber struktur i hverdagen, og når maksbeløbet er tjent, forsvinder strukturen resten af året. Virksomheden foreslår et højere maksbeløb, fordi det kan være vanskeligt for nogle virksomheder at finde opgaver, der kan løses på så få timer om ugen, som beløbsgrænsen på 20.000 kr. giver mulighed for (Offentlig virksomhed A, Midtjylland, har ansat på socialt frikort).

FORSLAG FRA BORGERNE

Mulighed for ansættelse ved privatpersoner

Flere borgere foreslår, at det skal være muligt at blive ansat hos en privatperson gennem det sociale frikort. Borgerne foreslår muligheden for privat ansættelse af flere grunde. For det første ville det være nemmere for flere socialt udsatte borgere at finde et arbejde hos en privatperson (Borger C, Aarhus, har frikort), for eksempel fordi man har en relation i forvejen. For det andet vil det kunne bidrage til at mindske mængden af sort arbejde. Borgere nævner eksempelvis, at husstande i forvejen betaler for at få slået græsset eller passet børnene, selvom de ikke har et CVR-nummer (Borger, Vestjylland, har frikort; Borger C, Aarhus, har frikort). For det tredje kan en privatansættelse være et springbræt for nogle borgere til at søge ud på det ordinære arbejdsmarked: *"Du kunne jo godt starte med at gøre det [arbejde] ved en privat (...) og så kunne du jo måske komme op til, at nu tør jeg godt og nu er jeg måske klar til at gå hen til en lille arbejdsgiver, og så kunne du måske derfra vokse videre til, at nu tør jeg godt gøre det [arbejde] på det almindelige arbejdsmarked. Måske det er ikke på fuldtid til at starte med, men så stille og roligt komme op på flere [timer]"* (Borger, Vestjylland, har frikort).

Opsøgende arbejde fra kommunerne

Flere borgere foreslår, at kommunerne laver mere opsøgende arbejde over for målgruppen. En borger foreslår, at kommunen skal sende mere konkret information ud til de borgere, der allerede er visiteret til et socialt frikort, men som ikke bruger det. Informationen skal fortælle borgerne, hvordan de kan bruge deres frikort (Borger A, Aarhus, har frikort). En del af borgerne foreslår i forlængelse heraf, at særligt de kommunale sagsbehandlere i jobcenteret eller i ydelsesafdelingen, som har personlig kontakt med borgerne, skal informere meget mere om ordningen til eksempelvis kvartalssamtaler på kommunen (Borger C, Aarhus, har frikort). Denne borgergruppe er ofte i kontakt med det kommunale system, og derfor efterlyser borgerne mere opsøgende arbejde fra deres kommune.

Undtagelse fra kriteriet om arbejdsindkomst

En borger foreslår, at arbejde, som er udført for og aflønnet af et forsorgshjem eller lignende sted, ikke bør have betydning for, om borgeren kan blive visiteret til et frikort: *"(...) så burde alle have lov til at være med i det sociale frikort-system – alle som bor på forsorgshjem"* (Borger, Vestjylland, har frikort). Dette bør altså være en undtagelse fra det objektive kriterium om, at man ikke må have haft en arbejdsindkomst på over 10.000 kr. inden for det seneste år forud for tildelingen af et

socialt frikort. Københavns Kommune foreslår i forlængelse heraf, at man bør overveje at ændre på reglerne: " (...) så penge optjent via beskyttet beskæftigelse ikke kommer til at tælle med i de 10.000 kr., som borgeren max. må have tjent i de 12 forudgående måneder" (Københavns Kommune). Beskyttet beskæftigelse retter sig mod personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, hvorfor borgerne i målgruppen for ordningen ikke kan forventes at få eller fastholde et almindeligt arbejde eller et tilbud efter lovgivning på beskæftigelsesområdet (Københavns Kommune).

Klarhed om borgernes ydelsesgrundlag

Som beskrevet i afsnittet "Bekymring for eksisterende ydelse eller sag" er flere borgere bekymrede for, at det kan få betydning for deres ydelse, deres verserende førtidspensionsag eller deres fratagelse fra eksempelvis 225-timersreglen, at de viser en arbejdssevne ved at arbejde med et socialt frikort. Derfor skal det fremgå helt tydeligt, at det ikke må påvirke borgernes ydelser, verserende sager eller fratagelser, at de arbejder på frikortet (Borger, Vestjylland, har frikort; Borger, Nordvestsjælland, har ikke frikort; Socialt Frikort Vesterbro).

FORSLAG FRA VIRKSOMHEDERNE

En ny teknisk løsning til lønudbetaling

Det er en udfordring for virksomhederne, at de skal agere anderledes i forhold til lønudbetaling, når de ansætter borgere med et socialt frikort jf. afsnittet "Virksomheder oplever tekniske udfordringer med lønudbetalingen". Flere virksomheder foreslår en integration i virksomhedernes lønsystemer til eIndkomst, så der ikke bliver trukket skat eller modregnet i borgernes ydelse. En sådan løsning vil dog kræve omkostninger til udvikling af it-systemer i skattesystemet samt til justeringer i lønsystemer i virksomheder. Et konkret forslag er, at der laves lønkoder, som virksomhederne kan knytte til medarbejdere med socialt frikort, og som snakker sammen med eIndkomst (Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort; Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort). Et andet forslag er at lægge de 20.000 kr. ind via det almindelige skattekortsystem, så frikortbeløbet hæves for de borgere, der er visiteret til et socialt frikort (Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort).

FORSLAG FRA KOMMUNERNE

Best practice-beskrivelser, en virksomhedsdatabase og tilpasninger i it-løsningen

Fredericia kommune foreslår, at der laves nogle best practice beskrivelser, som kommunerne gensidigt kan finde inspiration i, særligt vedrørende kommuners arbejde med at finde jobs til borgere med socialt frikort (Fredericia Kommune).

I tråd med dette foreslår samme kommune, at der laves en database over, hvilke virksomheder der har ansat borgere med et socialt frikort, så kommunerne i højere grad har mulighed for at målrette deres arbejde på virksomhedssiden: *"En database over, hvilke virksomheder det er. Det kunne jeg godt bruge. Det behøver faktisk ikke være navnet, det kan være i kategorier - er det handelsvirksomheder, er det offentlige virksomheder, sådan noget. Det kunne give et godt praj"* (Fredericia Kommune).

Københavns Kommune foreslår derudover, at it-løsningen tilpasses, så den fremadrettet indeholder en mulighed for at fremsøge antallet af unikke borgere, der arbejder med frikortet, og søge andre kommuners bevillinger frem (med borgere samtykke) i de situationer, hvor borgeren søger job i en anden kommune end den udstedende. Derudover vil information om fordelingen mellem offentlige og private ansættelser være nyttig at kunne trække fra it-løsningen, og så bør ansøgningstidspunktet og ikke bevillingstidspunktet være fikspunkt i forhold til borgerens indtjening de seneste 12 måneder (Københavns Kommune).

Overveje kompensation for kommunernes arbejde med administration og virksomhedsservice

Københavns Kommune fremhæver, at der er behov for at afsætte midler til konkret jobskabelse i samarbejde med borgerne, hvis forsøgsordningen forlænges eller gøre permanent, så flere borgere aktivt kommer til at bruge deres sociale frikort (Københavns Kommune). Næstved Kommune gør i forlængelse heraf opmærksom på, at nogle kommuner sandsynligvis ikke har brugt mange ressourcer på at arbejde med ordningen, fordi det er en forsøgsordning, som der ikke er fulgt økonomi med til at løfte (Næstved Kommune).

Afklaring af incitamentsudfordring i forhold til 'Flere skal med'

Flere kommuner ønsker en afklaring af, om kommunernes arbejde med det sociale frikort i fremtiden vil tælle med i beskæftigelsesindsatsen 'Flere skal med'. Flere kommuner gør

opmærksom på, at det kan skabe en uhensigtsmæssig incitamentsstruktur, hvis arbejdet med det sociale frikort ikke tælles med i 'Flere skal med'. Se bemærkning fra Beskæftigelsesministeriet under afsnittet "Bemærkninger til evalueringen".

Lempelse af kriterierne for at få bevilget et socialt frikort

Københavns Kommune foreslår, at kriteriet om, at en borger ikke må have været indskrevet på en SU-berettiget uddannelse de seneste 12 måneder, lempes. Kommunen har erfaret: "[man] kan risikere at udelade nogen, der aldrig fik gjort andet end at opskrive sig på en uddannelse (...) i disse sager kan en individuel vurdering være nødvendig" (Københavns Kommune). Flere NGO'er tilslutter sig dette forslag (Forening Oplysning om Gadeliv, Aarhus; SAND).

Derudover foreslår kommunen, at man bør se på antallet af år, som en borger skal have opholdt sig i Danmark for at være i målgruppen. Kommunens vurdering er, at mange socialt udsatte borgere kunne have gavn af et frikort og umiddelbart er i målgruppen, men at de ikke opfylder opholdskravet (Københavns Kommune).

Fastsættelse af lønniveau

Fredericia Kommune ønsker, at det skrives ind i lovgivningen, at lønnen bestemmes ud fra de aftaleretlige vilkår (Fredericia Kommune).

Advisering af borgere, når borgeren er ved at nå beløbsgrænsen på 20.000 kr.

Københavns Kommune foreslår, at der i forhold til it-løsningen bør tænkes i en advisering af borgerne for at imødegå den tvivl, der er om, hvem der følger op på, om borgeren har nået beløbsgrænsen, og så borgeren bliver gjort opmærksom på konsekvenserne ved at overstige beløbet: "Der bør tænkes i en form for advisering, når beløbsgrænsen på de 20.000 kr. er ved at være nået, så borgeren kan gøres opmærksom på de konsekvenser, det kan risikere at have, hvis ansættelsen fortsættes" (Københavns Kommune).

FORSLAG FRA NGO'ERNE

Et mere fleksibelt kontanthjælpssystem

De hjemløses landsorganisation SAND foreslår, at erfaringerne fra forsøgsordningen med det sociale frikort implementeres i

det etablerede kontanthjælpssystem, så det bliver mere fleksibelt. Konkret lyder forslaget: *”Det bedste tilbud vil være, at man lavede et mere fleksibelt kontakthjælpssystem, som gjorde (...) at man havde kontanthjælpen som sikkerhedsnet, men kunne bevæge sig gradvist ud på arbejdsmarkedet - og tilbage igen, hvis det ikke gik. Det er det, som frikortet kan nu. Det kan gøre, at man kommer derud og får mod på mere. Men så snart, du får mod på mere, får du ingen midler, fordi du får dine tilbagefald, du får dine dårlige perioder”* (SAND).

Bemærkninger til evalueringen

I det følgende præsenterer vi øvrige bemærkninger til evalueringen.

Forbehold

Flere aktører bemærker, at der bør rejses en række forbehold for evalueringen af det sociale frikort og vedrørende fortolkningen af dens konklusioner.

Her peges blandt andet på, at perioden, som ordningen har været implementeret i, er for kort til, at der kan evalueres på ordningens effekt. Flere kommuner pointerer, at det tager tid at planlægge og organisere ordningen internt i kommunen, herunder at implementere ordningen blandt det visiterende personale. Først herefter har kommunerne kunnet igangsætte arbejdet med at promovere ordningen, herunder sætte gang i andre tiltag såsom opsøgende indsatser for virksomhederne. I forlængelse heraf pointerer kommuner, at spændet mellem antal visiterede borgere og borgere, der har brugt det sociale frikort, blandt andet kan forklares ved, at kommunerne først nu er nået dertil, hvor de kan begynde på arbejdet med at identificere og udbrede ordningen blandt virksomhederne: *"Jeg kan se, at andre kommuner, der arbejder med sociale frikort, har lidt samme udfordring, at det er ikke så mange [borgere], som får brugt det [det sociale frikort]. Alting tager noget tid at køre i gang, og nu er det meget kort tid, det her har været i gang"* (Næstved Kommune). Hertil bemærker kommunen, at ordningen endnu er for ukendt til, at man kan udtale sig om effekten (Næstved Kommune).

Andre aktører problematiserer tidspunktet for evalueringen (perioden ultimo januar- medio marts 2020), idet de forventer en stigning i jobåbninger i sommerhalvåret: *"nu begynder det at blive den gode varme tid (..) og vi er meget bevidste om, at dér, hvor vi ville kunne komme til at klare os rigtig godt, det er dér, hvor vi arbejder udendørs"* (Mændenes Hjem).

Bemærkning til 'Flere skal med' fra Beskæftigelsesministeriet

Flere skal med (FSM) er sluttet i august 2019 og efterfølges af *Flere skal med 2* (FSM 2).

I FSM 2 udbredes indsatsen til hele målgruppen af aktivitetsparate modtagere af kontanthjælp og overgangsydelse (uden for introduktionsprogrammet) på 30 år og derover. 30 kommuner deltager i projektet, der startet i december 2019 og løber to år frem.

Som en del af monitoreringen i FSM 2 vil der månedligt blive

opgjort hvor mange borgere, der er berørt af ordinære løntimer i den seneste måned. Monitoreringen trækker data fra eIndkomst, ud fra en fast valideringsproces. Såfremt at løntimer i forbindelse med det sociale frikort skal tælle med i monitoreringen vil det kræve en samkøring af data fra eIndkomst og den digitale it-løsning for det sociale frikort.

Kilder

Regeringen: Socialt Frikort for hjemløse

<https://www.regeringen.dk/andet-indhold/jobreform-1/socialt-frikort-for-hjemloese/>

Socialtfrkort.dk: Brugervejledning – adgang til løsningen

www.socialtfrkort.dk

Socialstyrelsen

<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling/socialt-frikort>

Socialstyrelsens vejledning til borgere

<https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/sagsbehandling-voksne-og-handicap/socialt-frikort-pjece-malrettet-borgere.pdf>

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering

<https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/225-timersreglen-ugifte>

Landsforeningen LEV

<https://klapjob.dk/klapjob/hvad-er-klapjob/>

Bilag 1 Metode

I dette kapitel beskriver vi de metoder, vi har anvendt i evalueringen. Evalueringen bygger på en kvalitativ og kvantitativ dataindsamling.

Den kvantitative dataindsamling er udført af Social- og Indenrigsministeriet og bygger på registerdata fra Danmarks Statistik og udtræk fra it-løsningen til det sociale frikort.

Den kvalitative dataindsamling er gennemført af Ankestyrelsen (herefter 'vi') på baggrund af opdraget til evalueringen fra Social- og Indenrigsministeriet. Metodebeskrivelsen for den kvalitative del af evalueringen præsenteres i det følgende.

Evalueringen er gennemført i perioden 17. januar til 30. marts. Interview er gennemført i perioden 14. februar til 10. marts.

D. 30. januar 2020 deltog Ankestyrelsen på et kommunepanelmøde vedrørende det sociale frikort faciliteret af Socialstyrelsen. Fra kommunepanelet deltog Aarhus, Odense, Aalborg, Esbjerg og Københavns Kommune. Her blev kommunepanelets erfaringer med ordningen drøftet, og centrale udfordringer blev identificeret til brug for kvalificering af interviews og udvælgelse af interviewdeltagere.

Ankestyrelsen har efterfølgende gennemført 29 kvalitative interviews med NGO'er, borgere, virksomheder og kommuner.

Beskrivelse af selektionskriterier

For at skaffe mest mulig viden om erfaringer, udfordringer og effekter af det sociale frikort, blev udvælgelsen af interviewdeltagere baseret på et kriterium om maksimal variation. Udfordringen ved dette selektionskriterium er, at muligheden for repræsentativitet er mindre, da der er store forskelle i den enkelte datakilde (henholdsvis blandt borgere, kommuner, virksomheder og NGO'er). Fordelen er, at det bliver muligt at gennemføre en bredere erfaringsopsamling, hvilket er en fordel, når der evalueres generelt på de praktiske erfaringer med en ordning.

Variation i målgruppen

I udvælgelsen af interviewdeltagere har vi tilstræbt at få interviews, der så vidt muligt repræsenterer spændvidden af borgere, der er i målgruppen for det sociale frikort.

Nærmere bestemt har vi eksempelvis talt med borgere, der udover at have været i et langvarigt kontanthjælpsforløb og efterfølgende har fået tildelt førtidspension også har somatiske og psykiske problemstillinger, der vanskeliggør beskæftigelse.

Herudover har vi talt med borgere, der er visiteret til det sociale frikort, som har en tættere tilknytning til arbejdsmarkedet på tidspunktet for interviewet.

Vi har både interviewet borgere, der er blevet visiteret til og har brugt det sociale frikort, borgere, som er visiteret til, men ikke har brugt, det sociale frikort, og borgere, der ikke har søgt om det sociale frikort. Det har vi gjort for at få viden om både borgernes motivation for og erfaringer med at ansøge, og hvilke barrierer der kan være medvirkende til at afholde borgeren fra at ansøge.

Det udgør en potentiel fejkilde, at de borgere, vi har talt med, som ikke har ansøgt om det sociale frikort, i praksis ville falde uden for målgruppen for ordningen. For at imødekomme denne risiko har vi forsøgt at udarbejde en interviewguide til disse borgere, der afklarer, hvorvidt borgeren med en vis sandsynlighed ville blive vurderet til at være inden for målgruppen. For at vurdere dette har vi gjort følgende:

Vi har konverteret de tre objektive visitationskriterier for vurderingen af, hvorvidt borgeren er i målgruppen for det sociale frikort, til interviewspørgsmål. Det vil sige, at vi har spurgt ind til, hvorvidt borgeren har været under uddannelse eller har haft en arbejdsindkomst over 10.000 kr. inden for det seneste år. Derudover har vi spurgt ind til, hvorvidt borgeren har opholdt sig i Danmark i sammenlagt 9 år inden for de seneste 10 år

Herefter har vi spurgt ind borgerens nuværende ydelse, baggrund og sociale forhold for at vurdere, hvorvidt borgeren sandsynligvis ville blive vurderet som omfattet af afsnit V i Lov om Social Service (for eksempel fordi borgeren allerede modtager en ydelse herfra, eksempelvis § 85)

Det er her vigtigt at understrege, at vi ikke har visiteret borgeren til ordningen, men har søgt at udarbejde en metode, der gør det muligt at udpege de borgere, der er inden for målgruppen, men af forskellige årsager har undladt at ansøge.

Endelig har det været et kriterium for udvælgelsen af borgere at få en vis spredning i køn og alder, og vi har derudover efterstræbt, at de NGO'er, der medvirker i evalueringen, også repræsenterer en bredde i målgruppen af borgere.

Geografisk variation

I forhold til udvælgelsen af interviewdeltagere blandt borgere og kommuner har vi efterstræbt en geografisk spredning (Jylland, Fyn og Sjælland) og forskelle i kommunestørrelse. Dette har vi gjort for at imødekomme forskelle i implementeringen og anvendelsen af ordningen, herunder geografiske og organisatoriske forhold, der vurderes at kunne påvirke brugen af det sociale frikort (eksempelvis forskelle i koncentration og sammensætning af borgere i målgruppen, virksomheder mv.).

Variation i virksomheder

I udvælgelsen af virksomheder har vi både interviewet repræsentanter fra virksomheder, der har og ikke har ansat borgere via det sociale frikort. Vi har udvalgt virksomheder, der divergerer i størrelse (stor/lille virksomhed) og i type (offentlig/privat virksomhed). Virksomhederne varierer desuden på branche.

Adgang til interviewpersoner

For interview med kommuner og NGO'er har vi selv rettet henvendelse med henblik på interview. Vedrørende borgerne har vi bedt NGO'erne om at etablere en kontakt til relevante borgere med henblik på interview. Derudover har vi bedt SAND om at lægge et informationsbrev om evalueringen på deres Facebookside, hvor vi efterlyste borgere til interviews. Herfra har borgerne henvendt sig telefonisk til os, og et antal af dem er blevet udvalgt til interview. I begge tilfælde er udvælgelsen af borgerne sket under vurdering af, at borgeren ville være i stand til at deltage i interviewet uden at blive påvirket negativt.

Interviewenes form og indhold

Interviewene er som udgangspunkt gennemført som enkeltinterviews med én interviewperson, én interviewer og én observatør. I enkelte tilfælde har en støtteperson deltaget i interviewet efter borgerens ønske. Af hensyn til evalueringens korte gennemførselsperiode blev visse interviews foretaget telefonisk, når informanttypen og vilkårene omkring interviewet talte for det. Det gjaldt særligt interview med virksomheder. Interviewene blev gennemført som semistrukturerede interview. Det vil sige, at interviewene tog udgangspunkt i en interviewguide, der var skrevet på forhånd, men at vi samtidig har forholdt os åbent til, at nye relevante temaer og spørgsmål kunne dukke op undervejs.

Under interviews med NGO'er har vi blandt andet spurgt ind til følgende temaer:

- Opfattelsen af ordningens formål og erfaringerne med ordningen
- Opfattelsen af NGO'ens rolle i relation til det sociale frikort
- NGO'ens eventuelle erfaringer med samarbejdet med virksomheder
- NGO'ens opfattelse af gevinster ved ordningen, barrierer og forbedringsforslag

Under interviews med kommuner har vi blandt andet spurgt ind til følgende temaer:

- Kommunens opfattelse af ordningens formål og erfaringerne med ordningen
- Kommunens organisering af ordningen, herunder visitationen
- Kommunens implementering af ordningen
- Kommunens eventuelle erfaringer med samarbejdet med virksomheder og NGO'er
- Kommunens opfattelse af gevinster ved ordningen, barrierer og forbedringsforslag

Under interviews med virksomheder har vi blandt andet spurgt ind til følgende temaer:

- Virksomhedens kendskab til, og opfattelse af, ordningen
- Virksomhedens motiver for at ansætte/ikke ansætte via ordningen
- For virksomheder, der har ansat borgere via det sociale frikort, har vi spurgt ind til:
- Virksomhedens erfaringer med ordningen
- Virksomhedens samarbejde med borgeren, herunder hvilke arbejdsopgaver borgeren har udført
- Virksomhedens oplevelse af administrationen af ordningen

Under interviews med borgere har vi blandt andet spurgt ind til følgende:

- Borgerens kendskab til ordningen
- Borgerens motiver for at søge/ikke at søge om det sociale frikort

For borgere, der er blevet visiteret til det sociale frikort, har vi spurgt ind til følgende temaer:

- Borgerens oplevelse af ansøgningsprocessen
- Borgerens oplevelse af at søge om job via ordningen
- Borgerens oplevelse af beskæftigelsen via det sociale frikort
- Borgerens oplevelse af gevinster, barrierer og forbedringsforslag

Oversigt over interviewdeltagere, der henvises til i evalueringen

Borgere
Borger A, Aarhus, har frikort
Borger B, Aarhus, har frikort
Borger C, Aarhus, har frikort
Borger A, Odense, har ikke frikort
Borger B, Odense, har ikke frikort
Borger C, Odense, har ikke frikort
Borger A, København, har frikort
Borger B, København, har frikort
Borger C, København, har frikort
Borger, Sydsjælland, har ikke frikort
Borger, Nordvestsjælland, har ikke frikort
Borger, Sønderjylland, har frikort
Borger, Vestjylland, har frikort Herunder deltog også borgermentor, Vestjylland
Virksomheder
Lille privat virksomhed A, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort
Lille privat virksomhed B, Sønderjylland, har ansat på socialt frikort
Lille privat virksomhed A, København, har ikke ansat på socialt frikort
Offentlig virksomhed B, København, har ansat på socialt frikort
Offentlig virksomhed A, Midtjylland, har ansat på socialt frikort
Stor privat virksomhed A, landsdækkende, har ansat på socialt frikort
Stor privat virksomhed B, landsdækkende, har ansat på socialt frikort
Stor privat virksomhed, Nordjylland, har ikke ansat på socialt frikort
NGO'er
Forening Oplysning om Gadeliv, Aarhus
SAND
Varmestuen Nørregade, Odense
Mændenes Hjem
Brugernes Akademi
Kommuner
Tønder Kommune
Næstved Kommune

Nyborg Kommune

Fredericia Kommune

Andet datamateriale

Herudover indgår materiale fra observation og optagelse af kommunale erfaringer med og bemærkninger til det sociale frikort fra Evalueringsworkshop med Kommunepanelet for det sociale frikort d. 30. januar 2020.

Derudover indgår også skriftlige bemærkninger fra Socialt Frikort Vesterbro, der er en sammenslutning af Reden, Mændenes Hjem og Brugernes Akademi i København, samt fra Københavns Kommune.

Behandling af interview

De kvalitative interview er blevet optaget på diktafon og efterfølgende transskriberet i analyseværkøjet Nvivo. Herefter er interviewtransskriptionerne blevet systematisk kodet på baggrund af et kodetræ, der bygger på de nævnte temaer for interviewguides, samt nye temaer, der har meldt sig undervejs. Citater og den temaoverskrift, som de indgår i, er blevet sendt i faktuel høring hos interviewpersonerne. For borgerinterviews har vi hørt borgerne via e-Boks. Enkelte borgere, der ikke har e-Boks, har vi kontaktet telefonisk for at få eventuelle bemærkninger til citater.

Karakteristik af personer visiteret til et socialt frikort

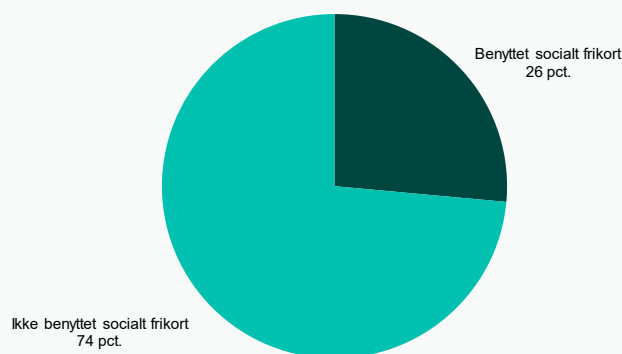
Det sociale frikort blev introduceret i 1. januar 2019 og giver de mest udsatte borgere mulighed for at tjene op til 20.000 kr. om året skattefrit, og uden at blive trukket i fx kontanthjælp eller anden offentlig ydelse.

I denne analyse er de personer, der er visiterede til det sociale frikort, belyst ud fra en række baggrundskarakteristika på baggrund af registerdata. Analysen viser, at dem, der visiteres til et socialt frikort generelt er udsatte borgere. Hovedparten af de visiterede er på kontanthjælp eller førtidspension og 63 pct. har en diagnose, som kan være relateret til psykiske vanskeligheder eller et fysisk eller psykisk handicap. Knap hver fjerde har været i stofmisbrugsbehandling og/eller været registreret på et forsorgshjem eller herberg på et tidspunkt i perioden 2016-2018. 34 pct. modtager en social indsats efter serviceloven, som fx socialpædagogisk støtte og botilbud. Derudover viser analysen, at over halvdelen af de visiterede er mænd, og 87 pct. har dansk oprindelse. Langt størstedelen af de visiterede er i aldersgruppen 18-59 år, og de fleste har ingen uddannelse ud over grundskolen.

I perioden 1/1-2019 til 24/2-2020 er det muligt at koble data fra 82 kommuner, som har visiteret borgere til socialt frikort, til registerdata. 1.642 borgere er blevet visiteret til et socialt frikort i de 82 kommuner. Af disse kan 1.629 genfindes i befolkningsregisteret pr. 31/12-2018. 26 pct. af dem, svarende til 431 personer, har benyttet det sociale frikort til en ansættelse, jf. figur 1.

Figur 1

Andel af de visiterede, som har benyttet det sociale frikort

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Man skal have tjent over 10 kr. på ansættelsen med det sociale frikort, før man medregnes i gruppen med personer, som har benyttet det sociale frikort.

Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Københavns Kommune er den kommune, som har visiteret flest borgere til socialt frikort. 24 pct. af de visiterede borgere, svarende til 390 personer, er visiteret i Københavns kommune. Det er også den største kommune, når man ser på gruppen, der har benyttet det sociale frikort. 29 pct. af personerne, som har benyttet det sociale frikort, er

fra Københavns Kommune, jf. tabel 1. 46 pct. af alle personer, som er visiteret til et socialt frikort, kommer fra i alt 5 kommuner. I alt har 82 kommuner visiteret til det sociale frikort og borgere i 57 kommuner har benyttet det³.

Tabel 1

Top 5 kommuner med flest visiterede borgere til socialt frikort

	Andel af alle der er visiteret til so-	Andel af alle der har benyttet so-
	cialt frikort	cialt frikort
	----- Pct. -----	
København	24	29
Aarhus	8	9
Kolding	5	4
Viborg	5	3
Jammerbugt	5	5

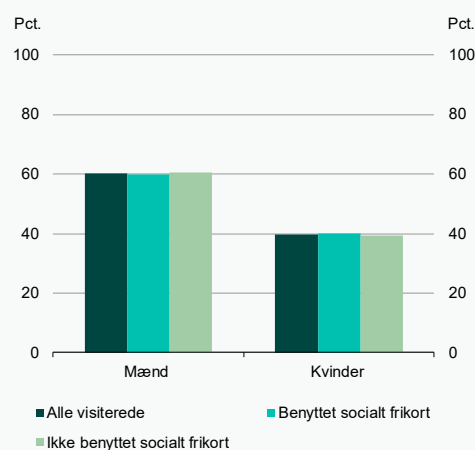
Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018.

Kilde: Social-og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Blandt de personer, som er visiteret til socialt frikort, er 60 pct. mænd, mens 40 pct. er kvinder. Ser man kun på den gruppe, der har benyttet det sociale frikort er fordelingen også 60 pct. mænd og 40 pct. kvinder, jf. figur 2. Blandt de visiterede borgere har 87 pct. dansk oprindelse, mens 10 pct. har ikke-vestlig oprindelse og de sidste 3 pct. har vestlig oprindelse. Der er ikke forskel på grupperne opdelt på, hvorvidt de har benyttet det sociale frikort, jf. figur 3.

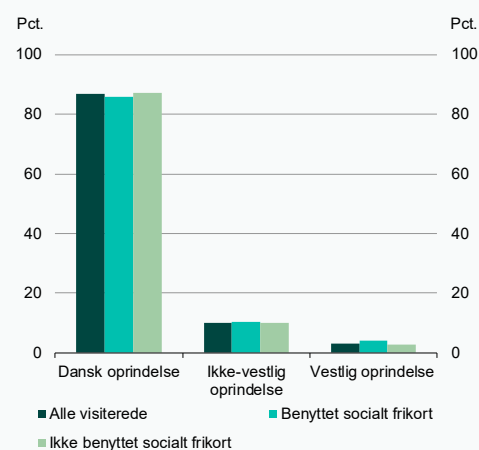
Figur 2

Personer visiteret til et socialt frikort opdelt efter køn

Figur 3

Personer visiteret til et socialt frikort opdelt efter herkomst

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018.

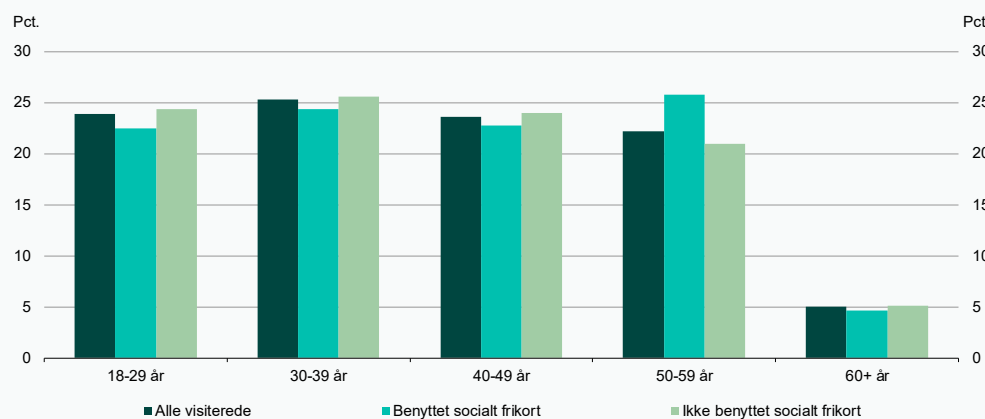
Kilde: Social-og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

³ 84 kommuner har i alt visiteret borgere til et socialt frikort, men kun data fra 82 kommuner er tilgængelige og mulige at koble til registerdata.

Aldersgruppen fra 18-59 år udgør ca. 95 pct. af det samlede antal visiterede personer, mens personer fyldt 60 år og over udgør 5 pct., jf. figur 4. Den største gruppe af visiterede borgere er de 30-39-årige, der udgør godt ¼ af alle de visiterede borgere. Der er ikke betydelig forskel i aldersfordelingen, når gruppen af visiterede opdeles på, om personerne har benyttet det sociale frikort, bortset fra de 50-59 årige, der i højere grad benytter frikortet, og udgør den største gruppe af de borgere, som har benyttet frikortet.

Figur 4

Aldersfordeling blandt personer visiteret til et socialt frikort

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018.

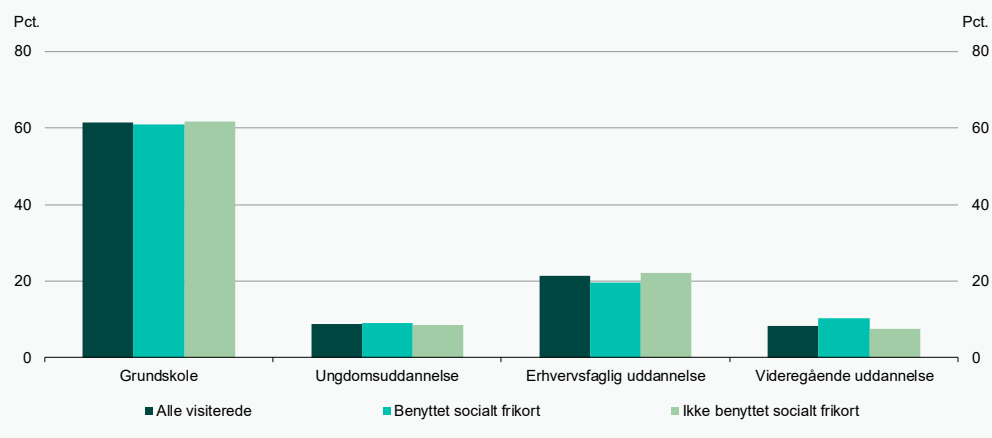
Kilde: Social-og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Uddannelsesniveau og forsørgelsesgrundlag blandt visiterede personer

Hovedparten af de borgere, der er visiterede til det sociale frikort, har ingen uddannelse ud over grundskolen. 62 pct. af de visiterede har grundskole som højst fuldførte uddannelse, 9 pct. har en ungdomsuddannelse mens 21 pct. har en erhvervsfaglig uddannelse, jf. figur 5. Færrest personer har en videregående uddannelse som højst fuldførte uddannelse. Det gælder 8 pct. af alle, som er visiteret til et socialt frikort. Andelen er lidt højere, når man ser på gruppen opdelt efter, hvorvidt de har benyttet det sociale frikort. Her har 10 pct. af dem, som har benyttet frikortet, en videregående uddannelse som højst fuldførte uddannelse, mens det gælder for 7 pct. af dem, som ikke har benyttet det.

Figur 5

Højst fuldførte uddannelse blandt personer, som er visiteret til et socialt frikort

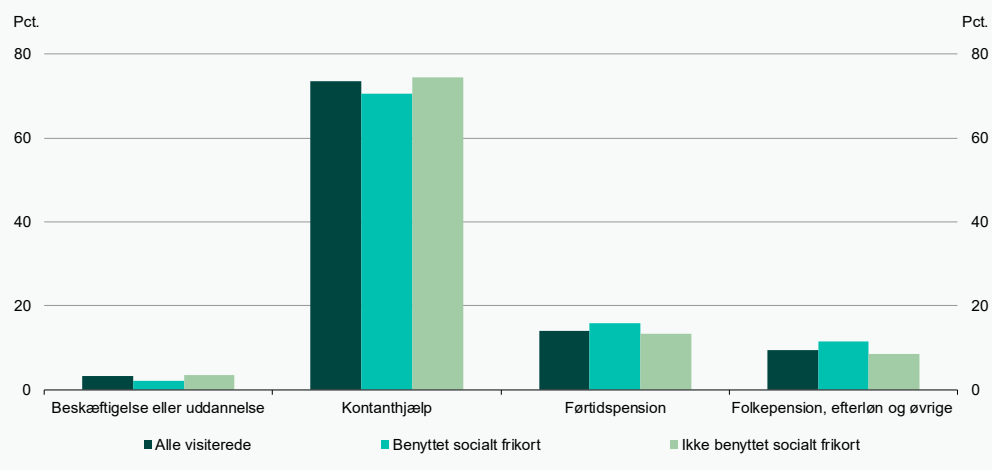
Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018.

Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Langt størstedelen af personer visiteret til socialt frikort modtog kontanthjælp i 2018. 73 pct. af dem, som er visiteret til et socialt frikort, havde kontanthjælp som primær indkomstkilde i 2018. 14 pct. var på førtidspension, 3 pct. var i beskæftigelse eller uddannelse, mens 9 pct. var på folkepension, efterløn eller andet, jf. figur 6. Ser man på opdelingen efter, om personerne har benyttet det sociale frikort, er fordelingen på forsørgelsesgrundlag stort set den samme.

Figur 6

Forsørgelsesgrundlag i 2018

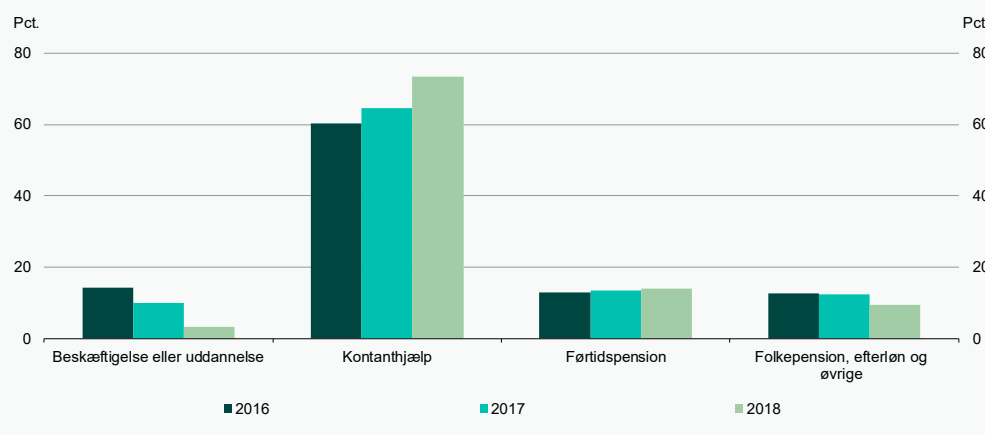
Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Socioøkonomisk status er opgjort på baggrund af den primære indkomstkilde i 2018 (Socio 13). 'Øvrige' i kategorien 'folkepension, efterløn og øvrige' omfatter b.l.a. sygedagpenge.

Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Personer, som er visiteret til et socialt frikort, oplevede faldende tilknytning til arbejdsmarkedet i perioden 2016-2018. I 2016 var 16 pct. af de visiterede i beskæftigelse eller under uddannelse. Andelen faldt til 10 pct. i 2017, mens det kun var 3 pct. i 2018, jf. figur 7. Modsat ses en tilsvarende stigning i andelen på kontanthjælp fra 60 pct. i 2016 til 73 pct. i 2018, hvilket modsvarer faldet i beskæftigelse og under uddannelse.

Figur 7

Udviklingen i forsørgelsesgrundlag i 2016-2018 for personer der er visiteret til et socialt frikort

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Socioøkonomisk status er opgjort på baggrund af den primære indkomstkilde i hhv. 2016, 2017 og 2018 (Socio 13). 'Øvrige' i kategorien 'folkpension, efterløn og øvrige' omfatter bl.a. sygedagpenge.

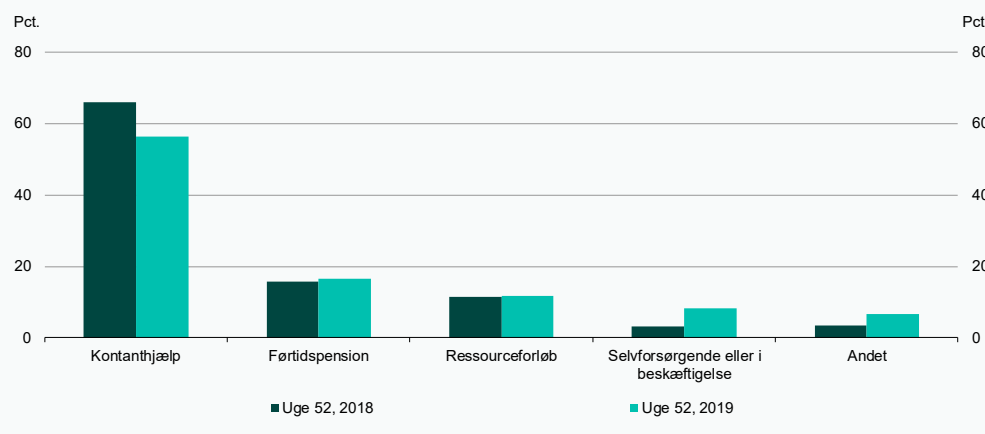
Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

I figur 8 sammenlignes forsørgelsesydelsen for personer, der benyttede det sociale frikort i 2019, i sidste uge af 2018 med sidste uge af 2019, ud fra data fra forløbsdatabasen DREAM. 66 pct. var på kontanthjælpsydelse i uge 52 i 2018, mens det samme var gældende for 56 pct. i uge 52 i 2019, altså et fald på 10 pct. point. Andelen, der var selvforsørgende eller i beskæftigelse i 2018, var 3 pct. mens det var 8 pct. i 2019.

Der skal bemærkes, at dette er en opgørelse baseret på én enkelt uge i hhv. 2018 og 2019.

Figur 8

Forsørgelsesydelse i uge 52 i hhv. 2018 og 2019, for personer der benyttede det sociale frikort i 2019

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i 2019, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Tallene er baseret på de 372 personer, som benyttede det sociale frikort i løbet af 2019. 'Kontanthjælp' inkluderer uddannelseshjælp og integrationsydelse. 'Andet' omfatter bl.a. personer på ledighedsydelse, jobafklaring og flexjob.

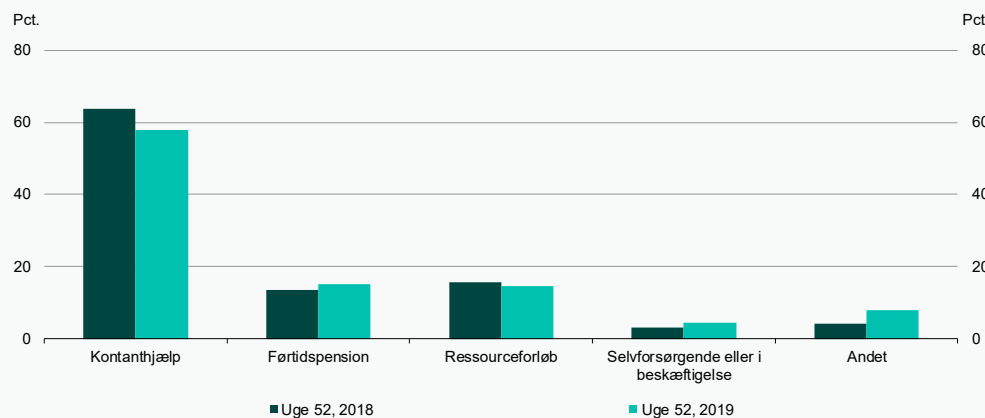
Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Betragtes samme figur for gruppen af personer, som visiteres til et socialt frikort uden at benytte det i 2019, ses et mindre fald i andelen på kontanthjælp sammenlignet med gruppen, som benyttede frikortet. Her var 64 pct. på kontanthjælp i uge 52 i 2018 og 58

pct. i 2019, jf. figur 9. Samtidig ses ikke en ligeså stor stigning i andelen af personer, som er selvforsørgende eller i beskæftigelse, som for gruppen, der benyttede det sociale frikort. Her var 3 pct. selvforsørgende eller i beskæftigelse i uge 52 i 2018, mens det samme var gældende for 4 pct. i uge 52 i 2019.

Figur 9

Forsørgelsesydelse i uge 52 i hhv. 2018 og 2019, for personer der ikke benyttede det sociale frikort i 2019

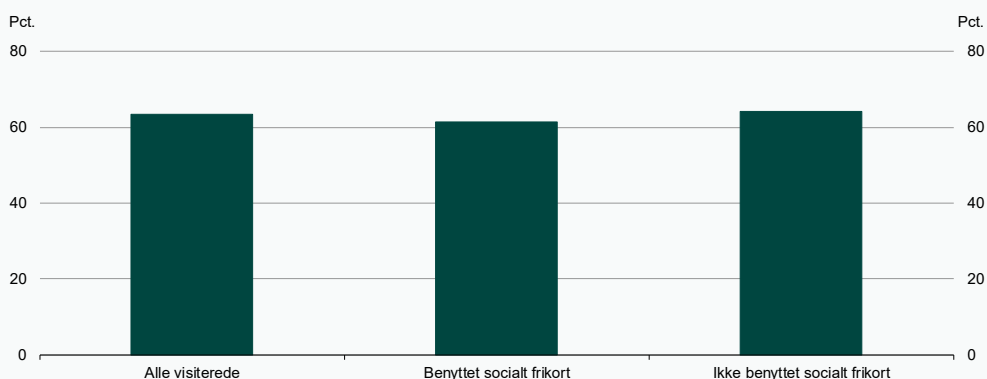
Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i 2019, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Tallene er baseret på 974 personer, som blev visiteret til et socialt frikort men ikke benyttede det i 2019. 'Kontanthjælp' inkluderer uddannelseshjælp og integrationsydelse. 'Andet' omfatter bl.a. personer på ledighedsydelse, jobafklaring og flexjob.

Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Udsathed blandt personer visiteret til et socialt frikort

Over halvdelen af de visiterede personer har en diagnose, som kan være relateret til psykiske vanskeligheder eller et fysisk eller psykisk handicap. Opgørelsen af diagnoser, der kan være forbundet med et handicap, er foretaget på baggrund af kontakter til både somatiske og psykiatriske sygehuse i forbindelse med indlæggelser, ambulante forløb eller skadestuebesøg i perioden 1995-2018. Kontakter til egen læge eller privatpraktiserende speciallæger indgår ikke. Diagnosegrupper, der kan være forbundet med psykiske vanskeligheder, baseres på kontakter til de psykiatriske sygehuse i perioden 2014-2018. I boks 1 er de udvalgte diagnoser uddybet. Det gælder, at 63 pct. af personerne, der er blevet visiteret til et socialt frikort, har en af udvalgte diagnoser, jf. figur 10. De hyppigste diagnoser, blandt dem der er visiteret til et socialt frikort, er angst, psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser forårsaget af brug af alkohol el. stoffer mv. samt personlighedsforstyrrelser.

Figur 10

Andel med en af udvalgte diagnoser, der kan være relateret til psykiske vanskeligheder eller handicap.

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til et socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. 'Diagnose' dækker over en diagnose, der kan være relateret til psykiske vanskeligheder eller et fysisk eller psykisk handicap. Det bemærkes, at opgørelsen af diagnoser ikke er fuldt dækkende. For en nærmere afgrænsning af diagnoser se boks 1.

Kilde: Social-og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Det skal bemærkes, at de udvalgte diagnoser, der ses på her, ikke udgør en udtømmende liste, og at der kan være stor forskel på omfanget af de fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, de enkelte lidelser giver anledning til hos den enkelte.

Boks 1
Diagnoser i analysen

Følgende diagnoser inddrages for at belyse handicaprelaterede diagnoser:

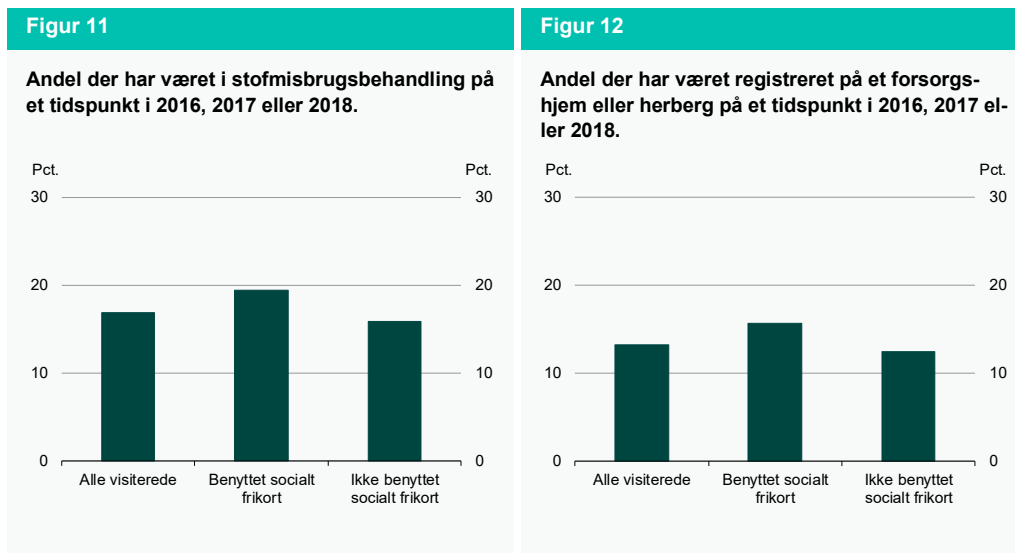
- ADHD
- Autismespektrum
- Cerebral parese (spastisk lammelse)
- Downs syndrom
- Epilepsi
- Erhvervet hjerneskade
- Udviklingshæmning (mental retardering)
- Diabetes-1
- Cøliaki

Listen er ikke udtømmende, idet der findes mange andre diagnoser og funktionsnedsættelser, der kan være forbundet med et handicap. Diagnosegrupperne baserer sig på indlæggelser, ambulante besøg og skadestue-kontakter på sygehuse i perioden 1995-2018.

Diagnoser, der kan være forbundet med psykiske vanskeligheder, baseres på kontakter til den regionale sygehuspsykiatri over en femårig periode (2014-2018). I analysen benyttes samme inddeling af diagnoser, som blev anvendt i forbindelse med afrapporteringen fra styringsgennemgangen af psykiatrien (Sundheds- og Ældreministeriet 2018: Indblik i psykiatrien og sociale indsatser). Der inddrages følgende diagnosegrupper:

- Psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser forårsaget af brug af alkohol el. stoffer mv.
- Skizofreni mv.
- Depression mv.
- Angst mv.
- Spiseforstyrrelser mv.
- Personlighedsforstyrrelser mv.

Andelen af personer, der er visiteret til et socialt frikort, og på et tidspunkt i perioden 2016-2018 har været i stofmisbrugsbehandling, er 17 pct., mens 13 pct. på et tidspunkt i samme periode har været registreret på et forsorghjem eller herberg, jf. figur 11 og 12.

Anm.: Data for 82 kommuner, som har visiteret til socialt frikort, findes. Tallene for personer i stofmisbrugsbehandling er opgjort på baggrund af personer fra 66 kommuner der både har godkendt deres indberetninger om stofmisbrugsbehandling i alle tre år (2016, 2017 og 2018), og har visiteret til et socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan findes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Tallene for personer i forsorghjem og herberger er opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan findes i befolkningsregisteret 31/12-2018.

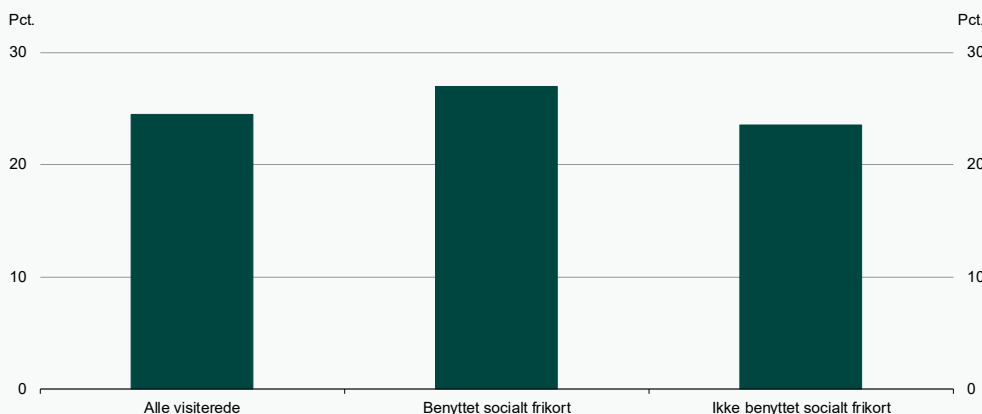
Kilde: Social- og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Andelen er lidt højere for gruppen, der har benyttet frikortet. Her har 19 pct. været i stofmisbrugsbehandling og 16 pct. været registreret på et forsorghjem eller herberg.

Samlet er andelen af personer, der er visiteret til et socialt frikort, og som enten har været i stofmisbrugsbehandling og/eller været registreret på et forsorghjem eller herberg 24 pct., jf. figur 13.

Figur 13

Andel som har været i stofmisbrugsbehandling og/eller været registreret på et forsorghjem eller herberg på et tidspunkt i 2016-2018

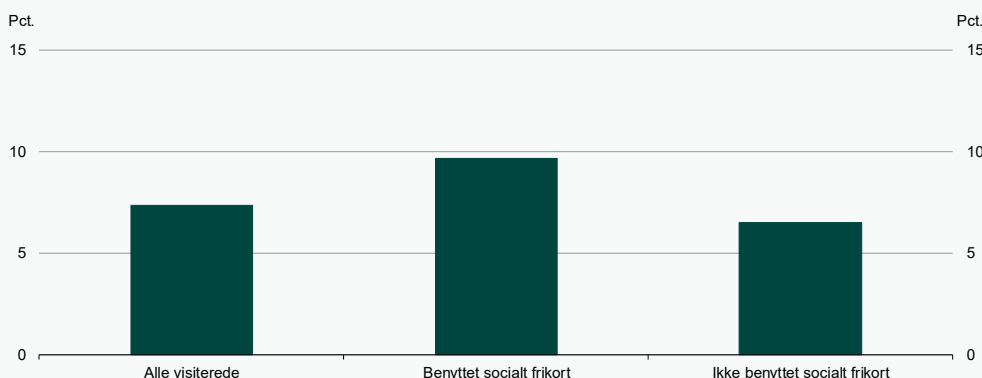
Anm.: Data for 82 kommuner, som har visiteret til socialt frikort, haves. Tallene er opgjort på baggrund af personer fra 66 kommuner der både har godkendt deres indberetninger om stofmisbrugsbehandling i alle tre år 2016, 2017 og 2018, kan genfindes i registeret for forsorghjem og herberger på et tidspunkt i perioden 2016-2018 og har visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020. Baseret på personer, som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018.

Kilde: Social-og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Samme mønster observeres, når man ser på andelen, der kan genfindes i VIVE's hjemløsetælling i 2019. Hjemløsetællingen finder sted i uge 6, og hvis man er berørt af hjemløshed i den uge, tæller man med. Det gælder, at godt 7 pct. af personer, der er visiteret til et socialt frikort, kan genfindes i hjemløsetællingen, mens tallet er hhv. knap 10 pct. og 7 pct., når man opdeler på, hvorvidt man har benyttet frikortet, jf. figur 14.

Figur 14

Andel der optræder i hjemløsetællingen i 2019

Anm.: Opgjort på baggrund af personer fra 82 kommuner, som er blevet visiteret til socialt frikort i perioden 1/1-2019 til 24/2-2020, og som kan genfindes i befolkningsregisteret 31/12-2018. Hjemløsetællingen er gennemført af VIVE i 2019. Kortlægningen finder sted i uge 6. Hvis en person er berørt af hjemløshed i ugen, tælles personen med.

Kilde: Social-og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

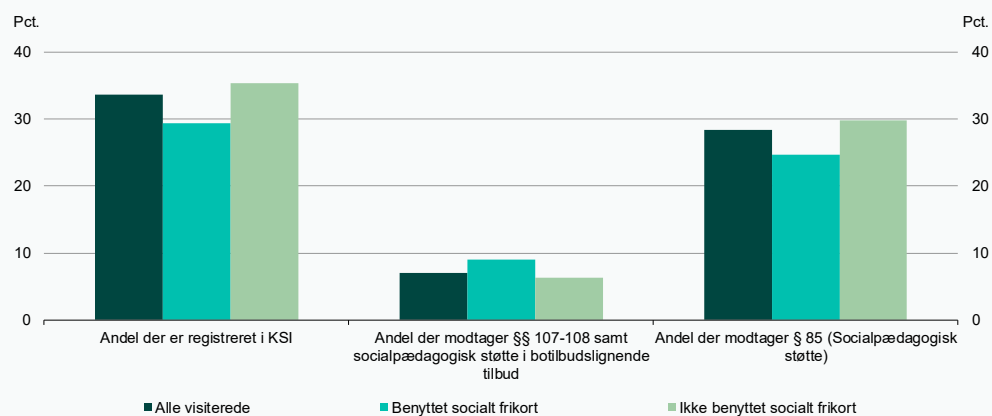
En stor del af de visiterede borgere har nedsat funktionsevne, psykiske vanskeligheder eller særlige problemer og modtager en social indsats efter serviceloven. 34 pct. af personerne, der er visiteret til det sociale frikort, er registreret i De Kommunale Serviceindikatorer. De Kommunale Serviceindikatorer indeholder en række indsatser på voksen-

handicapområdet, herunder socialpædagogisk støtte, botilbud, ledsagerordning, beskyttet beskæftigelse, aktivitets- og samværstilbud og BPA. Det er ikke alle indsatser og typer af støtte efter serviceloven til voksne, der indgår i registret, fx indgår hjemmehjælp og hjælpemidler ikke i opgørelsen. Ser man på grupperne, når man opdeler efter, hvorvidt de har benyttet frikortet, er der en mindre andel, ca. 29 pct., af dem der har benyttet frikortet, som er registreret i De Kommunale Serviceindikatorer, sammenlignet med 35 pct. af dem der ikke har benyttet frikortet, jf. figur 15.

Andelen af personer, der er visiteret til et socialt frikort, som modtager socialpædagogisk støtte efter servicelovens § 85, er 28 pct. Opdelt efter benyttelse af frikortet, gælder det at 25 pct. af personerne, der benyttede det sociale frikort, modtager socialpædagogisk støtte, mens andelen er 30 pct. blandt personer, der ikke benyttede frikortet.

Figur 15

Andel der er i registret for De Kommunale Serviceindikatorer og modtager specifikke indsatser

Anm.: 57 kommuner har godkendt alt data til Danmarks Statistiks register De Kommunale Serviceindikatorer. Tallene er baseret på 50 kommuner som både har visiteret til socialt frikort og har godkendt data til KSI. Indsatser er opgjort over perioden 2016-2018. Den samme person kan være registreret med flere indsatser i perioden. Pga. diskretionshensyn vises kun to specifikke indsatstyper, hhv. socialpædagogisk støtte (§ 85) og botilbud (§§ 107-108 samt socialpædagogisk støtte i botilbudslignende tilbud). Socialpædagogisk støtte (§ 85) omfatter såkaldt øvrig socialpædagogisk støtte, der ikke leveres på botilbud. 18 år og derover ultimo året.

Kilde: Social-og Indenrigsministeriets beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Andelen, af personer, der er visiteret til et socialt frikort, med midlertidige og længerevarende ophold på botilbud efter servicelovens §§ 107 og 108 samt socialpædagogisk støtte i botilbudslignende tilbud, er 7 pct. Her er andelen større for dem, der har benyttet det sociale frikort, hvor 9 pct. modtager indsatsen, mens det samme gælder for 6 pct. af dem, som ikke har benyttet frikortet.

